

รายงาน

ของ

คณะกรรมการการวิสามัญ

พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.

ตามมาตรา ๒๖๗ วรรคห้า

ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สำนักกรรมการ ๑

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการ

สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

(สำเนา)

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ตามมาตรา ๒๖๗ วรรคห้า

ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ที่ สว (สนช)(กมธ ๑) ๐๐๐๙/(ร ๘)

วันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง รายงานการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ตามมาตรา ๒๖๗ วรรคห้า ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

กราบเรียน ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ตามที่ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๐/๒๕๖๑ วันพฤหัสบดีที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ ได้มีมติตั้งคณะกรรมการวิสามัญชั้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ตามมาตรา ๒๖๗ วรรคห้า ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประกอบด้วย

๑. นายเจตน์ ศิรธรานนท์
๒. นายชาญวิทย์ วสียงกูร
๓. นายธนาวัฒน์ สังข์ทอง
๔. นายนครชิต สิงหเสนี
๕. นายภัทร คำพิทักษ์
๖. นายมรรณพ เดชวิทักษ์
๗. นายวิทยา ผิวผ่อง
๘. ศาสตราจารย์ศุภชัย ยาวะประภาษ
๙. นายศุภชัย สมเจริญ
๑๐. นายสมชาย แสวงการ
๑๑. พลเอก อัญญาพร เจริญพานิช

บัดนี้ ...

บัดนี้ คณะกรรมการวิสามัญได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว
เสร็จแล้ว จึงกราบเรียนมาเพื่อให้โปรดนำเสนอสู่ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติให้ความเห็นชอบต่อไป

(ลงชื่อ) วิทยา ผิวผ่อง

(นายวิทยา ผิวผ่อง)

ประธานคณะกรรมการวิสามัญ

พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.

ตามมาตรา ๒๖๗ วรรคห้า ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สำเนาถูกต้อง

วรรณวิภา

(นางสาววรรณวิภา ศรีวัฒน์พงศ์)

ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการวิสามัญ

พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.

ตามมาตรา ๒๖๗ วรรคห้า ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

สำนักกรรมการ ๑

ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการวิสามัญ

โทรศัพท์ ๐ ๒๘๓๑ ๙๑๖๖ - ๖๗

โทรสาร ๐ ๒๘๓๑ ๙๑๖๗

วรรณวิภา พิมพ์

ประเสริฐ ทาน ๑

คกก. ตรวจสอบร่างฯ กมธ.๑ ทาน ๒

รายงานของคณะกรรมการการวิสามัญ
พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.
ตามมาตรา ๒๖๗ วรรคห้า ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ตามที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๐/๒๕๖๑ วันพฤหัสบดีที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ ได้มีมติตั้งคณะกรรมการการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ตามมาตรา ๒๖๗ วรรคห้า ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยกำหนดให้คณะกรรมการการวิสามัญเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญซึ่งคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาเสร็จแล้วต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติภายใน ๑๕ วันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง เพื่อให้ความเห็นชอบ นั้น

บัดนี้ คณะกรรมการการวิสามัญได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวเสร็จแล้วปรากฏผล ดังนี้

๑. ที่ประชุมคณะกรรมการการวิสามัญได้มีมติเลือกตำแหน่งต่าง ๆ ดังนี้

๑.๑ นายวิทยา ผิวผ่อง	เป็นประธานคณะกรรมการการวิสามัญ
๑.๒ นายเจตน์ ศิรธรานนท์	เป็นรองประธานคณะกรรมการการวิสามัญ
๑.๓ นายชาญวิทย์ วสียงกูร	เป็นเลขานุการคณะกรรมการการวิสามัญ
๑.๔ นายสมชาย แสวงการ	เป็นโฆษกคณะกรรมการการวิสามัญ
๑.๕ นายศุภชัย สมเจริญ	เป็นกรรมการและที่ปรึกษา
๑.๖ พลเอก อภิภูพพร เจริญพานิช	เป็นกรรมการและที่ปรึกษา

๒. ที่ประชุมคณะกรรมการการวิสามัญได้มีมติแต่งตั้ง นางสาววรรณวิภา ศรีวัฒนพงศ์ สำนักกรรมการ ๑ ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการการวิสามัญ ตามข้อบังคับการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ ข้อ ๘๖ วรรคสาม

๓. ประเด็นข้อโต้แย้ง

ตามที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ สว (สนช) ๐๐๐๗/๕๗๐ ลงวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ และหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ สว (สนช) ๐๐๐๗/๕๖๙ ลงวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ ส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ให้คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญและคณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือไม่ ซึ่งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญและคณะกรรมการการเลือกตั้งได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้แล้ว ได้ส่งความเห็นมายังประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติตามหนังสือของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ด่วนที่สุด ที่ (รธน) ๐๓๔/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ และหนังสือของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ด่วนที่สุด ที่ สต (กกต) ๐๐๑๒/๘๔๗ ลงวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ โดยมีประเด็นที่เห็นว่าไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ดังนี้

๓.๑ ความเห็นของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ มีประเด็นที่เห็นว่าไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ดังนี้

๓.๑.๑ กรณีการจำกัดสิทธิในการได้รับแต่งตั้งเพื่อดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ตามมาตรา ๓๕ (๔) และ (๕) และวรรคสาม ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตามมาตรา ๙๕ วรรคสาม และมาตรา ๒๗

๓.๑.๒ กรณีการโฆษณาหาเสียงด้วยการจัดให้มีมหรสพหรือการรื่นเริงต่าง ๆ ตามมาตรา ๗๑ วรรคสอง และมาตรา ๗๓ รวมทั้งกรณีการกำหนดค่าใช้จ่ายในการหาเสียงของพรรคการเมืองเท่ากัน ตามมาตรา ๖๒ วรรคสอง ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

๓.๑.๓ กรณีกำหนดเวลาในการออกเสียงลงคะแนนตามมาตรา ๘๖ ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย อาจทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งได้

๓.๑.๔ กรณีการอำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ ด้วยการให้บุคคลอื่นหรือกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งออกเสียงลงคะแนนแทน โดยให้ถือว่าเป็นการลงคะแนนโดยตรงและลับตามมาตรา ๙๒ วรรคหนึ่ง ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตามมาตรา ๘๕

๓.๒ ความเห็นของคณะกรรมการการเลือกตั้ง มีประเด็นที่เห็นว่าไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ดังนี้

๓.๒.๑ กรณีการกำหนดหมายเลขประจำตัวผู้สมัครโดยให้ผู้สมัครได้รับหมายเลขประจำตัวผู้สมัครเรียงตามลำดับการยื่นใบสมัครตามมาตรา ๔๘ ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตามมาตรา ๒๒๔ (๒)

๓.๒.๒ กรณีการกำหนดค่าใช้จ่ายในการหาเสียงของพรรคการเมืองเท่ากัน ตามมาตรา ๖๒ วรรคสอง ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตามมาตรา ๒๒๔ (๒)

๓.๒.๓ กรณีไม่ได้ห้ามการโฆษณาหาเสียงด้วยการจัดให้มีมหรสพหรือการรื่นเริงต่าง ๆ ตามมาตรา ๗๓ ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตามมาตรา ๒๒๔ (๒) มาตรา ๒๕๘ ก. ด้านการเมือง (๑) และมาตรา ๗๘

๓.๒.๔ กรณีกำหนดให้ศาลสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ภายหลังประกาศผลการเลือกตั้ง ตามมาตรา ๑๓๓ ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตามมาตรา ๒๒๖ วรรคหนึ่ง

๓.๒.๕ กรณีกำหนดให้ภายหลังประกาศผลการเลือกตั้ง ศาลฎีกาสั่งให้เพิกถอน สิทธิสมัครรับเลือกตั้งโดยไม่ได้ให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของ ผู้นั้นด้วยตามมาตรา ๑๓๘ ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตามมาตรา ๒๒๖ วรรคหนึ่ง

๔. การพิจารณาและมติ

ที่ประชุมคณะกรรมการการวิสามัญได้พิจารณาความเห็นในประเด็นต่าง ๆ ของ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญและคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ได้เสนอมายังประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ตามหนังสือของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ด่วนที่สุด ที่ (รธบ) ๐๓๔/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ ซึ่งมีทั้งหมด ๔ ประเด็น และตามหนังสือของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ด่วนที่สุด ที่ สต (กกต) ๐๐๑๒/๘๔๗ ลงวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ ซึ่งมีทั้งหมด ๕ ประเด็น โดยที่ประชุมคณะกรรมการการวิสามัญได้ให้แต่ละฝ่าย ได้แสดงความคิดเห็นโดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

๔.๑ ประเด็นข้อโต้แย้งของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กรณีการจำกัดสิทธิในการ ได้รับแต่งตั้งเพื่อดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ตามมาตรา ๓๕ (๔) และ (๕) และวรรคสาม ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตามมาตรา ๙๕ วรรคสาม และมาตรา ๒๗

(๑) เหตุผลประกอบข้อโต้แย้งของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

กรณีมาตรา ๓๕ ที่บัญญัติให้จำกัดสิทธิในการได้รับแต่งตั้งให้ ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ตาม (๔) และ (๕) นั้น เห็นว่า การที่มาตรา ๙๕ วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้การจำกัดสิทธิบางประการของผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยมีได้แจ้งเหตุอันสมควรเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัตินั้น บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ดังกล่าวมุ่งหมายถึงการจำกัดสิทธิของผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เพื่อเป็นการลงโทษผู้นั้นมิให้ได้รับประโยชน์ จากการใช้สิทธิบางประการที่ตนเองมีอยู่ ดังนั้น ความหมายของ “สิทธิ” ที่จะถูกจำกัดได้ตามบทบัญญัติ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงหมายถึง สิทธิเฉพาะตัวของผู้นั้นเองที่ผู้นั้น สามารถเลือกที่จะใช้สิทธินั้นได้ตามอำนาจที่กฎหมายรับรองให้กระทำการใด ๆ โดยสุจริตได้อย่างอิสระ เช่น สิทธิตามมาตรา ๓๕ (๑) (๒) และ (๓) ที่มีกฎหมายรองรับให้บุคคลมีสิทธิดังกล่าว นอกจากนั้น สิทธิที่จะจำกัดต้องไม่ใช่สิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

เช่น สิทธิในทรัพย์สิน หรือสิทธิในการประกอบอาชีพ แต่เมื่อพิจารณามาตรา ๓๕ (๔) และ (๕) ที่กำหนดให้จำกัดสิทธิในการได้รับแต่งตั้งในการดำรงตำแหน่งต่าง ๆ นั้น การจำกัดดังกล่าวมิใช่การจำกัดสิทธิของผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพราะมิใช่เป็นสิทธิเฉพาะตัวของผู้นั้นที่จะเลือกให้มีผลได้ด้วยตนเอง แต่เป็นการจำกัดสิทธิของบุคคลอื่นซึ่งเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้ง และอาจเป็นผลลงโทษให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งนั้นต้องรับผิดชอบหากแต่งตั้งบุคคลดังกล่าวโดยไม่ทราบว่าเป็นผู้ที่ถูกจำกัดสิทธิ โดยเฉพาะตำแหน่งข้าราชการการเมืองบางตำแหน่ง เช่น นายกรัฐมนตรี รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติกระบวนการการได้มาไว้แล้ว รวมทั้งต้องมีพระบรมราชโองการแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีด้วย นอกจากนี้การจำกัดสิทธิตาม (๔) และ (๕) ยังเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามมาตรา ๒๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เพราะจำกัดสิทธิเฉพาะผู้ซึ่งยังไม่ได้ดำรงตำแหน่ง แต่สำหรับผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ก่อนแล้วไม่ได้รับผลกระทบแต่อย่างใด ดังที่บัญญัติรองรับไว้ในวรรคสามของมาตรานี้ ทั้ง ๆ ที่มีเหตุเกิดจากการไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ ผลแห่งการยกเว้นดังกล่าวย่อมก่อให้เกิดผลที่แปลกประหลาดและไม่ชอบด้วยเหตุผล กล่าวคือ บุคคลธรรมดาที่มีหน้าที่แต่เพียงไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งกลับถูกตัดสิทธิในการเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมือง ส่วนผู้ที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอยู่แล้ว ซึ่งนอกจากจะมีหน้าที่เช่นเดียวกับบุคคลธรรมดาทั่วไปแล้ว ยังมีหน้าที่จะต้องส่งเสริม สนับสนุน ให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง แต่เมื่อตัวเองไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งเสียเอง กลับไม่ได้รับผลร้ายแต่อย่างใด ประกอบกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับข้าราชการประเภทต่าง ๆ ไม่ได้กำหนดกรณีมาตรา ๓๕ (๔) และ (๕) เป็นคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม การเข้าสู่ตำแหน่ง และเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่งของข้าราชการประเภทนั้น ๆ

ด้วยเหตุผลดังกล่าว คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญจึงมีความเห็นว่า มาตรา ๓๕ (๔) และ (๕) และวรรคสาม ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

(๒) ความเห็นของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาแล้วเห็นว่ามาตรา ๓๕ (๔) และ (๕) ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว เนื่องจากตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งทั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นไว้ชัดเจน รวมถึงรองผู้บริหารท้องถิ่นด้วย ซึ่งการมีคุณสมบัติต้องมีตลอดระยะเวลาของการดำรงตำแหน่ง และหากในระหว่างการดำรงตำแหน่งได้กระทำการอันก่อให้เกิดลักษณะต้องห้ามก็เป็นเหตุให้ต้องพ้นจากตำแหน่ง ดังนั้น ตามวรรคสามของมาตรา ๓๕ ที่กำหนดว่าการจำกัดสิทธิตาม (๔) และ (๕) มิให้กระทบกับสถานะของบุคคลซึ่งการดำรงตำแหน่งดังกล่าวอยู่ก่อนวันเลือกตั้ง จึงขัดแย้งกับกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่เมื่อเปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้วก็เห็นได้ว่าการจำกัดสิทธิดังกล่าวนั้นมีเจตนามุ่งเน้นเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งออกมาลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเพิ่มมากขึ้น จึงเห็นว่าบทบัญญัติดังกล่าวมิได้มีส่วนใดที่ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแต่อย่างใด ประกอบกับเห็นว่าผู้มีอำนาจ

แต่งตั้งบุคคลตามมาตรา ๓๕ (๔) และ (๕) ก็ไม่จำเป็นต้องไปแต่งตั้งบุคคลที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง มาดำรงตำแหน่งตามมาตรา ๓๕ (๔) และ (๕) แต่อย่างใด และเห็นว่ามาตรา ๓๕ (๔) และ (๕) ไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามมาตรา ๒๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแต่อย่างใด เนื่องจากร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ได้มีการเขียนบทจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้แล้ว ซึ่งปรากฏอยู่ในคำปรารภของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

(๓) ความเห็นของผู้แทนสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

พิจารณาแล้วเห็นว่ามาตรา ๓๕ (๔) และ (๕) ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว เนื่องจากเหตุผลที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติเพิ่มความในมาตรา ๓๕ (๔) และ (๕) กรณีผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งและมีได้แจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือแจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งแล้ว แต่เหตุนั้นมีสาเหตุอันสมควรผู้นั้นถูกจำกัดสิทธิ (๔) สิทธิในการได้รับแต่งตั้งเป็นข้าราชการการเมืองตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการการเมืองและข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมืองตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการรัฐสภา (๕) สิทธิในการได้รับแต่งตั้งเป็นรองผู้บริหารท้องถิ่น เลขานุการผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ช่วยเลขานุการผู้บริหารท้องถิ่น ประธานที่ปรึกษาผู้บริหารท้องถิ่น ที่ปรึกษาผู้บริหารท้องถิ่น หรือคณะที่ปรึกษาผู้บริหารท้องถิ่นตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อต้องการกระตุ้นให้ประชาชนมีความตื่นตัวและออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งกันมากยิ่งขึ้น อันเป็นการสะท้อนหลักการตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ได้กำหนดให้การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของประชาชนชาวไทย ประกอบกับเห็นว่าสิทธิที่ถูกจำกัดตามมาตรา ๓๕ (๑) – มาตรา ๓๕ (๓) เป็นเพียงสิทธิทางการเมืองเท่านั้น จึงไม่เพียงพอให้ประชาชนเกิดความเกรงกลัวและสิทธิที่ถูกจำกัด จะมีผลกระทบต่อประชาชนเพียงบางกลุ่มเท่านั้น และเห็นว่าตำแหน่งข้าราชการการเมืองตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการการเมือง และข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมืองตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการรัฐสภา หรือตำแหน่งรองผู้บริหารท้องถิ่น เลขานุการผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ช่วยเลขานุการผู้บริหารท้องถิ่น ประธานที่ปรึกษาผู้บริหารท้องถิ่น ที่ปรึกษาผู้บริหารท้องถิ่นหรือคณะที่ปรึกษาผู้บริหารท้องถิ่นตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับภารกิจงานด้านการเมือง จึงควรให้ความสำคัญกับการเลือกตั้งและการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยมากกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ ประกอบกับจุดประสงค์ของการกำหนดมาตรานี้เพื่อให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งควรไปทำหน้าที่ของตน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๕๐ (๗) ซึ่งกำหนดว่า บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติอย่างอิสระโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ ผู้ใดที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง จึงเป็นผู้ที่ไม่ได้ทำหน้าที่ของตนจึงควรที่จะถูกจำกัดสิทธิทางการเมืองในการดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในระยะเวลาหนึ่ง เช่นเดียวกับสิทธิในการสมัครเพื่อรับการเลือกตั้งหรือรับเลือกในตำแหน่งทางการเมือง ตำแหน่งต่าง ๆ ตามมาตรา ๓๕ (๒) และ (๓) ซึ่งการจำกัดสิทธิในการได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังกล่าวเป็นเสมือนการกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ที่ไม่ได้ทำหน้าที่ของตน ในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพื่อไม่ให้ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง แต่ไม่ได้เป็นการจำกัดสิทธิ

(๖)

บุคคลอื่นซึ่งเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้ง เพราะผู้มีอำนาจแต่งตั้งยังคงมีสิทธิในการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเช่นเดิม เพียงแต่ต้องพิจารณาถึงคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของบุคคลที่จะแต่งตั้งเท่านั้น เพื่อให้การแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งมีหน้าที่และบทบาทสำคัญในการบริหารและพัฒนาประเทศควรจะได้บุคคลซึ่งมีคุณสมบัติเหมาะสมและเป็นตัวอย่างแก่บุคคลอื่นได้

(๔) มติที่ประชุม

ผลการลงมติของที่ประชุมในมาตรา ๓๕ วรรคสาม มีดังนี้

- องค์ประชุมระหว่างลงมติ จำนวน ๑๑ คน

- เห็นว่ามาตรา ๓๕ วรรคสาม ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จำนวน ๑๐ คน คือ นายศุภชัย สมเจริญ พลเอก อภิภูพ จริญญาพานิช นายนรชิต สิงหเสนี ศาสตราจารย์ศุภชัย ยาวะประภาษ นายภัทร คำพิทักษ์ นายธนาวัฒน์ สังข์ทอง นายเจตน์ ศิรธรานนท์ นายชาญวิทย์ วสียงกูร นายสมชาย แสวงการ และนายมรรณพ เดชวิทักษ์

- เห็นว่ามาตรา ๓๕ วรรคสาม ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ไม่มี)

- ประธานคณะกรรมการวิสามัญออกเสียง

จากมติของคณะกรรมการวิสามัญดังกล่าว ที่ประชุมคณะกรรมการวิสามัญจึงมีมติให้ตัดความในวรรคสามของมาตรา ๓๕ ออก เป็นดังนี้

“*ครุส่วัดัดสิทธิตรมวรสคหนึ่ง (๔) และ (๕) มิให้กระทบต่อสภษษของบุคคลซึ่งดำรงตำแหน่งดังส่วอยู่ก่อนวันเลือคตั้ง*”

ผลการลงมติของที่ประชุมในมาตรา ๓๕ (๔) และ (๕) มีดังนี้

- องค์ประชุมระหว่างลงมติ จำนวน ๑๑ คน

- เห็นว่ามาตรา ๓๕ (๔) และ (๕) ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จำนวน ๕ คน คือ พลเอก อภิภูพ จริญญาพานิช นายนรชิต สิงหเสนี ศาสตราจารย์ศุภชัย ยาวะประภาษ นายภัทร คำพิทักษ์ และนายธนาวัฒน์ สังข์ทอง

- เห็นว่ามาตรา ๓๕ (๔) และ (๕) ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จำนวน ๕ คน คือ นายเจตน์ ศิรธรานนท์ นายชาญวิทย์ วสียงกูร นายสมชาย แสวงการ นายมรรณพ เดชวิทักษ์ และนายศุภชัย สมเจริญ

ทั้งนี้ ตามข้อบังคับการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ ข้อ ๖๕ วรรคสาม ได้กำหนดว่า “ในกรณีมีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด การออกเสียงชี้ขาดของประธาน ให้กระทำการเปิดเผยโดยจะให้เหตุผลหรือไม่ก็ได้” ในกรณีดังกล่าวนายวิทยา ผิวอ่อน ประธานคณะกรรมการวิสามัญ จึงได้ออกเสียงชี้ขาดเห็นว่ามาตรา ๓๕ (๔) และ (๕) ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว เป็นจำนวน ๖ คน

คือ นายวิทยา ผิวผ่อง นายเจตน์ ศิรธรานนท์ นายชาญวิทย์ วสียงกร นายสมชาย แสงการ นายมรรณพ เดชวิทักษ์ และนายศุภชัย สมเจริญ และมีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๓๕ (๔) และ (๕) เป็นดังนี้

“มาตรา ๓๕ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งและมีได้แจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือแจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งแล้วแต่เหตุนั้นมีสาเหตุอันสมควร ผู้นั้นถูกจำกัดสิทธิดังต่อไปนี้

(๑) สิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๒) สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น หรือสิทธิสมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา

(๓) สิทธิสมัครรับเลือกเป็นกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่

(๔) สิทธิในการได้รับแต่งตั้งเป็นดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมืองตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการการเมือง และข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมืองตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการรัฐสภา

(๕) สิทธิในการได้รับแต่งตั้งเป็นดำรงตำแหน่งรองผู้บริหารท้องถิ่น เลขานุการผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ช่วยเลขานุการผู้บริหารท้องถิ่น ประธานที่ปรึกษาผู้บริหารท้องถิ่น ที่ปรึกษาผู้บริหารท้องถิ่นหรือคณะที่ปรึกษาผู้บริหารท้องถิ่นตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การจำกัดสิทธิตามวรรคหนึ่งให้มีกำหนดเวลาครั้งละสองปีนับแต่วันเลือกตั้งครั้งที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และหากในการเลือกตั้งครั้งต่อไปผู้นั้นไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งอีก ให้นับเวลาการจำกัดสิทธิครั้งหลังนี้โดยนับจากวันที่มิได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งครั้งใหม่ หากกำหนดเวลาการจำกัดสิทธิครั้งก่อนยังเหลืออยู่เท่าใดให้กำหนดเวลาการจำกัดสิทธินั้นสิ้นสุดลง”

อนึ่ง พลเอก อภิภูธร เจริญพานิช นายนครชิต สิงหเสนี ศาสตราจารย์ศุภชัย ยาวะประภาช นายภัทรหะ คำพิทักษ์ และนายธนาวุฒิ สังกข์ทอง เป็นกรรมาธิการวิสามัญเสียงข้างน้อย

๔.๒ ประเด็นข้อโต้แย้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง กรณีการกำหนดหมายเลขประจำตัวผู้สมัครโดยให้ผู้สมัครได้รับหมายเลขประจำตัวผู้สมัครเรียงตามลำดับการยื่นใบสมัครตามมาตรา ๔๘ ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตามมาตรา ๒๒๔ (๒)

(๑) เหตุผลประกอบข้อโต้แย้งของคณะกรรมการเลือกตั้ง

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๘๓ วรรคหนึ่ง กำหนดที่มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๒ ประเภท เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๔๐ และ ๒๕๕๐ คือมาจากแบ่งเขตเลือกตั้ง จำนวน ๓๕๐ คน และมาจากบัญชีรายชื่อ จำนวน ๑๕๐ คน แต่ต่างกันตรงที่ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อโดยใช้บัตรเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเพียงอย่างเดียว โดยให้นำคะแนนแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

มาใช้คำนวณหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ดังนั้น การเลือกตั้งในระบบนี้บัตรเลือกตั้งจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะเป็นการสะท้อนคะแนนนิยมของพรรคการเมืองผ่านทางผู้สมัครแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง โดยเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ต้องการให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเลือกผู้แทนของตนโดยพิจารณา ๓ เรื่อง คือ

๑) ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งซึ่งเป็นการให้ความสำคัญแก่ตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสำคัญตามมาตรา ๘๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

๒) นโยบายของพรรคการเมืองที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งสังกัดอยู่ตรงใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือไม่ ซึ่งจะเปลี่ยนเป็นผลคะแนนของพรรคการเมืองใช้ในการคำนวณหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองตามมาตรา ๘๑ และมาตรา ๘๒ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

๓) ผู้ที่ถูกเสนอชื่อเป็นนายกรัฐมนตรีตามที่พรรคการเมืองเสนอชื่อตามมาตรา ๘๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ดังนั้น ในบัตรเลือกตั้งจึงต้องมีข้อมูลได้แก่หมายเลขผู้สมัครและชื่อพรรคการเมืองที่ผู้สมัครสังกัดโดยหมายเลขของผู้สมัครควรสนับสนุนเจตนารมณ์ข้างต้น คือ ผู้สมัครของพรรคการเมืองต้องได้หมายเลขเดียวกันทุกเขตเลือกตั้งที่พรรคการเมืองส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ดังนั้น การใช้บัตรเลือกตั้งเพียงใบเดียวเฉพาะแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและการให้ผู้สมัครของแต่ละพรรคได้หมายเลขแตกต่างกันในแต่ละเขตเลือกตั้งตามร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. มาตรา ๔๘ จะสร้างความซับซ้อนในการเลือกตั้ง เพราะบัตรเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งมิได้มุ่งหมายโดยตรงต่อตัวผู้สมัครแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเท่านั้น แต่ยังหมายรวมไปถึงผู้ที่จะได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อและผู้ที่ได้รับเสนอแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีด้วย ซึ่งการลงคะแนนของผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะสะท้อนคะแนนนิยมที่มีต่อพรรคการเมืองด้วยการที่หมายเลขของพรรคการเมืองในแต่ละเขตเลือกตั้งกำหนดไว้แตกต่างกันจะสร้างความไม่สะดวกหรือสร้างภาระหรือความยุ่งยากซับซ้อนให้กับประชาชน รวมทั้งจะทำให้ประชาชนเกิดความสับสนในการลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครในเขตของตนแล้วยังไม่สะท้อนคะแนนนิยมของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมืองเพราะคะแนนเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งใช้คำนวณหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อและยังมีผลไปถึงผู้ที่จะเป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตามมาตรา ๕๐ กำหนดหน้าที่ของปวงชนชาวไทยไว้ประการหนึ่ง คือ (๗) ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติอย่างอิสระโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญและหากผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยมิได้แจ้งเหตุอันสมควร อาจถูกจำกัดสิทธิบางประการตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในมาตรา ๓๕ แห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ดังนั้น การตรากฎหมายตามร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้เป็นการตรากฎหมายที่ใช้บังคับแก่ประชาชนทั่วไป จึงต้องไม่เป็นการเพิ่มภาระให้แก่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามมาตรา ๒๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งเห็นว่าการกำหนด

หมายเลขของผู้สมัครของแต่ละพรรคการเมืองให้แตกต่างกันในแต่ละเขตเลือกตั้งอันส่งผลให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องจดจำหมายเลขผู้สมัครของแต่ละเขตเลือกตั้งมากกว่าปกติจากเดิมและในการเลือกตั้งที่ผ่านมาทุกครั้งที่หมายเลขของพรรคการเมืองกับผู้สมัครแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจะเป็นหมายเลขเดียวกันทั่วประเทศอันจะทำให้ประชาชนไม่สับสนและลงคะแนนได้ง่าย ดังนั้น การที่มาตรา ๔๘ กำหนดให้ผู้สมัครของแต่ละพรรคได้หมายเลขแตกต่างกันในแต่ละเขตเลือกตั้ง จึงเป็นการตรากฎหมายที่เป็นการเพิ่มภาระให้แก่ประชาชนซึ่งไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตามมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง

นอกจากนี้เพื่อให้สะท้อนเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในบัตรเลือกตั้ง จึงจำเป็นต้องมีข้อมูลได้แก่ หมายเลขผู้สมัครและชื่อของพรรคการเมืองที่ผู้สมัครนั้นสังกัดอยู่ซึ่งจะทำให้ต้องพิมพ์บัตรเลือกตั้งแตกต่างกันจำนวน ๓๕๐ เขตเลือกตั้ง ดังนั้น การกำหนดหมายเลขผู้สมัครของแต่ละพรรคการเมืองให้แตกต่างกันนั้น มีผลกระทบถึงกระบวนการในการดำเนินการจัดพิมพ์บัตรเลือกตั้งซึ่งมีระยะเวลาจำกัดแล้ว เพื่อให้ทันต่อการใช้งานอาจต้องกระจายการพิมพ์บัตรเลือกตั้งไปยังโรงพิมพ์ต่างจังหวัดซึ่งจะมีปัญหาในระบบรักษาความปลอดภัย อาจทำให้เกิดการปลอมแปลงบัตรเลือกตั้งได้และการตรวจสอบการปลอมแปลงบัตรทำได้ยากขึ้น ซึ่งจะส่งผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และหากมีเขตใดเขตหนึ่งพิมพ์หมายเลขผิดไปจากผู้สมัครในเขตเลือกตั้งนั้นจะทำให้เกิดการร้องเรียนได้ ซึ่งปัญหาดังกล่าวข้างต้นอาจก่อให้เกิดข้อร้องเรียนว่าการดำเนินการเลือกตั้งเป็นไปโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรม ซึ่งไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตามมาตรา ๒๒๔ (๒) บัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่และอำนาจในการควบคุมดูแลการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงมีความเห็นว่า มาตรา ๔๘ ของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. มีเนื้อหาไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตามมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๒๔ (๒)

(๒) ความเห็นของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า การที่กำหนดให้ผู้สมัครได้รับหมายเลขประจำตัวผู้สมัครเรียงตามลำดับการยื่นใบสมัครตามมาตรา ๔๘ นั้น ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว ด้วยเหตุผลดังนี้

๑) การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็นการลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งแต่เพียงอย่างเดียว ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะได้หมายเลขใด จึงเป็นไปตามลำดับของการสมัครในแต่ละเขตเลือกตั้งเช่นที่เคยปฏิบัติกันมา

๒) การกำหนดให้หมายเลขผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเป็นหมายเลขเดียวกันทั้งประเทศจะทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งจากพรรคการเมืองที่มีขนาดใหญ่มีความได้เปรียบกว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งจากพรรคการเมืองที่มีขนาดเล็กเพราะพรรคการเมืองขนาดใหญ่จะมีงบประมาณ

หาเสียงโดยรวมตามที่กฎหมายกำหนดมากกว่างบประมาณของพรรคการเมืองขนาดเล็ก ทำให้พรรคการเมืองขนาดใหญ่สามารถประชาสัมพันธ์หาเสียงให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคได้อย่างกว้างขวางกว่า โดยประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อในรูปแบบต่าง ๆ ที่สามารถกระจายการรับรู้ได้ทั้งประเทศมากกว่าพรรคการเมืองขนาดเล็ก นอกจากนี้ หากนำข้อเสนอที่กำหนดให้พรรคการเมืองใดที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งครบทุกเขตเลือกตั้งก็ได้หมายเลขผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นลำดับแรก ๆ ส่วนพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่ครบทุกเขตก็ได้หมายเลขผู้สมัครรับเลือกตั้งในลำดับท้าย ๆ ก็จะทำให้เห็นถึงการเลือกปฏิบัติและเกิดความได้เปรียบเสียเปรียบกันอย่างชัดเจน

๓) การกำหนดหมายเลขผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจากพรรคการเมืองแต่ละพรรคให้มีความแตกต่างกันไปในแต่ละเขตเลือกตั้งโดยเรียงตามลำดับเลขที่ของหลักฐานการรับสมัครที่ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งออกให้ เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการยอมรับในความสำคัญของการสรรหาผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ นอกจากนี้ การกำหนดหมายเลขผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งตามลำดับการสมัครในแต่ละเขตเลือกตั้งนั้น จะทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในแต่ละเขตเลือกตั้งต้องให้ความสำคัญกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งของตนโดยต้องใส่ใจศึกษาและพิจารณาคคุณสมบัติและข้อมูลของผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งของตนและพรรคการเมืองที่ส่งสมัครมิใช่พิจารณาเฉพาะความเป็นพรรคการเมืองแต่เพียงประการเดียว

๔) การกำหนดหมายเลขผู้สมัครรับเลือกตั้งให้มีความแตกต่างกันไปในแต่ละเขตเลือกตั้งจะทำให้สามารถป้องกันการซื้อเสียงได้ง่าย

(๓) ความเห็นของผู้แทนสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

พิจารณาแล้วเห็นว่า การที่กำหนดให้ผู้สมัครได้รับหมายเลขประจำตัวผู้สมัครเรียงตามลำดับการยื่นใบสมัครตามมาตรา ๔๘ นั้น ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว ด้วยเหตุผลดังนี้

๑) ผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนในแต่ละเขตเลือกตั้งต้องสังกัดพรรคการเมืองตามมาตรา ๘๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ต้องเป็นผู้ซึ่งพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกส่งสมัครรับเลือกตั้ง และจะสมัครรับเลือกตั้งเกินหนึ่งเขตมิได้” ดังนั้น หมายเลขผู้สมัครรับเลือกตั้งในแต่ละเขตเลือกตั้ง จึงเป็นหมายเลขประจำตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนในเขตเลือกตั้งนั้น การจัดพิมพ์บัตรเลือกตั้งในแต่ละเขตเลือกตั้ง จึงควรมีหมายเลขตรงกับจำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งในแต่ละเขตเลือกตั้ง

๒) หมายเลขประจำตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งในแต่ละเขตเลือกตั้งจึงไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กับพรรคการเมือง เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนมีความสัมพันธ์กับพรรคการเมืองในฐานะตัวแทนพรรคการเมืองที่ตนสังกัดอยู่แล้ว และบางพรรคอาจส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่ครบทุกเขตเลือกตั้ง

๓) การจัดพิมพ์บัตรเลือกตั้งให้มีจำนวนเท่ากันทุกเขตเลือกตั้งตามจำนวนพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง อาจไม่ตรงกับจำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งในแต่ละเขตเลือกตั้ง เนื่องจากบางพรรคการเมืองส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่ครบทุกเขตเลือกตั้ง ซึ่งจะเป็นสาเหตุให้เกิดบัตรเสีย เนื่องจากผู้เลือกตั้งทำเครื่องหมายในช่องหมายเลขที่พรรคการเมืองไม่ได้ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น และทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณเกินกว่าความจำเป็น

(๔) มติที่ประชุม

ผลการลงมติของที่ประชุมในมาตรา ๔๘ มีดังนี้

- องค์ประชุมระหว่างลงมติ จำนวน ๙ คน
- เห็นว่ามาตรา ๔๘ ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จำนวน ๑ คน คือ นายศุภชัย สมเจริญ
- เห็นว่ามาตรา ๔๘ ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จำนวน ๗ คน คือ นายเจตน์ ศิรธรานนท์ นายชาญวิทย์ วสียงกูร นายสมชาย แสวงการ พลเอก อภิภูธร เจริญพานิช นายนรชิต สิงหเสนี ศาสตราจารย์ศุภชัย ยาวะประภาษ และนายภัทรธำ คำพิทักษ์
- ประธานคณะกรรมการวิสามัญออกเสียง

จากมติเสียงข้างมากของคณะกรรมการวิสามัญข้างต้น ที่ประชุมจึงมีมติให้คงมาตรา ๔๘ ไว้ตามร่างเดิมที่ผ่านความเห็นชอบของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในวาระที่ ๓

อนึ่ง นายศุภชัย สมเจริญ เป็นกรรมการวิสามัญเสียงข้างน้อย

๔.๓ ประเด็นข้อโต้แย้งของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญและคณะกรรมการการเลือกตั้ง กรณีการกำหนดค่าใช้จ่ายในการหาเสียงของพรรคการเมืองเท่ากันตามมาตรา ๖๒ วรรคสอง ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตามมาตรา ๒๒๔ (๒)

(๑) เหตุผลประกอบข้อโต้แย้งของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่าถ้ากำหนดให้ค่าใช้จ่ายของพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๔ วรรคหนึ่ง ต้องเป็นการหาเสียงของพรรคการเมืองโดยกำหนดให้เท่ากันตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด อาจทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมระหว่างพรรคการเมืองขนาดใหญ่กับพรรคการเมืองขนาดเล็ก เนื่องจากแต่ละพรรคมีต้นทุนในการดำเนินการหาเสียงที่ไม่เท่ากัน หากพรรคการเมืองส่งผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อมากก็จะมีต้นทุนในการหาเสียงมากกว่าพรรคที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งน้อยกว่า แม้การเลือกตั้งในครั้งนี้จะใช้บัตรเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเพียงอย่างเดียวซึ่งจะทำให้ค่าใช้จ่ายในการหาเสียงของพรรคการเมืองลดลงก็ตาม การกำหนดค่าใช้จ่ายในการหาเสียงของพรรคการเมืองโดยเท่ากันจึงเป็นการกำหนดความเท่าเทียมโดยมิได้อยู่บนพื้นฐานความเป็นธรรมตามหลักสัดส่วนการส่งผู้สมัครของพรรคการเมืองเล็กและพรรคการเมืองใหญ่ ดังนั้น ควรให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการประกาศกำหนดจำนวนเงินค่าใช้จ่ายของผู้สมัครแบบแบ่งเขตเลือกตั้งแต่ละคน

และของพรรคการเมืองที่จะใช้จ่ายในการเลือกตั้งโดยหารีอกับหัวหน้าพรรคการเมือง และให้มีการทบทวน การกำหนดจำนวนเงินดังกล่าวให้สอดคล้องกับความจำเป็นและสภาวะทางเศรษฐกิจอย่างน้อยทุกสี่ปี ตามมาตรา ๖๒ วรรคหนึ่ง ประกอบกับเห็นว่าถ้ากำหนดให้ค่าใช้จ่ายของพรรคการเมืองต้องเท่ากัน ทุกพรรค อาจส่งผลให้พรรคการเมืองที่ส่งจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อเพียงไม่กี่คน ได้เปรียบพรรคการเมืองส่งจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อครบทุกเขต

(๒) เหตุผลประกอบข้อโต้แย้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาแล้วเห็นว่าในการดำเนินการจัดการเลือกตั้งที่ผ่านมาการกำหนดจำนวนเงินค่าใช้จ่ายของพรรคการเมืองที่พรรคการเมืองใช้ในการหาเสียงเลือกตั้งนั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งได้หารีอกับพรรคการเมืองเพื่อกำหนดค่าใช้จ่ายดังกล่าว โดยคณะกรรมการ การเลือกตั้งจะออกประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้งในเรื่องหลักเกณฑ์ และวิธีการกำหนดจำนวนเงิน ค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งหากเป็นกรณีผู้สมัครแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจะกำหนด ค่าใช้จ่ายในการหาเสียงของผู้สมัครหนึ่งคนไม่เกินหนึ่งล้านห้าแสนบาท แต่หากเป็นกรณีค่าใช้จ่ายของ พรรคการเมืองจะนำจำนวนเงินหนึ่งล้านห้าแสนบาทคูณด้วยจำนวนผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในบัญชีรายชื่อ ซึ่งการคิดค่าใช้จ่ายของพรรคการเมืองในรูปแบบนี้จะถือหลักความเป็นธรรมตามหลักสัดส่วน ในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง ดังนั้น การที่มาตรา ๖๒ วรรคสอง กำหนดให้ค่าใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้ง ของพรรคการเมืองเท่ากันนั้นอาจก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องการไม่เป็นธรรมระหว่างพรรคการเมืองเล็กและ พรรคการเมืองใหญ่ เนื่องจากแต่ละพรรคมีต้นทุนในการดำเนินการหาเสียงที่ไม่เท่ากัน หากพรรคการเมือง ส่งผู้สมัครแบบบัญชีชื่อมากก็จะมีต้นทุนในการหาเสียงมากกว่าพรรคที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งน้อยกว่า แม้การเลือกตั้งในครั้งนี้จะใช้บัตรเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเพียงอย่างเดียว ซึ่งจะทำให้ค่าใช้จ่ายในการ หาเสียงของพรรคการเมืองลดลงก็ตาม การกำหนดค่าใช้จ่ายในการหาเสียงของพรรคการเมืองโดยเท่ากัน จึงเป็นการกำหนดความเท่าเทียมโดยมิได้อยู่บนพื้นฐานความเป็นธรรมตามหลักสัดส่วนการส่งผู้สมัคร ของพรรคการเมืองเล็กและพรรคการเมืองใหญ่ ซึ่งการที่กฎหมายกำหนดไว้ในกรณีนี้อาจเกิดปัญหา ความไม่เป็นธรรมซึ่งนำไปสู่การร้องเรียนที่ทำให้ดำเนินการจัดการเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยสุจริตและ เทียงธรรม ซึ่งไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตามมาตรา ๒๒๔ (๒) ที่บัญญัติ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่และอำนาจในการควบคุมดูแลการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและ เทียงธรรม ประกอบกับในทางปฏิบัติคณะกรรมการการเลือกตั้งจะมีการหารีอกับหัวหน้าพรรคการเมือง ในแต่ละพรรคเพื่อกำหนดจำนวนเงินค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการหาเสียงเลือกตั้งอยู่แล้วโดยคณะกรรมการ การเลือกตั้งจะคำนึงถึงความเป็นธรรมกับทุกพรรคการเมืองเป็นหลักสำคัญ ดังนั้น จึงไม่มีความจำเป็น ที่ต้องกำหนดให้ค่าใช้จ่ายในการหาเสียงของพรรคการเมืองต้องเท่ากันตามมาตรา ๖๒ วรรคสอง และนอกจากนี้เห็นว่าถ้ามีการกำหนดให้ค่าใช้จ่ายในการหาเสียงของพรรคการเมืองต้องเท่ากันอาจเป็นการ เปิดโอกาสให้มีการขอจัดตั้งพรรคที่เป็นตัวแทนของพรรคการเมืองขึ้นมาจำนวนมากโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อขอเงินสนับสนุนจากกองทุนพัฒนาพรรคการเมืองเท่านั้น

(๓) ความเห็นของผู้แทนสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สำหรับเหตุผลที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้กำหนดให้ค่าใช้จ่ายของพรรคการเมืองตามวรรคหนึ่งต้องเป็นการหาเสียงของพรรคการเมืองโดยกำหนดให้เท่ากันตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด เนื่องจากระบบการเลือกตั้งตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยใช้ระบบบัตรเลือกตั้งใบเดียวโดยผู้มีสิทธิเลือกตั้งออกเสียงลงคะแนนเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเท่านั้น แต่ผลของการลงคะแนนจะส่งผลต่อจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ดังนั้น ถ้าไม่มีการบัญญัติตามมาตรา ๖๒ วรรคสองที่มีหลักการว่าค่าใช้จ่ายของพรรคการเมืองไม่ว่าจะเป็นพรรคการเมืองขนาดใหญ่หรือพรรคการเมืองขนาดเล็กต้องกำหนดให้เท่ากันตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดไว้ อาจส่งผลให้พรรคการเมืองขนาดใหญ่ที่ส่งจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อจำนวนมากได้เปรียบพรรคการเมืองขนาดเล็ก ประกอบกับเป็นการป้องกันไม่ให้พรรคการเมืองขนาดใหญ่นำค่าใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองไปใช้จ่ายในลักษณะการหาเสียงเลือกตั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เพราะจะทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมกับพรรคการเมืองขนาดเล็ก และในมาตรา ๖๒ วรรคสองได้กำหนดให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อกำหนดค่าใช้จ่ายของพรรคการเมืองขนาดใหญ่และพรรคการเมืองขนาดเล็กให้เกิดความเป็นธรรมและเสมอภาค นอกจากนี้ เห็นว่าในปัจจุบันรูปแบบและวิธีการในการหาเสียงเลือกตั้งได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ซึ่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ได้กำหนดให้การหาเสียงเลือกตั้งสามารถจะกระทำโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ ซึ่งมีความสะดวกและยังมีต้นทุนในการหาเสียงที่น้อยกว่าด้วย

(๔) มติที่ประชุม

ผลการลงมติของที่ประชุมในมาตรา ๖๒ วรรคสอง มีดังนี้

- องค์กรประชุมระหว่างลงมติ จำนวน ๑๑ คน
- เห็นว่ามาตรา ๖๒ วรรคสอง ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และเห็นด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติม จำนวน ๑๐ คน คือ พลเอก อภิรัฐพร เจริญพานิช นายนรชิต สิงหเสนี ศาสตราจารย์ศุภชัย ยาวะประภาส นายภัทร คำพิทักษ์ นายธนาวัฒน์ สังข์ทอง นายเจตน์ ศิรธรานนท์ นายชาญวิทย์ วสียงกูร นายมรรณพ เดชวิทักษ์ นายสมชาย แสวงการ และนายศุภชัย สมเจริญ
- เห็นว่ามาตรา ๖๒ วรรคสอง ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ไม่มี)
- ประธานคณะกรรมการการวิสามัญออกเสียง

จากมติของคณะกรรมการวิสามัญดังกล่าว ที่ประชุมคณะกรรมการวิสามัญ จึงมีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๖๒ วรรคสอง เป็นดังนี้

“ค่าใช้จ่ายของพรรคการเมืองตามวรรคหนึ่งต้องเป็นการหาเสียงของพรรคการเมือง โดยกำหนดให้เท่าทันตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด โดยจะกำหนดให้ใช้จำนวนสมาชิกของพรรคการเมืองที่ส่งสมัครรับเลือกตั้งเป็นรายบุคคลมาเป็นฐานในการคำนวณได้”

๔.๔ ประเด็นข้อโต้แย้งของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญและคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่เห็นว่ามาตรา ๗๓ ไม่ได้ห้ามการโฆษณาหาเสียงด้วยการจัดให้มีหรัสพหรือการรื่นเริงต่าง ๆ ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

๔.๔.๑ ความเห็นของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ โต้แย้งว่ามาตรา ๗๑ วรรคสอง และมาตรา ๗๓ ไม่ได้ห้ามการโฆษณาหาเสียงด้วยการจัดให้มีหรัสพหรือการรื่นเริงต่าง ๆ ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

๔.๔.๒ ความเห็นของคณะกรรมการการเลือกตั้ง โต้แย้งว่ามาตรา ๗๓ ไม่ได้ห้ามการโฆษณาหาเสียงด้วยการจัดให้มีหรัสพหรือการรื่นเริงต่าง ๆ ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตามมาตรา ๒๒๔ (๒) มาตรา ๒๕๘ ก. ด้านการเมือง (๑) และมาตรา ๗๘

(๑) เหตุผลประกอบข้อโต้แย้งของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

กรณีมาตรา ๗๓ อันเป็นการกำหนดข้อห้ามในการหาเสียงเลือกตั้ง ซึ่งแต่เดิมมีบทบัญญัติห้ามมิให้ผู้สมัครหรือผู้ใดทำการโฆษณาหาเสียงด้วยการจัดให้มีหรัสพหรือการรื่นเริงต่าง ๆ ไว้ เพื่อให้การดำเนินการเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย การที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ตัดบทบัญญัติดังกล่าวออกไป อาจเป็นผลให้การดำเนินการเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมได้ ดังต่อไปนี้

๑) เนื่องจากพรรคการเมืองหรือผู้สมัครที่มีเงินเพื่อใช้ในการจัดให้มีหรัสพหรือการรื่นเริงมากกว่าย่อมได้เปรียบพรรคการเมืองหรือผู้สมัครที่มีเงินน้อยกว่า แม้ว่าจะมีการกำหนดวงเงินค่าใช้จ่ายสำหรับกรณีนี้ไว้แล้วในมาตรา ๗๑ วรรคสองเพิ่มขึ้น ก็มีได้แก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของผู้สมัครและพรรคการเมืองที่มีฐานะทางการเงินแตกต่างกัน เพราะการกำหนดวงเงินเป็นอัตราร้อยละของวงเงินที่กำหนดให้หาเสียงได้ย่อมแปรผันไปตามจำนวนสมาชิกที่พรรคการเมืองแต่ละพรรคจะส่งผู้สมัครลงรับเลือกตั้ง พรรคการเมืองที่มีทุนน้อยไม่สามารถส่งผู้สมัครได้ครบทุกเขตเลือกตั้งวงเงินหาเสียงของพรรคย่อมมีน้อยกว่าวงเงินของพรรคที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งครบทุกเขต

๒) ในทางปฏิบัติจะก่อให้เกิดปัญหาในการคิดค่าใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครแต่ละคนได้ เช่น นาย ก. สมัครรับเลือกตั้งจังหวัด เอ ในนามของพรรค ข. นาย ก. สามารถจัดหรัสพที่จังหวัด เอ ได้ไม่เกินร้อยละ ๒๐ ของวงเงินที่กำหนดสำหรับการหาเสียงของผู้สมัครนั้น แต่ในเวลาทีพรรค ข. ไปหาเสียงที่จังหวัด เอ พรรค ข. ก็ยังสามารถจัดให้มีหรัสพได้ไม่เกินร้อยละ ๒๐

ของวงเงินที่กำหนดสำหรับการหาเสียงของพรรค แต่ผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการหาเสียงของพรรค ข.
คือ นาย ก. ที่เป็นผู้สมัคร กรณีเช่นนี้จะคิดค่าใช้จ่ายในการจัดมหรสพไว้ในค่าใช้จ่ายหาเสียงของผู้ใด

๓) เนื่องจากบทบัญญัติเดิมห้ามทั้งผู้สมัคร พรรคการเมือง และบุคคลอื่นใด
การตัดบทบัญญัตินี้ออกทำให้กรณีที่บุคคลอื่นเป็นผู้จัดให้มีมหรสพหรือการรื่นเริงต่าง ๆ เพื่อช่วยหาเสียง
ให้กับผู้สมัครผู้ใด มิได้ถูกต้องห้ามไว้ดังเช่นที่เคยบัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งทุกฉบับที่ผ่านมา
ผู้ที่ประสงค์จะช่วยเหลือผู้สมัครผู้ใดโดยมิได้รับจ้างผู้สมัคร จึงกระทำได้โดยไม่ผิดกฎหมายและไม่สามารถ
นำค่าใช้จ่ายนั้นมารวมคำนวณเป็นค่าใช้จ่ายของพรรคการเมืองหรือผู้สมัครได้ จึงเป็นช่องทางที่เป็นเหตุ
ทำให้การเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมขึ้นได้

๔) การที่ได้มีการบัญญัติข้อห้ามการหาเสียงโดยใช้มหรสพในกฎหมาย
เลือกตั้งที่ผ่านมาทุกฉบับนั้น มีวัตถุประสงค์ต้องการสร้างวัฒนธรรมการหาเสียงเลือกตั้งให้แก่ประชาชน
โดยผู้สมัครจะมีความเท่าเทียมกันในการปราศรัยหาเสียง และการหาเสียงเลือกตั้งควรกระทำด้วยวิธีการ
ที่ทำให้ประชาชนได้เข้าใจถึงการปกครองในระบบประชาธิปไตย สิทธิและหน้าที่ของประชาชน และนโยบาย
ของพรรคการเมืองได้อย่างแท้จริง มิใช่มุ่งเน้นที่ความบันเทิงของงานมหรสพหรือการรื่นเริงเป็นเครื่องมือจูงใจ
ให้ประชาชนไปลงคะแนนให้ ซึ่งประชาชนได้พัฒนาตามแนวทางดังกล่าวจนเป็นที่รับรู้กันทั่วไปแล้ว
การจะย้อนกลับไปเริ่มต้นใหม่จึงน่าจะเป็นการไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงมีความเห็นว่ามาตรา ๗๑ วรรคสอง
และมาตรา ๗๓ ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

(๒) เหตุผลประกอบข้อโต้แย้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

๑) ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑
มิได้ห้ามการโฆษณาหาเสียงด้วยการจัดให้มีมหรสพหรือการรื่นเริงซึ่งสมัยนั้นเป็นการจัดให้มีการเลือกตั้ง
ภายหลังจากที่ประเทศไทยเปลี่ยนรูปแบบการปกครองมาได้ไม่นานและพรรคการเมืองก็ไม่ได้มีจำนวน
หลากหลายดังเช่นปัจจุบันการจัดมหรสพหรือการรื่นเริงในขณะนั้นก็เพื่อจูงใจให้ประชาชนมาฟังนโยบายของ
พรรคการเมือง แต่ภายหลังกลับพบว่าวิธีการดังกล่าวเป็นการมอมเมาประชาชน และประชาชนตัดสินใจ
ลงคะแนนโดยมิได้อยู่บนพื้นฐานของนโยบายของพรรคการเมืองแต่ตัดสินใจบนพื้นฐานของความบันเทิงหรือ
ความสนุกสนานจากการจัดให้มีมหรสพหรือการรื่นเริงที่พรรคการเมืองจัดมา และตั้งแต่นั้นมาพระราชบัญญัติ
การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๒ จึงกำหนดห้ามมิให้มีการโฆษณาหาเสียงด้วยการจัดให้มี
มหรสพหรือการรื่นเริง และการห้ามดังกล่าวกำหนดไว้ในกฎหมายเลือกตั้งทุกฉบับมาจนถึงปัจจุบัน

๒) บทบัญญัติมาตรา ๒๒๔ (๒) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่ในการดำเนินการจัดการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและ
เที่ยงธรรม แต่กรณีที่มาตรา ๗๓ ไม่ได้กำหนดห้ามมิให้มีการโฆษณาหาเสียงด้วยการจัดให้มีมหรสพ
หรือการรื่นเริงต่าง ๆ ไว้นั้นอาจก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติงาน ดังนี้

(ก) การจัดให้มีมหรสพหรืองานรื่นเริงอาจทำให้ผู้สมัครหรือหัวหน้าคณะกำหนดมาตรการหรือวิธีการต่าง ๆ เพื่อแข่งขันกันเพื่อชักชวนให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมาลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ตนเองหรือไม่เลือกผู้สมัครอื่น รวมถึงอาจมีการแอบแฝงเกี่ยวกับกระบวนการใช้จ่ายเงินในการจ้างมหรสพมาทำการแสดง ทำให้เกิดปัญหาและอาจมีการร้องเรียนที่ไม่เป็นธรรมเกิดขึ้น

(ข) ในการจัดให้มีมหรสพหรืองานรื่นเริงจะนำไปสู่การก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในงาน เช่น มีการทะเลาะวิวาทเกิดความวุ่นวาย เป็นต้น ซึ่งกรณีดังกล่าวอาจเป็นเหตุให้มีการร้องเรียนเกิดขึ้น ประกอบกับกรณีดังกล่าวต้องเพิ่มกำลังรักษาความสงบเรียบร้อยในบริเวณงานเพิ่มขึ้นอีกด้วย

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงเห็นว่าการจัดให้มีมหรสพและงานรื่นเริงอาจก่อให้เกิดปัญหาทั้งในเรื่องเงิน ทรัพย์สิน และความสงบเรียบร้อยในสถานที่จัดงาน ซึ่งนำไปสู่การร้องเรียนที่ทำให้การดำเนินการจัดการเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ซึ่งไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตามมาตรา ๒๒๔ (๒)

๓) บทบัญญัติมาตรา ๒๕๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดว่า ให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศอย่างน้อยในด้านต่าง ๆ ให้เกิดผล ดังต่อไปนี้ ก. ด้านการเมือง (๑) ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองรวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ รู้จักยอมรับในความเห็นทางการเมืองโดยสุจริตที่แตกต่างกัน และให้ประชาชนใช้สิทธิเลือกตั้งและออกเสียงประชามติโดยอิสระปราศจากการครอบงำไม่ว่าด้วยทางใด ซึ่งเมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย คือ ให้ประชาชนใช้สิทธิเลือกตั้งและออกเสียงประชามติโดยอิสระปราศจากการครอบงำไม่ว่าด้วยทางใด แต่ในมาตรา ๗๓ ไม่ได้กำหนดห้ามให้มีการหาเสียงโดยจัดให้มีมหรสพหรือการรื่นเริง อาจก่อให้เกิดพรรคการเมืองหรือผู้สมัครกำหนดมาตรการในการหาเสียง เช่น นำนักแสดงที่มีชื่อเสียงเป็นที่ชื่นชอบของประชาชนพุดโน้มน้าวชักชวนให้เลือกผู้สมัครที่จ้างตนมา เป็นต้น ซึ่งกรณีดังกล่าวอาจทำให้ประชาชนที่เข้าร่วมรับชมการแสดงถูกครอบงำเพราะความชื่นชอบในตัวนักแสดงหรือกลุ่มนักแสดงดังกล่าวทำให้ตัดสินใจเลือกผู้สมัครตามที่นักแสดงโน้มน้าวได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจึงเห็นว่ากรณีนี้เป็นการกระทำอันไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตามมาตรา ๒๕๘ ก. ด้านการเมือง (๑)

๔) บทบัญญัติมาตรา ๗๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ การจัดทำบริการสาธารณะทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ รวมทั้งการตัดสินใจทางการเมือง และการอื่นใดบรรดาที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชน ซึ่งเมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ต้องการให้รัฐส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตลอดถึงการตัดสินใจทางการเมือง ดังนั้น การให้มีการโฆษณาหาเสียง ด้วยการจัดให้มีมหรสพหรือการรื่นเริงต่าง ๆ ในการหาเสียงเลือกตั้งได้ จึงเป็นการที่รัฐไม่ได้ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยในการตัดสินใจทางการเมือง เนื่องจากเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนตัดสินใจทางการเมืองจากการที่ผู้สมัครหรือผู้ใด หรือพรรคการเมืองจัดให้มีการแสดงมหรสพหรือการรื่นเริงเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งของตน หากผู้สมัครหรือผู้ใดหรือพรรคการเมืองใดจัดแสดงมหรสพหรือการรื่นเริงได้ถูกใจประชาชนมากกว่าก็จะได้รับประโยชน์ ในทางการเมือง ซึ่งไม่ได้เป็นไปตามวิถีแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ประชาชนควรคำนึงถึงนโยบาย ของพรรคการเมืองเป็นสำคัญในการตัดสินใจเลือกผู้สมัครเพื่อเป็นตัวแทนของตนในการบริหารประเทศ อันทำให้ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตามมาตรา ๗๘

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงเห็นว่าการไม่ได้ห้ามการโฆษณาหาเสียง ด้วยการจัดให้มีมหรสพหรือการรื่นเริงต่าง ๆ ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตามมาตรา ๒๒๔ (๒) มาตรา ๒๕๘ ก. ด้านการเมือง (๑) และมาตรา ๗๘

(๓) ความเห็นของผู้แทนสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สำหรับเหตุผลในการที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติมิได้มีการบัญญัติห้ามมิให้ ผู้สมัครหรือผู้ใดทำการโฆษณาหาเสียงด้วยการจัดให้มีมหรสพหรือการรื่นเริงต่าง ๆ ไว้ เนื่องจากเป็นการ กระตุ้นให้มีบรรยากาศในวันเลือกตั้ง ซึ่งอาจจะส่งผลให้เป็นการกระตุ้นให้ประชาชนออกมาใช้สิทธิเลือกตั้ง มากยิ่งขึ้น ประกอบกับเห็นว่ามาตรา ๗๑ วรรคสอง ได้มีการกำหนดควบคุมวงเงินในการโฆษณาหาเสียง เลือกตั้งด้วยการจัดให้มีมหรสพหรือการรื่นเริงต่าง ๆ ไว้แล้ว โดยให้มีค่าใช้จ่ายไม่เกินร้อยละสิบของจำนวน เงินค่าใช้จ่ายที่กำหนดไว้ตามมาตรา ๖๒ วรรคหนึ่ง โดยมีเหตุผลชี้แจง ดังนี้

๑) ในประเด็นมาตรา ๖๒ กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศ จำนวนเงินค่าใช้จ่ายของผู้สมัครแบบแบ่งเขตเลือกตั้งแต่ละคน และของพรรคการเมืองที่จะใช้จ่าย ในการเลือกตั้งโดยหารือกับหัวหน้าพรรคการเมือง และให้มีการทบทวนการกำหนดจำนวนเงินดังกล่าว ให้สอดคล้องกับความจำเป็นและสถานะทางเศรษฐกิจอย่างน้อยทุกสี่ปี การกำหนดจำนวนเงินค่าใช้จ่าย ในการจัดให้มีมหรสพหรือการรื่นเริงต่าง ๆ เป็นการกำหนดภายใต้จำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการหาเสียง ของผู้สมัครหรือพรรคการเมือง ซึ่งได้จากการประชุมหารือร่วมกันของพรรคการเมืองด้วยกันเองว่าจำนวนเงินเท่าใด จึงจะไม่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำหรือความได้เปรียบเสียเปรียบกันมากนัก และการหาเสียงของผู้สมัคร ในแต่ละเขตเลือกตั้งเป็นการแข่งขันกันเพียงแค่นั้นในเขตเลือกตั้งนั้นภายในจำนวนเงินที่ตกลงเห็นชอบร่วมกัน สำหรับจำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการหาเสียงของพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๒ วรรคสอง ได้กำหนดให้ค่าใช้จ่าย ของพรรคการเมืองตามวรรคหนึ่งต้องเป็นการหาเสียงของพรรคการเมืองโดยกำหนดให้เท่ากัน ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด ดังนั้น พรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งมาก

ก็ไม่ได้มีจำนวนเงินหาเสียงเลือกตั้งมากกว่าพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งน้อย จำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งจึงไม่เป็นผลให้เกิดความได้เปรียบหรือเสียเปรียบแต่อย่างใด

๒) คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องกำหนดแนวทางในการติดตามตรวจสอบการใช้จ่ายเงินในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและของพรรคการเมืองอยู่แล้ว การติดตามตรวจสอบค่าใช้จ่ายในการจัดมหรสพหรือการรื่นเริงต่าง ๆ เป็นเพียงส่วนหนึ่งของค่าใช้จ่ายในการหาเสียงเท่านั้น การพิจารณาว่าค่าใช้จ่ายในการจัดมหรสพหรือการรื่นเริงใดเป็นค่าใช้จ่ายของผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด ให้พิจารณาจากกิจกรรมการหาเสียงการจัดมหรสพหรือการรื่นเริงนั้น ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองผู้ใดเป็นผู้ดำเนินการก็ให้คิดเป็นค่าใช้จ่ายของผู้สมัครหรือพรรคการเมืองที่เป็นผู้จัดนั้น และเนื่องจากการหาเสียงของพรรคการเมืองไม่ว่าจะด้วยการจัดมหรสพหรือจัดการรื่นเริงที่ใดอย่างใด ก็จะเป็นประโยชน์ต่อผู้สมัครที่พรรคการเมืองส่งลงรับสมัครเลือกตั้งทั้งสิ้น

๓) มาตรา ๖๓ ได้กำหนดมาตรการในการควบคุมตรวจสอบและนำมารวมคำนวณเป็นค่าใช้จ่ายของพรรคการเมืองหรือผู้สมัครอยู่แล้ว ซึ่งมาตรา ๖๓ ได้มีหลักการว่า “ห้ามมิให้ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใช้จ่ายในการเลือกตั้งเกินจำนวนค่าใช้จ่ายที่กำหนดตามมาตรา ๖๒ ทั้งนี้ ค่าใช้จ่ายดังกล่าวให้รวมถึงบรรดาเงินหรือทรัพย์สินอื่นใดที่บุคคลใด ๆ จ่ายหรือรับว่าจะจ่ายแทนหรือนำมาให้ใช้โดยไม่คิดค่าตอบแทนเพื่อประโยชน์ในการหาเสียงเลือกตั้ง โดยผู้สมัครหรือพรรคการเมืองนั้นยินยอมหรือไม่คัดค้าน ในกรณีที่นำทรัพย์สินมาให้ใช้คำนวณตามอัตราค่าเช่าหรือค่าตอบแทนตามปกติในท้องถิ่นนั้น ๆ”

๔) ในปัจจุบันวิธีการหาเสียงเลือกตั้งได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามการพัฒนาของเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าไปอย่างมาก ซึ่งในมาตรา ๗๐ ได้กำหนดให้การหาเสียงเลือกตั้งจะกระทำโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด ประกอบกับวิธีการหาเสียงทางอิเล็กทรอนิกส์มีความสะดวก กว้างขวาง และได้ผลมากกว่าการจัดแสดงมหรสพและยังมีค่าใช้จ่ายที่น้อยกว่าด้วย สำหรับการยกเลิกข้อห้ามการหาเสียงโดยใช้มหรสพหรือจัดการรื่นเริงต่าง ๆ จึงเป็นการให้ทางเลือกแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่จะรับฟังข้อมูลข่าวสารและการหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยวิธีอื่นใดก็ได้ นอกจากนั้นการกำหนดให้ผู้สมัครสามารถใช้ความรู้ความสามารถทางศิลปะของตนหาเสียงให้แก่ตัวเองได้อาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม เนื่องจากผู้สมัครบางคนอาจไม่มีพรสวรรค์หรือความสามารถทางศิลปะที่จะหาเสียงให้ตนเองได้ ดังนั้น เพื่อให้ผู้สมัครทุกคนสามารถหาเสียงได้โดยเท่าเทียมกัน โดยเลือกวิธีการหาเสียงตามที่ตนเองถนัดหรือสามารถใช้ความสามารถของบุคคลอื่นมาช่วยในการหาเสียงได้ ในปัจจุบันนี้จึงเห็นว่าการจัดมหรสพหรืองานรื่นเริงต่าง ๆ จึงเป็นเพียงส่วนประกอบให้ประชาชนมารับฟังการหาเสียงเท่านั้น ซึ่งถ้าประชาชนจะตัดสินใจใช้สิทธิเลือกตั้งของตนโดยพิจารณาเพียงการจัดแสดงมหรสพหรือการรื่นเริงของผู้สมัครเท่านั้น โดยไม่ได้คำนึงถึงนโยบายของพรรคการเมืองหรือคุณสมบัติของผู้สมัคร ย่อมเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องหามาตรการในการที่จะพัฒนาการตัดสินใจของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งให้มีคุณภาพโดยให้ประชาชนให้ความสำคัญกับนโยบายของพรรคการเมืองและคุณสมบัติของผู้สมัครเป็นสำคัญ

๕) ในเรื่องของการใช้จ่าย คณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่ในการรวบรวมหรือควบคุมผู้สมัครแต่ละคนหรือพรรคการเมืองต่าง ๆ ได้อยู่แล้ว การที่ให้แต่ละพรรคการเมืองหรือตกลงกันในเรื่องค่าใช้จ่ายนั้น ก็เพื่อให้สามารถกำหนดทุนในการหาเสียงได้เท่าเทียมกันซึ่งพรรคการเมืองใหญ่อาจเสียเปรียบด้วยซ้ำเพราะส่งผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนมากแต่มีทุนในการหาเสียงน้อย แต่การพิจารณาของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เห็นว่าเมื่อมีการเปลี่ยนวิธีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมาเป็นแบบใช้บัตรลงคะแนนเพียงใบเดียว และสามารถกำหนดจุดที่จะใช้ในการรณรงค์หาเสียงได้เท่ากันด้วยแล้ว ก็น่าจะสร้างความเท่าเทียมและเป็นธรรมได้ ซึ่งการเปิดให้มีการหาเสียงทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างหากที่กว้างมากและควบคุมได้ยากกว่าการหาเสียงด้วยการจัดให้มีมหรสพหรือการรื่นเริงต่าง ๆ ซึ่งการควบคุมค่าใช้จ่ายในการหาเสียงโดยจัดให้มีมหรสพหรือการรื่นเริงต่าง ๆ เป็นส่วนหนึ่งของวงเงินค่าใช้จ่ายของผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมืองเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่จะต้องควบคุมตรวจสอบให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ ส่วนความไม่สงบเรียบร้อยที่อาจเกิดจากการหาเสียงโดยจัดให้มีมหรสพหรือการรื่นเริงต่าง ๆ มีหน่วยงานของรัฐรับผิดชอบโดยหน้าที่ปกติอยู่แล้ว

๖) สำหรับกรณีที่กังวลว่าประชาชนที่เข้าร่วมรับชมการแสดงจะถูกครอบงำเพราะความชื่นชมในตัวนักแสดงหรือกลุ่มนักแสดงทำให้ตัดสินใจเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งตามที่นักแสดงโน้มน้าวได้ ปัจจุบันประชาชนมีวิจาร์ณญาณในการใช้สิทธิเลือกตั้งดังกล่าว เรื่องที่ควรพิจารณาคือ คณะกรรมการการเลือกตั้งควรมีมาตรการในการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถตัดสินใจในการใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนได้อย่างไรมากกว่า และหากประชาชนตัดสินใจใช้สิทธิเลือกตั้งของตนโดยพิจารณาจากการจัดแสดงมหรสพหรือการรื่นเริงของผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยมิได้คำนึงถึงนโยบายของพรรคการเมืองหรือคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งก็เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่จะต้องพิจารณาหามาตรการในการที่จะพัฒนาการตัดสินใจของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งให้มีคุณภาพตามบทบัญญัติมาตรา ๗๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

(๔) มติที่ประชุม

ผลการลงมติของที่ประชุมในมาตรา ๗๓ มีดังนี้

- องค์กรประชุมระหว่างลงมติ จำนวน ๑๐ คน
- เห็นว่ามาตรา ๗๓ ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และเห็นด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติม จำนวน ๙ คน คือ พลเอก อภิภูพ จรรย์พานิช นายนรชิต สิงหเสนี ศาสตราจารย์ศุภชัย ยาวะประภาช นายภัทรระ คำพิทักษ์ นายเจตน์ ศิรธรานนท์ นายชาญวิทย์ วสียงกูร นายมรรณพ เดชวิทักษ์ นายสมชาย แสวงการ และนายศุภชัย สมเจริญ
- เห็นว่ามาตรา ๗๓ ตรงตามเจตนารมณ์ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ไม่มี)
- ประธานคณะกรรมการการเลือกตั้งออกเสียง

จากมติของคณะกรรมการวิสามัญดังกล่าว ที่ประชุมคณะกรรมการวิชาการวิสามัญ จึงมีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๗๓ เป็นต้นนี้

“ มาตรา ๗๓ ห้ามมิให้ผู้สมัครหรือผู้ใดกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนให้แก่ตนเองหรือผู้สมัครอื่น ในส่วนว่าการลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครหรือการชักชวนให้ลงคะแนนไม่เลือกผู้ใดเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

(๑) จัดทำ ให้ เสนอให้ สัญญาว่าจะให้ หรือจัดเตรียมเพื่อจะให้ ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์อื่นอันอาจคำนวณเป็นเงินได้แก่ผู้ใด

(๒) ให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดไม่ว่าจะโดยตรง หรือโดยอ้อมแก่ชุมชน สมาคม มูลนิธิ วัด สถานศึกษา สถานสงเคราะห์ หรือสถาบันอื่นใด

(๒/๑) ทำการโฆษณาหาเสียงด้วยการจัดให้มีหรือจัดให้มีการวิ่งเร่ต่าง ๆ

(๓) เลี้ยงหรือรับจัดเลี้ยงผู้ใด

(๔) หลอกลวง บังคับ ชูเชิญ ใช้อิทธิพลคุกคาม ใส่ร้ายด้วยความเท็จ หรือจูงใจให้เข้าใจผิดในคะแนนนิยมของผู้สมัครหรือพรรคการเมือง

ความใน (๒/๑) มิให้ใช้บังคับแก่ผู้สมัครที่ใช้ความรู้ความสามารถทางศิลปะของตนหาเสียงให้แก่ตนเองโดยไม่ใช้อุปกรณ์ในกรมแสดงมหรสพ

ความผิดตาม (๑) หรือ (๒) ให้ถือว่าเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งเรื่องให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจ”

ทั้งนี้ เพื่อความสอดคล้องและเชื่อมโยงบมาตรา ๗๓ จึงต้องมีการแก้ไขข้อความใน มาตรา ๗๑ วรรคสองออก และแก้ไขความในมาตรา ๑๕๙ เป็นต้นนี้

“ มาตรา ๗๑ การหาเสียงเลือกตั้งด้วยวิธีการอื่นใดนอกจากที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๖๙ มาตรา ๗๐ มาตรา ๘๑ และมาตรา ๘๓ คณะกรรมการจะกำหนดให้ต้องทำตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดก็ได้ โดยคำนึงถึงความเท่าเทียม ความเสมอภาค และความเที่ยงธรรมของผู้สมัครและพรรคการเมือง

ในกรณีที่พรรคหาเสียงเลือกตั้งตามวรรคหนึ่งซึ่งพรรคโฆษณหาหาเสียงด้วยทวิศรส์ที่มี มหรสพหรือทวิศรส์ชนิดต่าง ๆ ให้ผู้ดำเนินการได้โดยไม่มีค่าใช้จ่ายได้ไม่เกินร้อยละสิบของจำนวนเงินค่าใช้จ่ายที่กำหนดไว้ตามวรรค ๒๒ วรรคหนึ่ง ทั้งนี้ ไม่เช่นนั้นไปตัดหมดสิทธิ์ที่คณะกรรมการกำหนด”

“ มาตรา ๑๕๙ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๗๓ (๓) หรือ (๔) ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปี ถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดสี่สิบปี และให้นำความในมาตรา ๑๕๘ วรรคสอง มาใช้บังคับด้วย”

ทั้งนี้ ให้ใช้ผลการลงมติในมาตรา ๗๓ กับมาตรา ๗๑ และมาตรา ๑๕๙ ด้วย

๔.๕ ประเด็นข้อโต้แย้งของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กรณีกำหนดเวลาในการออกเสียงลงคะแนนตามมาตรา ๘๖ ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย อาจทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งได้

(๑) เหตุผลประกอบข้อโต้แย้งของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

กรณีมาตรา ๘๖ ที่กำหนดให้เริ่มเปิดการออกเสียงลงคะแนนตั้งแต่เวลา ๐๗.๐๐ นาฬิกา ถึงเวลา ๑๗.๐๐ นาฬิกา นั้น เห็นว่า การกำหนดเวลาการออกเสียงลงคะแนนตามที่กำหนดไว้แต่เดิม คือ ตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐ นาฬิกา ถึงเวลา ๑๖.๐๐ นาฬิกา ได้กำหนดเพื่อให้การดำเนินการเลือกตั้งเป็นไปโดยเรียบร้อย สุจริตและเที่ยงธรรม เพราะเป็นระยะเวลาที่เจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากในการออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งต้องมีการดำเนินการเตรียมการของผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการเลือกตั้ง ตั้งแต่การเดินทางไปรับบัตรและหีบบัตร การนับบัตรและการแสดงจำนวนบัตรต่อหน้าผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง (ซึ่งถ้ากำหนดเวลาเริ่มต้นเข้าเกินไปในพื้นที่เป็นจำนวนมาก อาจไม่มีผู้มีสิทธิเลือกตั้งมาถึงคูหาเลือกตั้งก็ได้) และเมื่อลงคะแนนเลือกตั้งเสร็จต้องนับคะแนน ทำรายงานผลและนำหลักฐานเกี่ยวกับการลงคะแนนไปรวมไว้ที่ส่วนกลาง ซึ่งจำเป็นต้องใช้เวลาในการดำเนินการเพื่อให้การเลือกตั้งสามารถกระทำได้อย่างพร้อมกันทุกพื้นที่ทั่วประเทศ อีกทั้งเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกำหนดเวลาการออกเสียงลงคะแนนสำหรับการเลือกตั้งของประเทศอื่น ๆ ที่กำหนดเวลาไว้นานกว่าของประเทศไทยนั้น เห็นว่าการกำหนดเวลาดังกล่าวย่อมมีความแตกต่างกันตามบริบทของแต่ละประเทศเนื่องด้วยสภาพภูมิอากาศหรือภูมิประเทศที่แตกต่างกัน ประการสำคัญประเทศต่าง ๆ ที่กำหนดระยะเวลาการออกเสียงลงคะแนนไปจนถึงหลังเลิกเวลาทำงาน ส่วนใหญ่เป็นการกำหนดวันเลือกตั้งในวันทำงานมิใช่วันเสาร์หรือวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นวันหยุดงานแต่อย่างใด นอกจากนี้ ปรากฏข้อเท็จจริงว่าในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ซึ่งมีกำหนดเวลาการออกเสียงลงคะแนนน้อยกว่านี้ คือ ตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐ นาฬิกา ถึงเวลา ๑๕.๐๐ นาฬิกา ยังมีผู้มีสิทธิเลือกตั้งออกมาลงคะแนนเลือกตั้งเป็นจำนวนร้อยละ ๗๕.๐๓ ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด ซึ่งเป็นเหตุผลว่าการกำหนดเวลาไว้เช่นเดิมมิได้มีผลกระทบต่อการใช้สิทธิเลือกตั้งและการเลือกตั้งสามารถกระทำได้อย่างเรียบร้อย การขยายเวลาจาก ๑๕.๐๐ นาฬิกา เป็น ๑๖.๐๐ นาฬิกา จึงน่าจะเป็นการเหมาะสมและไม่สร้างภาระแก่ผู้ปฏิบัติจนเกินสมควรแล้ว จึงควรกำหนดเวลาการออกเสียงลงคะแนนไว้ตามร่างเดิม คือ ตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐ นาฬิกา ถึงเวลา ๑๖.๐๐ นาฬิกา ดังนั้น การขยายเวลาการออกเสียงลงคะแนนเพิ่มขึ้นไปจากร่างเดิม ทำให้ระยะเวลาการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งโดยเฉพาะผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการออกเสียงลงคะแนนและการนับคะแนนของหน่วยเลือกตั้งแต่ละแห่งต้องขยายออกไปด้วย ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการทำให้การเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยสุจริตได้ง่ายยิ่งขึ้นและถ้าหน่วยเลือกตั้งบางหน่วยไม่สามารถดำเนินการเลือกตั้งได้ก็จะส่งผลให้การนับคะแนนเลือกตั้งทั้งประเทศไม่อาจกระทำไปได้ด้วย อนึ่ง จากการที่คณะอนุกรรมการรับฟังความคิดเห็นร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ได้จัดการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนทั้ง ๔ ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ (จังหวัดเชียงใหม่) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จังหวัดอุดรธานี) ภาคกลาง (จังหวัดเพชรบุรี) และภาคใต้ (จังหวัดสงขลา) ผลปรากฏว่าเสียงส่วนใหญ่

เห็นด้วยกับการกำหนดเวลาการออกเสียงลงคะแนนตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐ นาฬิกา ถึงเวลา ๑๕.๐๐ นาฬิกา และยังมีผู้เข้าสัมมนาอีกส่วนหนึ่งเห็นด้วยกับการกำหนดเวลาการออกเสียงลงคะแนนเป็นเวลา ๐๘.๐๐ นาฬิกา ถึงเวลา ๑๖.๐๐ นาฬิกา

(๒) ความเห็นของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่ามาตรา ๘๖ ที่กำหนดให้เริ่มเปิดการออกเสียงลงคะแนนตั้งแต่เวลา ๐๗.๐๐ นาฬิกา ถึงเวลา ๑๗.๐๐ นาฬิกานั้น ทำให้ระยะเวลาการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งโดยเฉพาะผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการออกเสียงลงคะแนนและการนับคะแนนของหน่วยเลือกตั้งแต่ละแห่งต้องขยายออกไปด้วย ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการทำให้การเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยสุจริตได้ง่ายยิ่งขึ้น และถ้าหน่วยเลือกตั้งบางหน่วยไม่สามารถดำเนินการเลือกตั้งได้ ก็จะส่งผลให้การนับคะแนนเลือกตั้งทั้งประเทศไม่อาจกระทำไปได้ด้วยนั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาแล้วเห็นว่าในการเลือกตั้งที่ผ่านมา คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในการมาออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งอยู่แล้ว เพราะเป็นสิ่งที่คณะกรรมการการเลือกตั้งคำนึงถึงมาโดยตลอด แต่ทั้งนี้ก็ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งด้วยเพราะในบางหน่วยเลือกตั้งหรือบางพื้นที่ซึ่งอยู่ที่ห่างไกลถิ่นทุรกันดาร การคมนาคมไม่สะดวกหรือพื้นที่ที่ไม่ปลอดภัย การเดินทางไปรับวัสดุอุปกรณ์การเลือกตั้งหรือการขนส่งหีบบัตรเลือกตั้งไปยังที่ทำการคณะกรรมการประจำเขตเลือกตั้งอาจต้องเดินทางในช่วงกลางคืนซึ่งอาจก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยก็เป็นไปได้ ซึ่งตามที่กล่าวมามีได้เป็นการคาดการณ์ของคณะกรรมการการเลือกตั้งแต่อย่างใด แต่เป็นการป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นภายหลังเพราะหากความเสียหายเกิดขึ้นแล้วจะมากำหนดมาตรการหรือวิธีการป้องกันความเสียหายในภายหลังก็ไม่มีประโยชน์อันใดที่จะดำเนินการ

สำหรับในประเด็นตามมาตรา ๘๖ นี้ คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติมในประเด็นการเปิดให้มีการออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งตั้งแต่เวลา ๐๗.๐๐ นาฬิกา ถึงเวลา ๑๗.๐๐ นาฬิกา ดังนี้

๑) ต้องเพิ่มค่าตอบแทนให้แก่กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเนื่องจากกรณีที่ขยายระยะเวลาการลงคะแนนออกไปตั้งแต่ ๐๗.๐๐ นาฬิกา ถึง ๑๗.๐๐ นาฬิกา จะทำให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งต้องมาปฏิบัติหน้าที่ตั้งแต่เวลา ๐๕.๐๐ นาฬิกา และจะทำหน้าที่แล้วเสร็จในเวลา ๒๐.๐๐ นาฬิกา โดยบุคคลเหล่านี้ต้องมีหน้าที่ตั้งแต่รับวัสดุอุปกรณ์มายังสถานที่เลือกตั้งและเมื่อปิดการลงคะแนนต้องทำการนับคะแนนจนเสร็จ แล้วนำส่งวัสดุอุปกรณ์ไปยังที่ทำการคณะกรรมการประจำเขตเลือกตั้ง ซึ่งโดยรวมแล้วจะใช้เวลาในการปฏิบัติหน้าที่ประมาณ ๑๔ ชั่วโมง

๒) ควรมีกฎหมายรองรับในเรื่องการรายงานผลคะแนนเลือกตั้งสำหรับหน่วยเลือกตั้งที่อยู่ใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากเมื่อขยายระยะเวลาในการลงคะแนนไปจนถึง ๑๗.๐๐ นาฬิกา ในการนับคะแนนที่หน่วยเลือกตั้งอาจเกิดความล่าช้าออกไปทำให้ไม่ปลอดภัยในการปฏิบัติ

หน้าที่ของกรรมการประจำหน่วย ในการนี้อาจกำหนดให้มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในเรื่องการรายงานผลคะแนนมาก่อนล่วงหน้าแล้วให้เก็บผลคะแนนตัวจริงไว้ในที่ปลอดภัยและนำส่งในวันถัดมาได้

๓) กรณีที่ขยายระยะเวลาลงคะแนนการเลือกตั้งออกไปจนถึง ๑๗.๐๐ นาฬิกา ทำให้ระยะเวลาในการนับคะแนนภายหลังปิดการลงคะแนนอาจล่วงเลยไปจนถึงเวลา ๒๐.๐๐ นาฬิกา ซึ่งเป็นเวลาที่อาจก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในเรื่องความไม่ปลอดภัยในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งอาจต้องเก็บรักษาบัตรเลือกตั้งไว้และทำการนับคะแนนในวันรุ่งขึ้น

(๓) ความเห็นของผู้แทนสถานีวิทยุแห่งชาติ

เหตุผลที่สถานีวิทยุแห่งชาติได้มีการลงมติเห็นชอบให้มีการแก้ไขช่วงเวลาในการออกเสียงลงคะแนนจากเดิมร่างของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสถานีวิทยุแห่งชาติ ตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐ นาฬิกา ถึงเวลา ๑๖.๐๐ นาฬิกา เป็นตั้งแต่เวลา ๐๗.๐๐ นาฬิกา ถึงเวลา ๑๗.๐๐ นาฬิกา เพื่อให้มีระยะเวลาในการออกเสียงลงคะแนนที่เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง รวมทั้งมีจุดมุ่งหมายเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนให้มาใช้สิทธิเลือกตั้งได้มากขึ้นตามสภาพแต่ละท้องที่หรือตามแต่การประกอบอาชีพและวิถีชีวิตของแต่ละแห่ง แต่อย่างไรก็ตามการขยายเวลาดังกล่าวอาจมีผลให้เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งมีภาระงานมากขึ้นและมีช่วงเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ยาวนานขึ้น แต่จะสามารถอำนวยความสะดวกให้ประชาชนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งได้ สำหรับความปลอดภัยในการเดินทางและการปฏิบัติงาน รัฐก็ควรมีหน่วยงานและมาตรการในการควบคุมสถานการณ์เหล่านั้นอยู่แล้วทั้งยังเป็น การปฏิบัติการทางจิตวิทยาแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยเราไม่มีความเสี่ยงต่อการเกิดความไม่สงบเรียบร้อยแต่อย่างใดและรัฐสามารถควบคุมสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

(๔) มติที่ประชุม

ผลการลงมติของที่ประชุมในมาตรา ๘๖ มีดังนี้

- องค์ประชุมระหว่างลงมติ จำนวน ๑๑ คน
- เห็นว่ามาตรา ๘๖ ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย และเห็นด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติม จำนวน ๑๐ คน คือ พลเอก อภิรัชพร เจริญพานิช นายนรชิต สิงหเสนี ศาสตราจารย์ศุภชัย ยาวะประภาช นายภัทร คำพิทักษ์ นายธนาวัฒน์ สังข์ทอง นายเจตน์ ศิรธรานนท์ นายชาญวิทย์ วสียงกูร นายมรรณพ เดชวิทักษ์ นายสมชาย แสวงการ และนายศุภชัย สมเจริญ
- เห็นว่ามาตรา ๘๖ ตรงตามเจตนารมณ์ ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย (ไม่มี)
- ประธานคณะกรรมการการวิสามัญออกเสียง

จากมติของคณะกรรมการการวิสามัญดังกล่าว ที่ประชุมคณะกรรมการการวิสามัญ มีความเห็นร่วมกันว่ากำหนดเวลาเปิดการออกเสียงลงคะแนนควรเริ่มตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐ นาฬิกา เป็นต้นไป เนื่องจากกำหนดเวลา ๐๘.๐๐ นาฬิกา เป็นกำหนดเวลาเดิมที่เคยปฏิบัติกันมาและไม่มีปัญหาในทางปฏิบัติ

แต่อย่างไรก็ตามประกอบกับเห็นว่ากำหนดเวลา ๐๘.๐๐ นาฬิกา เป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมให้ประชาชนและผู้สังเกตการณ์จากพรรคการเมืองต่าง ๆ สามารถเดินทางมาสังเกตการณ์ในพื้นที่ที่จัดให้มีการออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งได้ อันจะเป็นการป้องกันมิให้การเลือกตั้งเกิดการทุจริตในหน่วยเลือกตั้ง และมีความเห็นร่วมกันว่ากำหนดเวลาปิดการออกเสียงลงคะแนนเป็นเวลา ๑๗.๐๐ นาฬิกา เป็นกำหนดเวลาเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้มีเวลาในการใช้สิทธิเพิ่มมากขึ้น จึงมีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๘๖ เป็นดังนี้

“มาตรา ๘๖ ในวันเลือกตั้งให้เปิดการออกเสียงลงคะแนนตั้งแต่วันที่ ๐๗.๐๐ ๐๘.๐๐ นาฬิกา ถึงเวลา ๑๗.๐๐ นาฬิกา”

๔.๖ ประเด็นข้อโต้แย้งของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กรณีการอำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุด้วยการให้บุคคลอื่นหรือกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งออกเสียงลงคะแนนแทน โดยให้ถือว่าเป็นการลงคะแนนโดยตรงและลับตามมาตรา ๙๒ วรรคหนึ่ง ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตามมาตรา ๘๕

(๑) เหตุผลประกอบข้อโต้แย้งของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

กรณีมาตรา ๙๒ วรรคหนึ่ง ที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้แก้ไขให้มีผลว่า ถ้าลักษณะทางกายภาพทำให้คนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุไม่สามารถทำเครื่องหมายลงในบัตรเลือกตั้งได้ ให้บุคคลอื่นหรือกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเป็นผู้กระทำการแทนโดยความยินยอมและเป็นไปตามเจตนาของคนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ โดยให้ถือเป็นการออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับนั้น เห็นว่า โดยที่มาตรา ๘๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้บัญญัติว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต ให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ การที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้แก้ไขมาตรา ๙๒ วรรคหนึ่ง ให้มีผลให้ผู้อื่นลงคะแนนผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง จึงมิใช่เป็นการลงคะแนนโดยตรงและลับอย่างแน่แท้ การที่ได้มีบทบัญญัติในมาตรา ๙๒ เพิ่มขึ้น โดย “ให้ถือว่าเป็นการลงคะแนนโดยตรงและลับ” ย่อมแสดงให้เห็นว่า การลงคะแนนในลักษณะดังกล่าว มิใช่เป็นการลงคะแนนโดยตรงและลับ กฎหมายถึงต้องบัญญัติ “ให้ถือว่า” เมื่อบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับไว้แล้ว การบัญญัติในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายลำดับรองจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็นอย่างอื่น จึงไม่อาจกระทำได้ ตามนัยแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๙/๒๕๕๙ ซึ่งสรุปได้ว่า “หลักการเลือกตั้งโดยลับนั้นเป็นสาระสำคัญของการเลือกตั้งในระบบประชาธิปไตย การใช้สิทธิเลือกตั้งจะต้องโดยเสรี หากการเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยลับแล้ว การเลือกตั้งก็ไม่อาจที่จะเป็นการเลือกตั้งโดยเสรีได้ การเลือกตั้งโดยลับให้ความคุ้มครองทั้งผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งแต่ละคนและผลประโยชน์ส่วนรวมด้วย ตามหลักการการเลือกตั้งโดยลับจะต้องดำเนินการเลือกตั้งโดยไม่ให้ผู้ใดทราบได้เลยว่าผู้ลงคะแนนออกเสียงเลือกตั้งแต่ละคนตัดสินใจเลือกใคร...” ดังนั้น บทบัญญัติดังกล่าวจึงไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

สำหรับการช่วยเหลือผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ นั้น ตามร่างเดิมที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ เสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้บัญญัติให้เจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกหรือให้ความช่วยเหลือให้บุคคล เหล่านั้นสามารถลงคะแนนได้ด้วยตนเองได้อยู่แล้ว ร่างเดิมของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญจึงเหมาะสม และตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว

นอกจากนี้ บทบัญญัติมาตรา ๙๒ นี้ ยังเป็นคนละกรณีกับพระราชบัญญัติ ว่าด้วยการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๙ ที่กำหนดให้บุคคลอื่นหรือกรรมการประจำ หน่วยออกเสียงเป็นผู้กระทำการลงคะแนนแทนคนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ โดยให้ถือเป็นการออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับได้ เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ มิได้บัญญัติให้การออกเสียงประชามติต้องใช้วิธีโดยตรงและลับแต่เป็นการกำหนดไว้ในมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ดังนั้น การกำหนดยกเว้นให้การออกเสียงลงคะแนน โดยบุคคลอื่นหรือกรรมการประจำหน่วยออกเสียงแทนคนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุถือเป็นการออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ โดยกำหนดไว้ในมาตรา ๓๙ แห่งพระราชบัญญัติเดียวกันนั้น จึงสามารถกระทำได้ เพราะเป็นการยกเว้นบทบัญญัติแห่งกฎหมายในตัวเอง

(๒) ความเห็นของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาแล้วเห็นว่า การที่ไม่เปิดโอกาสให้บุคคลอื่น หรือกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเป็นผู้กระทำการแทนผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุได้นั้น อาจทำให้บุคคลเหล่านั้นเสียสิทธิที่จะทำการออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งอันอาจทำให้ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์มาตรา ๕๐ (๗) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่กำหนดให้บุคคลมีหน้าที่ ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติอย่างอิสระโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ นอกจากนี้ ที่ผ่านมามีคณะกรรมการการเลือกตั้งได้เคยดำเนินการตามมาตรา ๓๙ ของพระราชบัญญัติว่าด้วยการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาแล้ว โดยไม่เกิดปัญหาในการดำเนินการแต่อย่างใด ซึ่งมาตรา ๓๙ มีหลักการว่า ถ้าลักษณะทางกายภาพทำให้คนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุไม่สามารถ ทำเครื่องหมายลงในบัตรออกเสียงได้ ให้บุคคลอื่นหรือกรรมการประจำหน่วยออกเสียงเป็นผู้กระทำแทน โดยความยินยอมและเป็นไปตามเจตนาของคนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุนั้น ทั้งนี้ ให้ถือเป็นการลงคะแนนออกเสียงโดยตรงและลับ” ซึ่งเมื่อพิจารณาหลักการของมาตรา ๓๙ แล้ว จะเห็นได้ว่ากฎหมาย ให้ความสำคัญแก่คนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ ที่ไม่สามารถทำการออกเสียงลงคะแนนเองได้ เพราะในความเป็นจริงบุคคลเหล่านั้นยังมีสติสัมปชัญญะครบถ้วนรู้ว่าตนเองจะลงคะแนนออกเสียงให้แก่ ผู้สมัครรายใด แต่ไม่สามารถใช้อวัยวะของร่างกายในการที่จะลงคะแนนได้ เช่น ป่วยเป็นโรคพากินสันทำให้ มือสั่นไม่สามารถลงคะแนนได้หรือมีความพิการทางมือทั้งสองข้าง เป็นต้น ดังนั้น จึงเห็นว่ามาตรา ๙๒ วรรคหนึ่ง ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตามมาตรา ๘๕ วรรคหนึ่งแล้ว

(๓) ความเห็นของผู้แทนสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

เหตุผลที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีการลงมติเห็นชอบในมาตรา ๙๒ วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า “เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ ในการ ออกเสียงลงคะแนน ให้คณะกรรมการหรือผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายจัดให้มีการอำนวยความสะดวก สำหรับการออกเสียงลงคะแนนของบุคคลดังกล่าวไว้เป็นพิเศษ หรือจัดให้มีการช่วยเหลือในการออกเสียง ลงคะแนนภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งในการให้ความช่วยเหลือดังกล่าว ต้องให้บุคคลนั้นได้ออกเสียงลงคะแนนด้วยตนเองตามเจตนาของบุคคลนั้น เว้นแต่ลักษณะทางกายภาพ ทำให้คนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุไม่สามารถทำเครื่องหมายลงในบัตรเลือกตั้งได้ ให้บุคคลอื่น หรือกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเป็นผู้กระทำการแทน โดยความยินยอมและเป็นไปตามเจตนา ของคนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุนั้น ทั้งนี้ ให้ถือเป็นการออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ” ซึ่งถ้าไม่มีการบัญญัติข้อยกเว้นตามมาตรา ๙๒ วรรคหนึ่ง ที่กำหนดให้บุคคลอื่นหรือกรรมการประจำ หน่วยเลือกตั้งเป็นผู้กระทำการแทนโดยความยินยอมและเป็นไปตามเจตนาของคนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุนั้น ทั้งนี้ ให้ถือเป็นการออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับไว้ อาจส่งผลให้คนพิการ หรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุดังกล่าว ไม่สามารถออกเสียงลงคะแนนได้ประกอบกับเห็นว่า กรณีตามมาตรา ๙๒ วรรคหนึ่ง เป็นกรณีที่ใช้เฉพาะกับคนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุเท่านั้น มิได้ใช้กับกรณีโดยทั่วไป ดังนั้น จึงเห็นว่ามาตรา ๙๒ วรรคหนึ่ง ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทยตามมาตรา ๘๕ วรรคหนึ่งแล้ว

(๔) มติที่ประชุม**ผลการลงมติของที่ประชุมในมาตรา ๙๒ วรรคหนึ่ง มีดังนี้**

- องค์ประชุมระหว่างลงมติ จำนวน ๙ คน
- เห็นว่ามาตรา ๙๒ วรรคหนึ่ง ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย จำนวน ๔ คน คือ พลเอก อภิภูบุตร เจริญพานิช นายนรชิต สิงหเสนี ศาสตราจารย์ศุภชัย ยาวะประภาส และนายภัทรหะ คำพิทักษ์
- เห็นว่ามาตรา ๙๒ วรรคหนึ่ง ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย จำนวน ๕ คน คือ นายเจตน์ ศิรธรานนท์ นายชาญวิทย์ วสียงกูร นายสมชาย แสงการ และนายศุภชัย สมเจริญ

ทั้งนี้ ตามข้อบังคับการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ ข้อ ๖๕ วรรคสาม ได้กำหนดว่า “ในกรณีมีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่ง เป็นเสียงชี้ขาด การออกเสียงชี้ขาดของประธาน ให้กระทำการเป็นการเปิดเผยโดยจะให้เกิดผลหรือไม่ก็ได้” ในกรณีดังกล่าวนายวิทยา ผิวฝ่อง ประธานคณะกรรมการสิทธิการวิสามัญ จึงได้ออกเสียงชี้ขาดเห็นว่ามาตรา ๙๒ วรรคหนึ่ง ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว เป็นจำนวน ๕ คน

คือ นายวิทยา ผิวผ่อง นายเจตน์ ศิริธรานนท์ นายชาญวิทย์ วสียงกูร นายสมชาย แสวงการ และนายศุภชัย สมเจริญ

จากมติเสียงข้างมากของคณะกรรมการวิสามัญข้างต้น ที่ประชุมจึงมีมติให้คงมาตรา ๙๒ วรรคหนึ่ง ไว้ตามร่างเดิมที่ผ่านความเห็นชอบของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในวาระที่ ๓

อนึ่ง พลเอก อัฐฐพร เจริญพานิช นายนรชิต สิงหเสนี ศาสตราจารย์ศุภชัย ยาวะประภาช และนายภัทรหะ คำพิทักษ์ เป็นกรรมการวิสามัญเสียงข้างน้อย

๔.๗ ประเด็นข้อโต้แย้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง กรณีกำหนดให้ศาลสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ภายหลังประกาศผลการเลือกตั้งตามมาตรา ๑๓๓ ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตามมาตรา ๒๒๖ วรรคหนึ่ง

(๑) เหตุผลประกอบข้อโต้แย้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ตามมาตรา ๒๒๖ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติว่า “เมื่อมีการดำเนินการตามมาตรา ๒๒๕ หรือภายหลังประกาศผลการเลือกตั้งหรือการเลือกแล้ว มีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือกผู้ใดกระทำการทุจริตในการเลือกตั้งหรือการเลือกหรือรู้เห็นกับการกระทำของบุคคลอื่นให้คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้น” ซึ่งเมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย คือ ให้ศาลฎีกามีอำนาจในการ ๑. สั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือ ๒. เพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง แต่ในมาตรา ๑๓๓ ของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ได้กำหนดเพิ่มเติมโดยให้ศาลฎีกามีอำนาจในการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ได้ด้วย ซึ่งกรณีนี้เป็นการเขียนให้อำนาจเกินกว่าที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดไว้ จึงเห็นว่าบทบัญญัติในร่างมาตราดังกล่าวไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตามมาตรา ๒๒๖ วรรคหนึ่ง

(๒) ความเห็นของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญและความเห็นของผู้แทนสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

พิจารณาแล้วเห็นว่ามาตรา ๑๓๓ ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตามมาตรา ๒๒๖ วรรคหนึ่งแล้ว เนื่องจากเห็นว่ากรณีที่กำหนดให้ศาลสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ภายหลังประกาศผลการเลือกตั้งตามมาตรา ๑๓๓ เป็นกลไกที่ทำให้คณะกรรมการการเลือกตั้งสามารถดำเนินการสั่งและจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ได้ในกรณีดังกล่าว เพราะเมื่อประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว หากปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อว่าการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม แต่ยังไม่ได้รับความชัดเจนว่าเป็นการกระทำของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใด จึงยังไม่มีเหตุให้อำนาจศาลฎีกาในการสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้สมัครคนใดตามมาตรา ๒๒๖ วรรคหนึ่ง

ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แต่ต้องกำหนดการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นให้เป็นไปโดยสุจริต และเที่ยงธรรมซึ่งจะต้องจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่

(๓) มติที่ประชุม

ผลการลงมติของที่ประชุมในมาตรา ๑๓๓ มีดังนี้

- องค์กรประชุมระหว่างลงมติ จำนวน ๙ คน
- เห็นว่ามาตรา ๑๓๓ ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จำนวน ๑ คน คือ นายศุภชัย สมเจริญ
- เห็นว่ามาตรา ๑๓๓ ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จำนวน ๗ คน คือ พลเอก อภิวัชร จรรย์พานิช นายนรชิต สิงหเสนี ศาสตราจารย์ศุภชัย ยาวะประภาษ นายเจตน์ ศิรธรานนท์ นายชาลวิทย์ วสียงกูร นายมรรณพ เดชวิทักษ์ และนายสมชาย แสวงการ
- ประธานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

จากมติเสียงข้างมากของคณะกรรมการการเลือกตั้งข้างต้น ที่ประชุมจึงมีมติให้คงมาตรา ๑๓๓ ไว้ตามร่างเดิมที่ผ่านความเห็นชอบของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในวาระที่ ๓

อนึ่ง นายศุภชัย สมเจริญ เป็นกรรมการการเลือกตั้งเสียงข้างน้อย

๔.๘ ประเด็นข้อโต้แย้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง กรณีกำหนดให้ภายหลังประกาศผลการเลือกตั้ง ศาลฎีกาสั่งให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งโดยไม่ได้ให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นด้วยตามมาตรา ๑๓๘ ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตามมาตรา ๒๒๖ วรรคหนึ่ง

(๑) เหตุผลประกอบข้อโต้แย้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ตามมาตรา ๒๒๖ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติว่า “เมื่อมีการดำเนินการตามมาตรา ๒๒๕ หรือภายหลังประกาศผลการเลือกตั้งหรือการเลือกแล้ว มีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือกผู้ใดกระทำการทุจริตในการเลือกตั้งหรือการเลือกหรือรู้เห็นกับการกระทำของบุคคลอื่นให้คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้น” ซึ่งเมื่อพิจารณาตามบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย คือ ให้ศาลฎีกามีอำนาจในการ ๑. สั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือ ๒. เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งได้ แต่ในมาตรา ๑๓๘ กำหนดภายหลังประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว ถ้ามีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครหรือผู้ใดกระทำการอันเป็นการทุจริตในการเลือกตั้ง หรือรู้เห็นกับการกระทำของบุคคลอื่น ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อสั่งให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้นเพียงประการเดียว ไม่ได้ให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นด้วย ซึ่งเป็นการเขียนให้

อำนาจศาลฎีกาไม่ครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงเห็นว่าบทบัญญัติในร่างมาตราดังกล่าวไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตามมาตรา ๒๒๖ วรรคหนึ่ง

(๒) ความเห็นของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญและความเห็นของผู้แทนสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

พิจารณาแล้วเห็นว่าควรจะมีการแก้ไขมาตรา ๑๓๘ ให้สอดคล้องกับหลักการของมาตรา ๒๒๖ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และควรมีการแก้ไขความในมาตรา ๑๓๘ ในทำนองเดียวกับมาตรา ๖๔ วรรคหนึ่ง ของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ด้วย เนื่องจากคณะกรรมการการเลือกตั้งได้โต้แย้งมาตรา ๖๔ วรรคหนึ่ง ของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. มาในลักษณะเดียวกันกับมาตรา ๑๓๘ แห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

(๓) มติที่ประชุม

ผลการลงมติของที่ประชุมในมาตรา ๑๓๘ มีดังนี้

- องค์ประชุมระหว่างลงมติ จำนวน ๙ คน
- เห็นว่ามาตรา ๑๓๘ ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และเห็นด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติม จำนวน ๘ คน คือ นายศุภชัย สมเจริญ พลเอก อภิภูธร เจริญพานิช นายนรชิต สิงหเสนี ศาสตราจารย์ศุภชัย ยาวะประภาส นายภัทรธำ คำพิทักษ์ นายเจตน์ ศิรธรานนท์ นายชาญวิทย์ วสียงกูร และนายสมชาย แสวงการ
- เห็นว่ามาตรา ๑๓๘ ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ไม่มี)
- ประธานคณะกรรมการสิทธิการวิสามัญออกเสียง

จากมติของคณะกรรมการสิทธิการวิสามัญดังกล่าว ที่ประชุมคณะกรรมการสิทธิการวิสามัญจึงมีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๓๘ เป็นดังนี้

“มาตรา ๑๓๘ เมื่อมีการดำเนินการตามมาตรา ๑๓๒ หรือภายหลังประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว ถ้ามีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครหรือผู้ใดกระทำการอันเป็นการทุจริตในการเลือกตั้ง หรือรู้เห็นกับการกระทำของบุคคลอื่น ให้คณะกรรมการยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อสั่งให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ของผู้นั้น

การพิจารณาของศาลฎีกาให้นำสำนวนการสืบสวนหรือไต่สวนของคณะกรรมการเป็นหลักในการพิจารณา และเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ให้ศาลมีอำนาจสั่งไต่สวนข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้

เมื่อศาลฎีกามีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาแล้ว ถ้าผู้ถูกกล่าวหาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้ผู้นั้นหยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าศาลฎีกาจะพิพากษาว่าผู้นั้นมิได้กระทำความผิด

(๓๐)

ในกรณีที่ศาลฎีกาพิพากษาว่าบุคคลตามวรรคหนึ่งกระทำความผิดตามที่ถูกร้อง ให้ศาลฎีกาเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ของผู้นั้น และในกรณีที่ผู้นั้น เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้สมาชิกภาพของผู้นั้นสิ้นสุดลงนับแต่วันที่หยุดปฏิบัติหน้าที่ และให้คณะกรรมการ จัดให้มีการเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่าง”

๕. คณะกรรมการการวิสามัญได้เสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการ เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ตามที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาพร้อมกับรายงานนี้ด้วยแล้ว เพื่อให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๖๗ วรรคห้า

(นายชาญวิทย์ วสียงกูร)

เลขาธิการคณะกรรมการการวิสามัญ

พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.

ตามมาตรา ๒๖๗ วรรคห้า ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

(ก)

บันทึกหลักการและเหตุผล

ประกอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

พ.ศ.

หลักการ

ให้มีกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

เหตุผล

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้มีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้การจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

(๑) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๒) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๔

(๓) ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๕๗/๒๕๕๗ เรื่อง ให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญบางฉบับมีผลบังคับใช้ต่อไป ลงวันที่ ๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๗ เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการการเลือกตั้งตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง และให้หมายความรวมถึงประธานกรรมการการเลือกตั้งด้วย

“ผู้ตรวจการเลือกตั้ง” หมายความว่า ผู้ตรวจการเลือกตั้งตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง

“ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด” หมายความว่า ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง

“เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง” หมายความว่า ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง ประธานกรรมการและกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง ประธานกรรมการและกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย และผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ช่วยเหลือการปฏิบัติงานในการเลือกตั้ง

“ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง” หมายความว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

“ผู้สมัคร” หมายความว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

“วันเลือกตั้ง” หมายความว่า วันที่คณะกรรมการประกาศกำหนดให้เป็นวันเลือกตั้ง

“การเลือกตั้ง” หมายความว่า การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

“เขตเลือกตั้ง” หมายความว่า ท้องที่ที่กำหนดเป็นเขตเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

“หน่วยเลือกตั้ง” หมายความว่า ท้องที่ที่กำหนดให้ทำการออกเสียงลงคะแนน

“ที่เลือกตั้ง” หมายความว่า สถานที่ที่กำหนดให้ทำการออกเสียงลงคะแนน และให้หมายความรวมถึงบริเวณที่กำหนดขึ้นโดยรอบที่เลือกตั้งด้วย

“จังหวัด” หมายความว่า รวมถึงกรุงเทพมหานครด้วย

“อำเภอ” หมายความว่า รวมถึงเขตด้วย

“ตำบล” หมายรวมถึงแขวงด้วย

“ศาลากลางจังหวัด” หมายรวมถึงศาลาว่าการกรุงเทพมหานครด้วย

“ที่ว่าการอำเภอ” หมายรวมถึงสำนักงานเขตด้วย

“เทศบาล” หมายรวมถึงเมืองพัทยา และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้งขึ้นเป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษด้วย

“กองทุน” หมายความว่า กองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง

“เลขาธิการ” หมายความว่า เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง

มาตรา ๕ ในกรณีที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้มิได้กำหนดไว้เป็นประการอื่น การใดที่กำหนดให้แจ้ง ยื่น หรือส่งหนังสือหรือเอกสารให้บุคคลใดเป็นการเฉพาะ ถ้าได้แจ้ง ยื่น หรือส่งหนังสือหรือเอกสารให้บุคคลนั้น ณ ภูมิลำเนาหรือที่อยู่ปรากฏตามหลักฐานทางทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร ให้ถือว่าได้แจ้ง ยื่น หรือส่งโดยชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้แล้ว และในกรณีที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้กำหนดให้ประกาศหรือเผยแพร่ให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป ให้ถือว่าการประกาศหรือเผยแพร่ในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศหรือระบบหรือวิธีการอื่นใดที่ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก เป็นการดำเนินการโดยชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้แล้ว

ในกรณีที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้กำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจกำหนดหรือมีคำสั่งเรื่องใด ถ้ามิได้กำหนดวิธีการไว้เป็นการเฉพาะ ให้คณะกรรมการกำหนดโดยทำเป็นระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่ง แล้วแต่กรณี และถ้าระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งนั้นใช้บังคับแก่บุคคลทั่วไป ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา และให้ดำเนินการประกาศตามวรรคหนึ่งด้วย ทั้งนี้ ถ้าระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งใดมีการกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานไว้ คณะกรรมการต้องกำหนดระยะเวลาการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนให้ชัดเจนด้วย

มาตรา ๖ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ให้คณะกรรมการมีอำนาจวางระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง รวมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการอื่นใดที่จำเป็นได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งหรือที่มีบัญญัติไว้แล้วเป็นการเฉพาะในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๗ ในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ในระหว่างเวลานับแต่วันที่พระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งใช้บังคับจนถึงวันประกาศผลการเลือกตั้ง หากมีความจำเป็นเร่งด่วนต้องมีการประชุมคณะกรรมการ ให้คณะกรรมการมีอำนาจประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยกรรมการแต่ละคนอาจอยู่ ณ สถานที่แตกต่างกันได้ และให้เลขาธิการดำเนินการบันทึกเสียงและภาพเก็บไว้เป็นหลักฐาน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๘ การพิจารณาและมีคำวินิจฉัยของศาลฎีกาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งต้องกำหนดให้การพิจารณาเป็นไปโดยรวดเร็วและเที่ยงธรรม ในการนี้ อาจกำหนดให้ศาลชั้นต้นที่มีเขตอำนาจในเขตเลือกตั้งนั้นเป็นผู้รับคำร้องแทนเพื่อจัดส่งให้ศาลฎีกาวินิจฉัย หรืออาจให้ศาลชั้นต้นดังกล่าวเป็นผู้ไต่สวนพยานหลักฐานหรือดำเนินการอื่นที่จำเป็นแทนศาลฎีกาก็ได้

การปฏิบัติหน้าที่ของศาลฎีกาเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ผู้พิพากษาซึ่งร่วมประชุมใหญ่ศาลฎีกา องค์กรและผู้พิพากษา ตลอดจนบุคคลซึ่งองค์กรและผู้พิพากษามอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่มีสิทธิได้รับเบี้ยประชุมหรือค่าตอบแทน แล้วแต่กรณี ตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรมกำหนด

มาตรา ๙ ในการจัดให้มีการเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการส่งเสริมและสนับสนุนให้สภาองค์กรชุมชนตามกฎหมายว่าด้วยสภาองค์กรชุมชน ชุมชน รวมตลอดทั้งประชาชนทั่วไป ให้มีส่วนร่วมในการแจ้งเบาะแสหรือข้อมูลต่อคณะกรรมการ เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

การส่งเสริม สนับสนุน และการแจ้งเบาะแสหรือข้อมูลตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด โดยอย่างน้อยต้องมีมาตรการคุ้มครองมิให้เกิดอันตรายแก่ผู้แจ้งเบาะแสหรือข้อมูล รวมตลอดทั้งมาตรการรักษาความลับของผู้แจ้งเบาะแสหรือข้อมูลด้วย

เบาะแสหรือข้อมูลที่องค์กร ชุมชน หรือบุคคลตามวรรคหนึ่งแจ้งต่อคณะกรรมการจะนำไปเป็นเหตุในการดำเนินคดีแก่ผู้แจ้งเบาะแสหรือข้อมูลนั้นในทางใดมิได้ เว้นแต่เป็นเบาะแสหรือข้อมูลที่ผู้แจ้งรู้อยู่แล้วว่าเป็นเท็จ

มาตรา ๑๐ ให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งรักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

หมวด ๑
บททั่วไป

มาตรา ๑๑ เมื่อมีพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งทั่วไปขึ้นใช้บังคับ ให้คณะกรรมการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(๑) จัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน สามร้อยห้าสิบคน

(๒) ดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ของแต่ละพรรคการเมืองรวมจำนวนหนึ่งร้อยห้าสิบคนตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๑๒ ภายในห้าวันนับแต่วันที่พระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งทั่วไป ใช้บังคับ ให้คณะกรรมการประกาศในราชกิจจานุเบกษาเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดวันเลือกตั้ง

(๒) กำหนดวันรับสมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง โดยเริ่มรับสมัครไม่เกิน ยี่สิบห้าวันนับแต่วันที่พระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งทั่วไปใช้บังคับ และต้องกำหนดวัน รับสมัครไม่น้อยกว่าห้าวัน

(๓) จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งที่แต่ละจังหวัดจะมี และจำนวนเขตเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งของแต่ละจังหวัด ซึ่งต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับอำเภอ หรือเขตพื้นที่ที่อยู่ในเขตเลือกตั้ง

(๔) กำหนดสถานที่ที่พรรคการเมืองจะส่งบัญชีรายชื่อผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อ

ในกรณีที่มีการประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้นำความใน (๑) และ (๒) มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๑๓ ในการเลือกตั้งทั่วไป ให้พรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครแจ้งรายชื่อบุคคล ซึ่งพรรคการเมืองนั้นมีมติว่าจะเสนอให้สภาผู้แทนราษฎรเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบแต่งตั้งเป็น นายกรัฐมนตรีไม่เกินสามรายชื่อต่อคณะกรรมการก่อนปิดการรับสมัครรับเลือกตั้ง และให้ คณะกรรมการประกาศรายชื่อบุคคลดังกล่าวพร้อมกับชื่อของพรรคการเมืองนั้นให้ประชาชนทราบ เป็นการทั่วไป

เมื่อพรรคการเมืองแจ้งรายชื่อบุคคลใดตามวรรคหนึ่งแล้ว บุคคลนั้นหรือ พรรคการเมืองนั้นจะถอนรายชื่อหรือเปลี่ยนแปลงรายชื่อบุคคลนั้นได้เฉพาะกรณีบุคคลนั้นตาย หรือขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม และต้องกระทำก่อนปิดการรับสมัครรับเลือกตั้ง

การคัดเลือกรายชื่อบุคคลตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยพรรคการเมือง

พรรคการเมืองจะไม่เสนอรายชื่อบุคคลตามวรรคหนึ่งก็ได้

มาตรา ๑๔ การเสนอรายชื่อบุคคลตามมาตรา ๑๓ ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์
ดังต่อไปนี้

(๑) ต้องมีหนังสือยินยอมของบุคคลซึ่งได้รับการเสนอชื่อ โดยมีรายละเอียด
ตามที่คณะกรรมการกำหนด

(๒) ผู้ได้รับการเสนอชื่อต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม
ที่จะเป็นรัฐมนตรีตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และไม่เคยทำหนังสือยินยอมตาม (๑)
ให้พรรคการเมืองอื่นในการเลือกตั้งคราวนั้น

การเสนอชื่อบุคคลใดที่มีได้เป็นไปตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าไม่มีการเสนอชื่อบุคคลนั้น

มาตรา ๑๕ กรณีที่มีเหตุจำเป็นอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้ เป็นเหตุให้ไม่สามารถ
จัดการเลือกตั้งทั่วไปพร้อมกันทั่วราชอาณาจักรตามวันที่คณะกรรมการประกาศกำหนดตาม
มาตรา ๑๒ (๑) อันมิใช่เป็นกรณีตามมาตรา ๑๐๒ และคณะกรรมการมีมติด้วยคะแนนไม่น้อยกว่า
สองในสามของกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ว่าการดำเนินการเลือกตั้งต่อไปตามกำหนดวันเดิม
จะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมหรือเรียบบร้อย คณะกรรมการจะประกาศกำหนดวันเลือกตั้งใหม่ก็ได้
แต่ต้องจัดให้มีการเลือกตั้งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เหตุดังกล่าวสิ้นสุดลง

ในกรณีที่มีเหตุตามวรรคหนึ่งเกิดขึ้นในระหว่างเวลาเปิดการลงคะแนน
คณะกรรมการจะสั่งยกเลิกการเลือกตั้ง และประกาศกำหนดวันเลือกตั้งใหม่ก็ได้

เพื่อประโยชน์ในการนับอายุของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและอายุของผู้สมัคร ให้นับถึง
วันเลือกตั้งที่คณะกรรมการได้กำหนดไว้ตามมาตรา ๑๒ (๑)

มาตรา ๑๖ ในการเลือกตั้งทั่วไปหรือการเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่าง
หากคณะกรรมการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการมีอำนาจ
ออกประกาศกำหนดวันเลือกตั้ง และให้ยื่นหรือขยายระยะเวลาหรืองดเว้นการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับ
การเลือกตั้งตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้เฉพาะในการเลือกตั้งนั้น
เพื่อให้เหมาะสมและจำเป็นแก่การดำเนินการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยรวดเร็ว สุจริตและเที่ยงธรรมได้

ในกรณีที่มีการเลือกตั้งใหม่ตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าผู้สมัครเดิมที่มีคุณสมบัติครบถ้วน
และไม่มีลักษณะต้องห้ามยังคงเป็นผู้สมัครในการเลือกตั้งที่จะจัดขึ้นใหม่โดยไม่ต้องรับสมัครใหม่
เว้นแต่จะไม่มีผู้สมัครเดิมเหลืออยู่

มาตรา ๑๗ ในกรณีที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้มีได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น การฟ้องคดีหรือการยื่นคำร้องเกี่ยวกับการดำเนินการของคณะกรรมการในการจัดหรือดำเนินการให้มีการจัดการเลือกตั้งอันมิใช่เป็นการใช้อำนาจโดยตรงตามรัฐธรรมนูญ ให้ยื่นต่อศาลปกครองสูงสุดภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่มีเหตุที่จะฟ้องคดีหรือยื่นคำร้อง แต่มีให้นำมาตรวจหรือวิธีการชั่วคราวตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองมาใช้บังคับ

การพิจารณาคดีและการทำคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองสูงสุดตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งต้องกำหนดให้การพิจารณาเป็นไปโดยรวดเร็วและเที่ยงธรรม ทั้งนี้ คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองสูงสุดไม่กระทบถึงการดำเนินการเลือกตั้งหรือการกระทำอื่นใดที่ได้ดำเนินการไปก่อน ศาลปกครองสูงสุดมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง

การปฏิบัติหน้าที่ของศาลปกครองสูงสุดเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ตุลาการซึ่งร่วมประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด องค์คณะตุลาการตลอดจนบุคคลซึ่งองค์คณะตุลาการมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่มีสิทธิได้รับเบี้ยประชุมหรือค่าตอบแทนแล้วแต่กรณี ตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารศาลปกครองตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองกำหนด

การพิจารณาของศาลปกครองสูงสุดตามมาตรานี้ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน และในกรณีที่ศาลปกครองสูงสุดยังไม่ได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้การพิจารณาเป็นอันยุติและให้ดำเนินการไปตามคำสั่งของคณะกรรมการ

หมวด ๒

เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง

มาตรา ๑๘ ในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง ให้คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลเป็นเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง ดังต่อไปนี้

(๑) ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งหนึ่งคน มีหน้าที่เกี่ยวกับการรับสมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง และดำเนินกิจการที่จำเป็นเกี่ยวกับการเลือกตั้งให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

(๒) คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสามคน มีหน้าที่เกี่ยวกับการกำหนดหน่วยเลือกตั้ง ที่เลือกตั้ง การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง การเพิ่มชื่อและการถอนชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้ง รวมทั้งมีหน้าที่กำกับดูแลการออกเสียงลงคะแนนการนับคะแนน และการประกาศผลการนับคะแนน

การแต่งตั้งและการพ้นจากตำแหน่งของผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง และคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ คณะกรรมการกำหนด

เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งหรือ มอบหมายให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะบุคคล หรือบุคคลใด เป็นผู้ช่วยเหลือการปฏิบัติงาน ในการเลือกตั้งได้ตามสมควร

การใดที่เป็นหน้าที่และอำนาจของผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง หรือคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง คณะกรรมการจะออกระเบียบให้ผู้อำนวยการ การเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งมีอำนาจมอบหมาย ให้คณะอนุกรรมการ คณะบุคคล หรือบุคคลตามวรรคสามทำหน้าที่แทนก็ได้ ในกรณีเช่นนั้น การดำเนินการ การแจ้ง หรือการยื่นที่กระทำต่อผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย ให้ถือว่าเป็นการดำเนินการ แจ้ง หรือได้ยื่นต่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำ เขตเลือกตั้งแล้ว

มาตรา ๑๙ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งแต่งตั้ง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง ดังต่อไปนี้

(๑) คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งห้าคน มีหน้าที่เกี่ยวกับการออกเสียง ลงคะแนนในที่เลือกตั้งและนับคะแนนของหน่วยเลือกตั้งแต่ละแห่ง ในกรณีที่หน่วยเลือกตั้งใด มีผู้มีสิทธิเลือกตั้งเกินแปดร้อยคนอาจแต่งตั้งกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเพิ่มได้ตามหลักเกณฑ์ ที่คณะกรรมการกำหนด

(๒) เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยอย่างน้อยหนึ่งคน ซึ่งแต่งตั้งจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อทำหน้าที่รักษาความปลอดภัยและสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการประจำ หน่วยเลือกตั้ง

การแต่งตั้งและการฝึกอบรมคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งและเจ้าหน้าที่ รักษาความปลอดภัย ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด โดยในการฝึกอบรม จะดำเนินการฝึกอบรมผู้มีความรู้ตามวรรคหนึ่งเพื่อสำรองไว้มากกว่าจำนวนที่ต้องใช้จริง แต่ไม่เกินจำนวนที่คณะกรรมการกำหนดก็ได้

ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งหรือผู้ตรวจการเลือกตั้ง พบเห็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งหรือเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยผู้ใดกระทำความผิดตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ หรือกระทำการใดอันอาจเป็นเหตุให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไป โดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม หรือเป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ให้รายงานคณะกรรมการหรือกรรมการ โดยทันที และให้คณะกรรมการหรือกรรมการมีอำนาจสั่งเปลี่ยนแปลงกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง

หรือเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยได้ตามที่เห็นสมควร ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ให้ผู้ตรวจการเลือกตั้งมีอำนาจแจ้งเตือนให้ปฏิบัติให้ถูกต้องได้ ถ้าไม่มีการดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องตามที่แจ้งเตือน ให้รายงานให้คณะกรรมการหรือกรรมการทราบโดยเร็ว

ในกรณีที่กรรมการเป็นผู้พบเห็นการกระทำตามวรรคสาม ให้กรรมการมีอำนาจสั่งเปลี่ยนกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งหรือเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยได้ตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้ ในกรณีที่เห็นว่าการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ให้มีอำนาจสั่งให้ระงับ ยับยั้ง แก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือสั่งให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งได้ตามที่เห็นสมควร ถ้าเป็นการกระทำของบุคคลซึ่งมิใช่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ให้มีอำนาจสั่งให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจ หรือสั่งให้ผู้อำนวยความสะดวกการเลือกตั้งประจำจังหวัดบันทึกพฤติกรรมแห่งการกระทำและรวบรวมพยานหลักฐานไว้เพื่อดำเนินการต่อไปได้ตามที่จำเป็น หรือในกรณีจำเป็นอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ จะสั่งให้ระงับหรือยับยั้งการดำเนินการเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งบางหน่วยหรือทุกหน่วยในเขตเลือกตั้งที่พบเห็นการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำนั้นก็ได้ แล้วรายงานต่อคณะกรรมการเพื่อทราบโดยเร็ว ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๒๐ ก่อนวันเลือกตั้ง หากกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งมีไม่ครบจำนวน ไม่ว่าด้วยเหตุใด ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งแต่งตั้งบุคคลผู้มีคุณสมบัติ ตามมาตรา ๑๙ เป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งให้ครบจำนวน

มาตรา ๒๑ ในวันเลือกตั้ง ถ้าถึงเวลาเปิดการออกเสียงลงคะแนนแล้วมีกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งมาปฏิบัติหน้าที่ไม่ครบจำนวน แต่มาไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งที่ได้รับแต่งตั้ง ให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งที่มาปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวปฏิบัติหน้าที่ได้ และให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งที่มาปฏิบัติหน้าที่อยู่ในขณะนั้นรายงานต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง เพื่อแต่งตั้งบุคคลผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๑๙ เป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเพิ่มเติมให้ครบจำนวนก่อนการนับคะแนน

ในกรณีที่กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งมาปฏิบัติหน้าที่ไม่ถึงกึ่งหนึ่ง ให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งที่มาปฏิบัติหน้าที่อยู่ในขณะนั้นรายงานต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง เพื่อแต่งตั้งบุคคลผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๑๙ เป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งให้ครบจำนวนโดยเร็ว

ในกรณีที่ไม่มีกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งมาปฏิบัติหน้าที่เลย ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งแต่งตั้งบุคคลผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๑๙ เป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยเลือกตั้งนั้น

การแต่งตั้งและการปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๒๒ ในกรณีที่มีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งผู้ใดขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ หรือละทิ้งหน้าที่ หรือไม่ยอมปฏิบัติหน้าที่ ให้กรรมการมีอำนาจสั่งให้ผู้นั้นพ้นจากการปฏิบัติหน้าที่แล้วรายงานให้คณะกรรมการทราบ

มาตรา ๒๓ ห้ามมิให้กรรมการ เลขาธิการ ผู้ตรวจการเลือกตั้ง ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด หรือเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง หลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ หุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำการอื่นใดอันเป็นการขัดขวางมิให้การเป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งของคณะกรรมการ หรือคำสั่งของศาลอันเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

กรรมการ เลขาธิการ ผู้ตรวจการเลือกตั้ง ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด หรือเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ หรือกฎหมาย ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งของคณะกรรมการ หรือปฏิบัติตามคำสั่งของศาลอันเกี่ยวกับการเลือกตั้ง หากได้กระทำโดยสุจริต ย่อมได้รับความคุ้มครอง ไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางปกครอง

มาตรา ๒๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ให้บุคคลดังต่อไปนี้เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

(๑) กรรมการ เลขาธิการ ผู้ตรวจการเลือกตั้ง และผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด

(๒) เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง

สำหรับบุคคลตาม (๒) ให้เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญานับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้งจนสิ้นสุดแห่งการงานในหน้าที่

มาตรา ๒๕ ค่าตอบแทนของเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนด

หมวด ๓
การจัดการเลือกตั้ง

ส่วนที่ ๑

จำนวนสมาชิก เขตเลือกตั้ง หน่วยเลือกตั้ง และที่เลือกตั้ง

มาตรา ๒๖ การกำหนดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละจังหวัดจะมี และการแบ่งเขตเลือกตั้ง ให้ดำเนินการตามวิธีการ ดังต่อไปนี้

(๑) ให้ใช้จำนวนราษฎรทั้งประเทศตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรที่ประกาศ ในปีสุดท้ายก่อนปีที่มีการเลือกตั้ง เฉลี่ยด้วยจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามร้อยห้าสิบคน จำนวนที่ได้รับให้ถือว่าเป็นจำนวนราษฎรต่อสมาชิกหนึ่งคน

(๒) จังหวัดใดมีราษฎรไม่ถึงเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกหนึ่งคนตาม (๑) ให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนั้นได้หนึ่งคน โดยให้ถือเขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง

(๓) จังหวัดใดมีราษฎรเกินจำนวนราษฎรต่อสมาชิกหนึ่งคน ให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนั้นเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคนทุกจำนวนราษฎรที่ถึงเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกหนึ่งคน

(๔) เมื่อได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละจังหวัดตาม (๒) และ (๓) แล้ว ถ้าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรยังไม่ครบสามร้อยห้าสิบคน จังหวัดใดมีเศษที่เหลือจากการคำนวณตาม (๓) มากที่สุด ให้จังหวัดนั้นมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคน และให้เพิ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามวิธีการดังกล่าวแก่จังหวัดที่มีเศษที่เหลือจากการคำนวณนั้นในลำดับรองลงมาตามลำดับจนครบจำนวนสามร้อยห้าสิบคน

(๕) จังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เกินหนึ่งคน ให้แบ่งเขตจังหวัดออกเป็นเขตเลือกตั้งเท่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พึงมี โดยต้องแบ่งพื้นที่ของเขตเลือกตั้งแต่ละเขตให้ติดต่อกันและต้องจัดให้มีจำนวนราษฎรในแต่ละเขตใกล้เคียงกัน

มาตรา ๒๗ ให้คณะกรรมการดำเนินการแบ่งเขตเลือกตั้งสำหรับการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งไว้ทุกจังหวัด เพื่อให้ประชาชนได้ทราบล่วงหน้าซึ่งจะต้องกำหนดตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๖ และต้องแบ่งพื้นที่ของเขตเลือกตั้งแต่ละเขตให้ติดต่อกันและต้องจัดให้มีจำนวนราษฎรในแต่ละเขตเลือกตั้งใกล้เคียงกัน โดยถือเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(๑) ให้รวมอำเภอต่าง ๆ เป็นเขตเลือกตั้ง โดยคำนึงถึงพื้นที่ที่ติดต่อกัน ความสะดวกในการคมนาคมระหว่างกัน และการเคยอยู่ในเขตเลือกตั้งเดียวกัน ถ้าการรวมอำเภอ

ในลักษณะนี้จะทำให้มีจำนวนราษฎรมากหรือน้อยเกินไป ให้แยกตำบลของอำเภอออกเพื่อให้ได้จำนวนราษฎรพอเพียงสำหรับการเป็นเขตเลือกตั้ง แต่จะแยกหรือรวมเฉพาะเพียงบางส่วนของตำบลไม่ได้

(๒) ในกรณีที่กำหนดพื้นที่ตามเกณฑ์ใน (๑) จะทำให้จำนวนราษฎรในแต่ละเขตเลือกตั้งมีจำนวนไม่ใกล้เคียงกันหรือไม่มีสภาพเป็นชุมชนเดียวกัน ให้ดำเนินการแบ่งเขตเลือกตั้งตามสภาพของชุมชนที่ราษฎรมีการติดต่อกันเป็นประจำในลักษณะที่เป็นชุมชนเดียวกันหรือใกล้เคียงกันและสามารถเดินทางติดต่อกันได้โดยสะดวก โดยจะต้องทำให้จำนวนราษฎรมีจำนวนใกล้เคียงกันมากที่สุด

(๓) เปิดโอกาสให้พรรคการเมืองและประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาเกี่ยวกับการแบ่งเขตเลือกตั้งตาม (๑) และ (๒) ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๒๘ เมื่อได้ดำเนินการแบ่งเขตเลือกตั้งแล้ว ให้คณะกรรมการประกาศในราชกิจจานุเบกษา และให้ใช้เขตเลือกตั้งนั้นจนกว่าจะมีการเลือกตั้งทั่วไปครั้งใหม่

ในกรณีที่มีการกำหนดเขตเลือกตั้งใหม่และมีผลให้พื้นที่ของเขตเลือกตั้งเปลี่ยนแปลงไป ให้การดำเนินการใดที่ได้ดำเนินการไปโดยชอบด้วยกฎหมายแล้วก่อนมีการกำหนดเขตเลือกตั้งใหม่เป็นอันใช้ได้

มาตรา ๒๙ ในกรณีที่จะมีการเลือกตั้งทั่วไปครั้งใหม่ ให้คณะกรรมการถือเขตเลือกตั้งที่มีการประกาศกำหนดไว้แล้วเป็นหลักและปรับปรุงแก้ไขตามหลักเกณฑ์ตามมาตรา ๒๗ และให้นำความในมาตรา ๒๘ มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๓๐ ก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่ายี่สิบห้าวัน ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งกำหนดหน่วยเลือกตั้งที่จะพึงมีในแต่ละเขตเลือกตั้ง และที่เลือกตั้งของแต่ละหน่วยเลือกตั้ง ตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(๑) ให้ใช้เขตหมู่บ้านเป็นเขตของหน่วยเลือกตั้ง เว้นแต่ในกรณีที่มีผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนน้อย จะรวมหมู่บ้านที่อยู่ติดกันตั้งแต่สองหมู่บ้านขึ้นไปเป็นหน่วยเลือกตั้งเดียวกันก็ได้ สำหรับในเขตเทศบาล เขตกรุงเทพมหานคร หรือเขตชุมชนหนาแน่น อาจกำหนดให้ใช้เขตชุมชน แนวถนน ตรอก ซอย คลอง หรือแม่น้ำ เป็นเขตของหน่วยเลือกตั้งก็ได้ โดยคำนึงถึงความสะดวกในการเดินทางมาใช้สิทธิเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

(๒) ให้ถือเกณฑ์จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งหน่วยละหนึ่งพันคนเป็นประมาณ แต่ถ้าเห็นว่าไม่เป็นการสะดวกหรือไม่ปลอดภัยในการไปออกเสียงลงคะแนนของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง อาจกำหนดจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งมากกว่าจำนวนดังกล่าวก็ได้ หรือจะกำหนดหน่วยเลือกตั้งเพิ่มขึ้นโดยให้มีจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งน้อยกว่าจำนวนดังกล่าวก็ได้

(๓) ที่เลือกตั้งต้องเป็นสถานที่ที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเข้าออกได้สะดวก เพื่อการออกเสียงลงคะแนน มีความเหมาะสม มีขนาดพอสมควร และควรตั้งอยู่ในย่านกลางของหน่วยเลือกตั้ง พร้อมทั้งให้มีป้ายหรือเครื่องหมายอื่นใดเพื่อแสดงขอบเขตบริเวณของที่เลือกตั้งไว้ด้วย ตามลักษณะของท้องที่และภูมิประเทศในการออกเสียงลงคะแนนของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในท้องที่ใดถ้าเห็นว่าจะเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง หรือเพื่อความปลอดภัยของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง อาจประกาศกำหนดที่เลือกตั้งนอกเขตของหน่วยเลือกตั้งก็ได้ แต่ต้องอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับหน่วยเลือกตั้งนั้น

ให้ปิดประกาศการกำหนดหน่วยเลือกตั้งและที่เลือกตั้งไว้ ณ ที่เลือกตั้งหรือบริเวณใกล้เคียงกับที่เลือกตั้ง

การเปลี่ยนแปลงเขตของหน่วยเลือกตั้งหรือที่เลือกตั้ง ให้กระทำได้โดยประกาศก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบวัน เว้นแต่ในกรณีเกิดจลาจล อุทกภัย อัคคีภัย เหตุสุดวิสัย หรือเหตุจำเป็นอย่างอื่น จะประกาศก่อนวันเลือกตั้งน้อยกว่าสิบวันก็ได้ และให้นำความในวรรคสองมาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม

ส่วนที่ ๒ ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

มาตรา ๓๑ บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างอิสระโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ

(๑) มีสัญชาติไทย แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ ต้องได้สัญชาติไทยมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีในวันเลือกตั้ง

(๓) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง

มาตรา ๓๒ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง

(๑) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช

(๒) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่

(๓) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย

(๔) วิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

ส่วนที่ ๓

การแจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

มาตรา ๓๓ ในการเลือกตั้งครั้งใด ถ้าผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้ เนื่องจากมีเหตุอันสมควร ให้แจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งต่อบุคคลซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งไว้ในแต่ละเขตเลือกตั้งภายในเจ็ดวันก่อนวันเลือกตั้งหรือภายในเจ็ดวันนับแต่วันเลือกตั้ง

แต่ถ้ามีเหตุจำเป็นไม่อาจแจ้งได้ภายในเจ็ดวันก่อนวันเลือกตั้ง ให้ดำเนินการแจ้งตามที่คณะกรรมการกำหนด ทั้งนี้ การแจ้งเหตุดังกล่าวไม่เป็นการตัดสินใจว่าจะไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

ในการแจ้งเหตุตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทำเป็นหนังสือหรือโดยวิธีการอื่นเพื่อชี้แจงเหตุดังกล่าว โดยอาจมอบหมายให้บุคคลใดไปยื่นต่อบุคคลซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งแทน หรือจัดส่งหนังสือชี้แจงเหตุนั้นทางไปรษณีย์ลงทะเบียน หรือแจ้งโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้

ในกรณีที่บุคคลซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งพิจารณาแล้วเห็นว่า เหตุที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งแจ้งนั้นมิใช่เหตุอันสมควร ให้แจ้งให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทราบภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ได้รับแจ้งตามวรรคสาม มีสิทธิยื่นอุทธรณ์ต่อผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำจังหวัดภายในสามสิบวันนับแต่วันเลือกตั้ง

การแจ้งเหตุ วิธีการแจ้งเหตุทางอิเล็กทรอนิกส์ บุคคลที่จะรับแจ้งเหตุ สถานที่รับแจ้งเหตุ การพิจารณาการแจ้งเหตุ และการอุทธรณ์ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด โดยในการกำหนดดังกล่าวให้คำนึงถึงการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนด้วย ในกรณีให้คณะกรรมการกำหนดรายละเอียดของเหตุที่ทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งไว้เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาของบุคคลซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งด้วย

มาตรา ๓๔ เมื่อครบกำหนดหกสิบวันนับแต่วันเลือกตั้ง ให้บุคคลซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งตามมาตรา ๓๓ วรรคหนึ่ง ประกาศรายชื่อผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งและมีได้แจ้งเหตุตามมาตรา ๓๓ หรือแจ้งเหตุไว้แล้วแต่เหตุนั้นมิใช่เหตุอันสมควร

ในกรณีที่ประกาศรายชื่อตามวรรคหนึ่งมีความผิดพลาดคือถอนจากข้อเท็จจริง ให้ผู้มีส่วนได้เสียยื่นคำร้องต่อผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือบุคคลซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งตามมาตรา ๓๓ เพื่อดำเนินการแก้ไข ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๓๕ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งและมีได้แจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือแจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งแล้วแต่เหตุนั้นมีเหตุอันสมควร ผู้นั้นถูกจำกัดสิทธิดังต่อไปนี้

- (๑) สิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- (๒) สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น หรือสิทธิสมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา
- (๓) สิทธิสมัครรับเลือกเป็นกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่
- (๔) สิทธิในการได้รับแต่งตั้งเป็นดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมืองตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการการเมือง และข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมืองตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการรัฐสภา

(๕) สิทธิในการได้รับแต่งตั้งเป็นดำรงตำแหน่งรองผู้บริหารท้องถิ่น เลขานุการผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ช่วยเลขานุการผู้บริหารท้องถิ่น ประธานที่ปรึกษาผู้บริหารท้องถิ่น ที่ปรึกษาผู้บริหารท้องถิ่น หรือคณะที่ปรึกษาผู้บริหารท้องถิ่นตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การจำกัดสิทธิตามวรรคหนึ่งให้มีกำหนดเวลาครั้งละสองปีนับแต่วันเลือกตั้งครั้งที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และหากในการเลือกตั้งครั้งต่อไปผู้นั้นไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งอีก ให้นับเวลาการจำกัดสิทธิครั้งหลังนี้โดยนับจากวันที่มิได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งครั้งใหม่ หากกำหนดเวลาการจำกัดสิทธิครั้งก่อนยังเหลืออยู่เท่าใดให้กำหนดเวลาการจำกัดสิทธินั้นสิ้นสุดลง

พรรคสําคัดสิทธิคราวสรรคหนึ่ง (๔) และ (๕) มิให้กระทบต่อสถานะของบุคคลซึ่งดำรงตำแหน่งดังกล่าวอยู่ก่อนวันเลือกตั้ง

ส่วนที่ ๔

บัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

มาตรา ๓๖ เมื่อมีการประกาศกำหนดวันเลือกตั้งครั้งใดแล้ว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งหรือผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมาย จัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งของแต่ละหน่วยเลือกตั้ง และปิดประกาศไว้ ณ ที่เลือกตั้ง หรือบริเวณใกล้เคียงกับที่เลือกตั้ง หรือสถานที่ที่ประชาชนสะดวกในการตรวจสอบก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่ายี่สิบห้าวัน กับให้แจ้งรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งในทะเบียนบ้านไปยังเจ้าบ้านให้ทราบก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่ายี่สิบวัน ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการกำหนด

บัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง มิให้ระบุเลขประจำตัวประชาชน
ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

บัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่จัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ของเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบ
ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง ณ ที่เลือกตั้ง ให้ระบุเลขประจำตัวประชาชนของผู้มีสิทธิเลือกตั้งด้วย

มาตรา ๓๗ ในกรณีที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือเจ้าบ้านผู้ใดเห็นว่าตนหรือผู้มีชื่ออยู่ใน
ทะเบียนบ้านของตนไม่มีรายชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งแห่งหน่วยเลือกตั้งที่ตนหรือผู้นั้น
สมควรมีชื่อเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งนั้น ให้มีสิทธิยื่นคำร้องขอเพิ่มชื่อต่อคณะกรรมการ
การเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบวัน

เมื่อได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง
ตรวจสอบหลักฐาน และถ้าเห็นว่าผู้ยื่นคำร้องหรือผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
ให้สั่งเพิ่มชื่อตามที่ยื่นคำร้องลงในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยเร็ว ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้ง
ประจำเขตเลือกตั้งเห็นว่าผู้ยื่นคำร้องหรือผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านเป็นผู้ไม่มีสิทธิเลือกตั้งก็ให้สั่ง
ยกคำร้อง และแจ้งให้ผู้ยื่นคำร้องทราบภายในสามวันนับแต่วันที่รับคำร้องโดยแสดงผลไว้ด้วย

เมื่อได้รับแจ้งตามวรรคสองแล้ว ผู้ยื่นคำร้องมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดที่ตนมี
ภูมิลำเนาอยู่ หรือต่อศาลแพ่งสำหรับผู้ที่มิมีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานครก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่า
ห้าวัน โดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลในการดำเนินกระบวนการพิจารณา เพื่อให้ศาลวินิจฉัยว่า
จะให้เพิ่มชื่อในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามที่รับคำร้องหรือไม่

เมื่อศาลได้รับคำร้องตามวรรคสามแล้ว ให้ศาลดำเนินการพิจารณาโดยเร็ว
คำสั่งของศาลให้เป็นที่สุด และให้ศาลแจ้งคำสั่งไปยังคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง
เพื่อปฏิบัติการตามคำสั่งโดยเร็วที่สุด และในกรณีที่มีการประกาศบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปก่อน
ได้รับคำสั่งศาล ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งดำเนินการแก้ไขบัญชีรายชื่อ
ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทุกฉบับให้ถูกต้องด้วย

การใดที่ได้ปฏิบัติไปตามคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง
ก่อนได้รับคำสั่งศาลให้เป็นอันสมบูรณ์ตามกฎหมาย

มาตรา ๓๘ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดเห็นว่าในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ได้ประกาศ
ตามมาตรา ๓๖ มีชื่อผู้ซึ่งไม่มีสิทธิเลือกตั้ง หรือเจ้าบ้านผู้ใดเห็นว่าในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
ปรากฏชื่อบุคคลอื่นอยู่ในทะเบียนบ้านของตน ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือเจ้าบ้านผู้นั้นมีสิทธิยื่นคำร้อง
ต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งได้ก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบวัน เพื่อให้ถอนชื่อ
ผู้ซึ่งไม่มีสิทธิเลือกตั้งนั้นออกจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งพิจารณาแล้วเห็นว่าสมควรส่ง
 ถอนชื่อผู้ซึ่งไม่มีสิทธิเลือกตั้งออกจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง หรือสมควรยกคำร้อง ก็ให้มีคำสั่ง
 ถอนชื่อผู้นั้นหรือยกคำร้อง แล้วแต่กรณี และให้แจ้งคำสั่งให้ผู้นั้นหรือเจ้าบ้านทราบ และให้นำความ
 ในมาตรา ๓๗ วรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้า มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๓๘ ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของบุคคลใด
 แม้คำพิพากษายังไม่ถึงที่สุดก็ตาม ให้สำนักงานจัดทำทะเบียนผู้ถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งและบันทึก
 การถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของบุคคลนั้นไว้ และในกรณีที่ได้มีการประกาศบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิ
 เลือกตั้งแล้ว ให้สำนักงานแจ้งให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งถอนชื่อผู้ซึ่งศาล
 สั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งโดยการขีดชื่อบุคคลนั้นออกจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง พร้อมทั้งหมายเหตุ
 ไว้ด้วยว่าถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามคำสั่งศาล

กรณีตามวรรคหนึ่ง ให้สำนักงานศาลยุติธรรมแจ้งคำพิพากษาดังกล่าวต่อสำนักงาน
 เพื่อดำเนินการแก้ไขบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้สอดคล้องกัน

มาตรา ๔๐ ห้ามมิให้ผู้ใดดำเนินการหรือยินยอมให้มีการย้ายบุคคลใดเข้ามาใน
 ทะเบียนบ้านของตน เพื่อประโยชน์ในการเลือกตั้งโดยมิชอบ

กรณีดังต่อไปนี้ ให้สันนิษฐานว่าเป็นการย้ายบุคคลเข้ามาในทะเบียนบ้าน
 เพื่อประโยชน์ในการเลือกตั้งโดยมิชอบ

(๑) การย้ายบุคคลตั้งแต่ห้าคนขึ้นไปซึ่งไม่มีชื่อสกุลเดียวกับเจ้าบ้านเข้ามาใน
 ทะเบียนบ้านเพื่อให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิเลือกตั้งที่จะมีขึ้นภายในสองปีนับแต่วันที่ย้ายเข้ามาใน
 ทะเบียนบ้าน

(๒) การย้ายบุคคลเข้ามาในทะเบียนบ้านโดยบุคคลนั้นมีได้อยู่อาศัยจริงโดยไม่มีเหตุ
 อันสมควร

(๓) การย้ายบุคคลเข้ามาในทะเบียนบ้านโดยมิได้รับความยินยอมจากเจ้าบ้าน
 ความในวรรคสอง (๑) มิให้ใช้บังคับแก่หน่วยงานของรัฐ สถานศึกษา
 หรือสถานประกอบการ หรือสถานที่อื่นใดที่คณะกรรมการประกาศกำหนด ที่ย้ายเจ้าหน้าที่ นักศึกษา
 หรือพนักงานของตน หรือบุคคลที่คณะกรรมการประกาศกำหนด เข้ามาในทะเบียนบ้านของตน
 ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

หมวด ๔

ผู้สมัครและการสมัครรับเลือกตั้ง

ส่วนที่ ๑

ผู้สมัครรับเลือกตั้ง

มาตรา ๔๑ บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง
เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีนับถึงวันเลือกตั้ง

(๓) เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคการเมืองเดียว

เป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในกรณีที่มีการเลือกตั้งทั่วไป

เพราะเหตุยุบสภา ระยะเวลาเก้าสิบวันดังกล่าวให้ลดลงเหลือสามสิบวัน

(๔) ผู้สมัครแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ด้วย

(ก) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลา

ติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง

(ข) เป็นบุคคลซึ่งเกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง

(ค) เคยศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลา

ติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปีการศึกษา

(ง) เคยรับราชการหรือปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ หรือเคยมีชื่ออยู่ใน

ทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง แล้วแต่กรณี เป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปี

มาตรา ๔๒ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัคร
รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๑) ตัดยาเสพติดให้โทษ

(๒) เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต

(๓) เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใด ๆ

(๔) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช

(๕) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่

(๖) วิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

(๓) อยู่ระหว่างถูกระงับการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นการชั่วคราวหรือถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

(๔) ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล

(๕) เคยได้รับโทษจำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงสิบปีนับถึงวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๑๐) เคยถูกสั่งให้พ้นจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจเพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตหรือประพฤติมิชอบในวงราชการ

(๑๑) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอันถึงที่สุดให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะร่ำรวยผิดปกติ หรือเคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกเพราะกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

(๑๒) เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่กระทำโดยทุจริตตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดในความผิดฐานเป็นผู้ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือผู้ค้า กฎหมายว่าด้วยการพนันในความผิดฐานเป็นเจ้ามือหรือเจ้าสำนัก กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ หรือกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในความผิดฐานฟอกเงิน

(๑๓) เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำการอันเป็นการทุจริตในการเลือกตั้ง

(๑๔) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำนอกจากข้าราชการการเมือง

(๑๕) เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

(๑๖) เป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือเคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดลงยังไม่เกินสองปี

(๑๗) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือเป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ

(๑๘) เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ หรือผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ

(๑๙) อยู่ในระหว่างต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(๒๐) เคยพ้นจากตำแหน่งเพราะศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามีการเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการมีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย

(๒๑) เคยพ้นจากตำแหน่งเพราะศาลฎีกาหรือศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษาว่าเป็นผู้มีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ หรือกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมาย หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง

ส่วนที่ ๒

การสมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

มาตรา ๔๓ ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งต้องเป็นผู้ซึ่งพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกส่งสมัครรับเลือกตั้งและได้รับการสรรหาตามวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง โดยจะสมัครรับเลือกตั้งเกินหนึ่งเขตมิได้ และต้องไม่เป็นบุคคลที่มีรายชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อ

มาตรา ๔๔ ให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งประกาศวิธีการหรือสถานที่รับสมัครภายในสามวันนับแต่วันที่คณะกรรมการกำหนดวันเลือกตั้ง กรณีมีเหตุจำเป็นอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้ อาจมีการเปลี่ยนวิธีการหรือสถานที่รับสมัครก็ได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด โดยจะกำหนดให้การรับสมัครของแต่ละเขตเลือกตั้งในจังหวัดเดียวกันกระทำในสถานที่เดียวกันก็ได้

มาตรา ๔๕ ในการสมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ให้ผู้สมัครยื่นสมัครรับเลือกตั้งตามที่กำหนดตามมาตรา ๔๔ ภายในระยะเวลาการรับสมัคร โดยมีเอกสารและหลักฐานดังต่อไปนี้

(๑) หนังสือรับรองการส่งผู้สมัครแบบแบ่งเขตเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมือง ซึ่งต้องมีคำรับรองด้วยว่าได้ดำเนินการถูกต้องครบถ้วนตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองแล้ว ตามแบบที่คณะกรรมการกำหนด

(๒) หลักฐานแสดงการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเป็นเวลาติดต่อกันสามปี นับถึงปีที่สมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัคร เว้นแต่เป็นผู้ไม่ได้เสียภาษีเงินได้ ให้ทำหนังสือยืนยันการไม่ได้เสียภาษีพร้อมทั้งสาเหตุแห่งการไม่ได้เสียภาษี

(๓) เงินค่าธรรมเนียมการสมัครคนละหนึ่งหมื่นบาท

(๔) เอกสารและหลักฐานอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนดเท่าที่จำเป็นต่อการดำเนินการเลือกตั้ง

ให้สำนักงานจัดทำข้อมูลหลักฐานตาม (๒) และเปิดเผยให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป

มาตรา ๔๖ ให้เป็นหน้าที่ของผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งที่จะต้องตรวจสอบการสมัครของผู้สมัครว่าได้ส่งเอกสารและหลักฐานตามมาตรา ๔๕ ถูกต้องครบถ้วนหรือไม่ ถ้าเห็นว่าไม่ถูกต้องครบถ้วนให้คืนเอกสารและหลักฐานทั้งหมดให้ผู้สมัครนั้น

ในกรณีที่ผู้สมัครได้ส่งเอกสารและหลักฐานตามมาตรา ๔๕ ถูกต้องครบถ้วนแล้ว ให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งออกหลักฐานการรับสมัครรับเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครนั้น เรียงตามลำดับการยื่นสมัคร และให้ทำสำเนาฉบับไว้เป็นหลักฐานและให้ประกาศรายชื่อผู้สมัคร ภายในเจ็ดวันนับแต่วันปิดรับสมัครไว้โดยเปิดเผย ณ ที่เลือกตั้ง หรือบริเวณใกล้เคียงกับที่เลือกตั้ง หรือสถานที่อื่นที่เห็นสมควร

ประกาศตามวรรคสองอย่างน้อยให้มีชื่อตัว ชื่อสกุล และรูปถ่ายของผู้สมัคร พรรคการเมืองที่สังกัด และหมายเลขประจำตัวผู้สมัครที่จะใช้ในการออกเสียงลงคะแนน

มาตรา ๔๗ ในกรณีมีเหตุจำเป็นเฉพาะพื้นที่ทำให้ไม่สามารถดำเนินการรับสมัครรับเลือกตั้งได้ตามมาตรา ๔๕ เนื่องจากเกิดจลาจล อุทกภัย อัคคีภัย เหตุสุดวิสัย หรือเหตุจำเป็นอื่น ในเขตเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการมีอำนาจประกาศกำหนดวันรับสมัครเพิ่มเติมโดยอาจกำหนดให้ดำเนินการรับสมัครรับเลือกตั้งในท้องที่อื่นได้

ให้นำความในมาตรา ๑๖ มาใช้บังคับแก่การจัดการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้ง ตามมาตรานี้ด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๔๘ ในการสมัครรับเลือกตั้ง ให้ผู้สมัครได้รับหมายเลขประจำตัวผู้สมัคร เรียงตามลำดับเลขที่ของหลักฐานการรับสมัครรับเลือกตั้งที่ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งออกให้ตามมาตรา ๔๖

ในกรณีที่มีผู้มาสมัครพร้อมกันหลายคนและไม่อาจตกลงลำดับในการยื่นใบสมัครได้ ให้ใช้วิธีจับสลากระหว่างผู้สมัครที่มาพร้อมกัน

เมื่อได้กำหนดหมายเลขประจำตัวผู้สมัครแล้วจะเปลี่ยนแปลงหมายเลขประจำตัวผู้สมัครไม่ได้ไม่ว่าด้วยประการใด ๆ

มาตรา ๔๙ กรณีที่ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งไม่รับสมัครผู้ใด หรือไม่ประกาศรายชื่อบุคคลใดเป็นผู้สมัครตามมาตรา ๔๖ ให้บุคคลนั้นมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลฎีกา ภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ไม่รับสมัครหรือวันที่ประกาศรายชื่อผู้สมัคร แล้วแต่กรณี โดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลในการดำเนินกระบวนการพิจารณา โดยในการพิจารณาและวินิจฉัยของศาลฎีกา ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสามวัน และเมื่อศาลฎีกามีคำวินิจฉัยเช่นใดแล้ว ให้ศาลแจ้งคำวินิจฉัยไปยังผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งเพื่อดำเนินการตามคำวินิจฉัยต่อไปโดยเร็ว แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนถึงการปฏิบัติก่อนทราบคำวินิจฉัยของศาล

มาตรา ๕๐ เมื่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งได้ออกหลักฐานการรับสมัครรับเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครตามมาตรา ๔๖ แล้ว ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองจะถอนการสมัครหรือเปลี่ยนแปลงผู้สมัครได้เฉพาะกรณีผู้สมัครตายหรือขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม และต้องกระทำก่อนปิดการรับสมัครรับเลือกตั้ง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๕๑ ในกรณีที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือผู้สมัครผู้ใดเห็นว่าผู้มีชื่อในประกาศรายชื่อที่ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งได้ประกาศตามมาตรา ๔๖ ไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ให้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ประกาศรายชื่อผู้สมัคร เมื่อคณะกรรมการมีคำวินิจฉัยเช่นใดแล้ว ให้แจ้งคำวินิจฉัยไปยังผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งเพื่อดำเนินการตามคำวินิจฉัยต่อไปโดยเร็ว ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนถึงการปฏิบัติก่อนทราบคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ

ในกรณีที่คณะกรรมการมีคำวินิจฉัยให้ถอนการรับสมัครของผู้ใด ให้ผู้นั้นมีสิทธิยื่นอุทธรณ์คำวินิจฉัยดังกล่าวต่อศาลฎีกาได้ภายในสามวันนับแต่วันที่ถูกถอนการรับสมัคร และในกรณีที่ศาลฎีกายังมิได้มีคำวินิจฉัยเป็นประการใดก่อนวันเลือกตั้ง ให้การพิจารณาเป็นอันยุติ และให้ดำเนินการเลือกตั้งไปตามคำสั่งของคณะกรรมการ

มาตรา ๕๒ ก่อนวันเลือกตั้ง หากผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งตรวจสอบแล้วเห็นว่าผู้สมัครผู้ใดไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเนื่องจากขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ให้ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาให้ถอนชื่อผู้นั้นออกจากประกาศรายชื่อผู้สมัคร เมื่อถึงวันเลือกตั้ง ถ้าปรากฏว่าศาลฎีกายังมิได้วินิจฉัย ให้ดำเนินการเลือกตั้งไปตามประกาศรายชื่อผู้สมัครที่มีผลอยู่ในวันนั้น

มาตรา ๕๓ ก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง หากผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งตรวจสอบแล้วเห็นว่าผู้สมัครผู้ใดไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเนื่องจากขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งและผู้สมัครผู้นั้นได้คะแนนอยู่ในลำดับที่จะได้รับการเลือกตั้ง ให้เสนอเรื่องต่อคณะกรรมการเพื่อวินิจฉัย ในกรณีที่คณะกรรมการวินิจฉัยว่าผู้สมัครผู้นั้นมีเหตุดังกล่าว ให้มีคำสั่งยกเลิกการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นและสั่งให้ดำเนินการเลือกตั้งใหม่ ในกรณีนี้มีให้นำคะแนนที่ผู้สมัครแต่ละคนได้รับไปใช้ในการคำนวณตามมาตรา ๑๒๘

กรณีตามวรรคหนึ่งหากผู้สมัครที่ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามได้คะแนนไม่อยู่ในลำดับที่จะได้รับการเลือกตั้ง มิให้นำคะแนนที่ผู้สมัครนั้นได้รับไปใช้ในการคำนวณตามมาตรา ๑๒๘

ในกรณีตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง หากผู้สมัครผู้นั้นรู้อยู่แล้วว่าตนเป็นผู้ไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการสั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งไว้เป็นการชั่วคราว และดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๑๓๘

มาตรา ๕๔ กรณีที่พบเหตุตามมาตรา ๕๓ ภายหลังจากประกาศผลการเลือกตั้ง และผู้นั้นเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง หากผู้สมัครผู้นั้นรู้แล้วว่าตนเป็นผู้ไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งแล้วปกปิดหรือไม่แจ้งข้อความจริงนั้น ให้ถือว่า การเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นมีได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม และให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้น และเมื่อมีการเลือกตั้งใหม่ ให้นำความในมาตรา ๑๓๑ มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญได้รับเรื่องไว้พิจารณาแล้ว หากปรากฏเหตุอันควรสงสัยว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ถูกร้องมีกรณีตามที่ถูกร้อง ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ผู้นั้นหยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย

มาตรา ๕๕ พรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัคร หากประสงค์จะส่งผู้แทนไปประจำอยู่ ณ ที่เลือกตั้งเพื่อสังเกตการณ์การออกเสียงลงคะแนนและการนับคะแนน ให้ยื่นหนังสือแต่งตั้งผู้แทนของตนต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน ทั้งนี้ ให้แต่งตั้งได้ที่เลือกตั้งละหนึ่งคน

ผู้แทนพรรคการเมืองตามวรรคหนึ่ง ต้องอยู่ในที่ซึ่งจัดไว้ ณ ที่เลือกตั้งซึ่งสามารถมองเห็นการปฏิบัติงานได้ และต้องปฏิบัติตามที่กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งกำหนด

ในกรณีที่มีการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนความในวรรคสอง ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งมีคำสั่งให้ผู้แทนพรรคการเมืองนั้นออกไปจากที่เลือกตั้ง และให้เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำหน่วยเลือกตั้งดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามคำสั่ง

การปฏิบัติงานของผู้แทนพรรคการเมืองให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

ส่วนที่ ๓

การสมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ

มาตรา ๕๖ พรรคการเมืองใดส่งผู้สมัครแบบแบ่งเขตเลือกตั้งแล้วให้มีสิทธิส่งผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อได้พรรคละหนึ่งบัญชี มีจำนวนไม่เกินหนึ่งร้อยห้าสิบรายชื่อ ตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(๑) ดำเนินการสรรหาผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อตามวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

(๒) พรรคการเมืองจะเสนอรายชื่อบุคคลใดต้องได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากบุคคลนั้น และบุคคลดังกล่าวต้องเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองที่จะเสนอรายชื่อเพียงพรรคเดียว

(๓) ให้จัดทำบัญชีรายชื่อตามแบบที่คณะกรรมการกำหนด โดยจัดเรียงลำดับรายชื่อผู้สมัครตามลำดับหมายเลข

(๔) รายชื่อในบัญชีผู้สมัครของพรรคการเมืองต้องไม่ซ้ำกับพรรคการเมืองอื่น และไม่ซ้ำกับรายชื่อผู้สมัครแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

การจัดทำบัญชีรายชื่อตามวรรคหนึ่งต้องให้สมาชิกของพรรคการเมืองมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วย โดยต้องคำนึงถึงผู้สมัครรับเลือกตั้งจากภูมิภาคต่าง ๆ และความเท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิง ทั้งนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

มาตรา ๕๗ การสมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ ให้พรรคการเมืองยื่นบัญชีรายชื่อผู้สมัครที่พรรคการเมืองจัดทำขึ้นตามมาตรา ๕๖ ต่อคณะกรรมการก่อนปิดการรับสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ตามวิธีการและสถานที่ที่คณะกรรมการกำหนด กรณีมีเหตุจำเป็นอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้ คณะกรรมการอาจเปลี่ยนวิธีการหรือสถานที่รับสมัครก็ได้ ในการยื่นบัญชีรายชื่อผู้สมัครตามวรรคหนึ่ง ต้องยื่นพร้อมเอกสารและหลักฐานดังต่อไปนี้

(๑) หนังสือยินยอมของผู้สมัคร

(๒) หนังสือรับรองของพรรคการเมืองว่าได้ดำเนินการถูกต้องครบถ้วนตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองแล้ว

(๓) หลักฐานแสดงการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเป็นเวลาติดต่อกันสามปี นับถึงปีที่สมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัคร เว้นแต่เป็นผู้ไม่ได้เสียภาษีเงินได้ ให้ทำหนังสือยืนยันการไม่ได้เสียภาษีพร้อมทั้งสาเหตุแห่งการไม่ได้เสียภาษี

(๔) เงินค่าธรรมเนียมการสมัครคนละหนึ่งหมื่นบาท

(๕) เอกสารและหลักฐานอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนดเท่าที่จำเป็นต่อการดำเนินการเลือกตั้ง

ให้สำนักงานจัดทำข้อมูลหลักฐานตาม (๓) และเปิดเผยให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป

ในกรณีพรรคการเมืองใดยื่นเอกสารและหลักฐานการสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรายใดไม่ถูกต้องครบถ้วน ให้คณะกรรมการมีอำนาจไม่รับสมัครรับเลือกตั้งผู้สมัครรายนั้นได้ และให้สำนักงานแจ้งเหตุผลให้พรรคการเมืองทราบ ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๕๘ เมื่อคณะกรรมการรับสมัครผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองใดแล้ว ให้ประกาศรายชื่อผู้สมัครภายในเจ็ดวันนับแต่วันปิดรับสมัครไว้โดยเปิดเผย ที่เลือกตั้ง หรือบริเวณใกล้เคียงกับที่เลือกตั้ง หรือสถานที่อื่นที่เห็นสมควร และให้นำความในมาตรา ๔๖ วรรคสาม และมาตรา ๔๗ มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๕๙ กรณีที่คณะกรรมการไม่รับสมัครบุคคลใดหรือไม่ประกาศรายชื่อบุคคลใดเป็นผู้สมัครตามมาตรา ๕๘ ให้บุคคลนั้นมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่รับสมัครหรือวันที่ประกาศรายชื่อผู้สมัคร แล้วแต่กรณี และให้นำความในมาตรา ๔๙ มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๖๐ ให้นำความในมาตรา ๕๑ มาใช้บังคับแก่กรณีที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือผู้สมัครผู้ใดเห็นว่าผู้มีชื่อในบัญชีรายชื่อที่คณะกรรมการประกาศตามมาตรา ๕๘ ไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๖๑ ก่อนวันเลือกตั้ง หากคณะกรรมการเห็นว่าผู้สมัครของพรรคการเมืองใดไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเนื่องจากขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ให้ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาให้ถอนชื่อนั้นออกจากประกาศรายชื่อผู้สมัคร และให้นำความในมาตรา ๕๒ วรรคสอง มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม

ส่วนที่ ๔

ค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งและวิธีการหาเสียง

มาตรา ๖๒ ให้คณะกรรมการประกาศกำหนดจำนวนเงินค่าใช้จ่ายของผู้สมัครแบบแบ่งเขตเลือกตั้งแต่ละคน และของพรรคการเมืองที่จะใช้จ่ายในการเลือกตั้งโดยหารือกับหัวหน้าพรรคการเมือง และให้มีการทบทวนการกำหนดจำนวนเงินดังกล่าวให้สอดคล้องกับความจำเป็นและสถานะทางเศรษฐกิจอย่างน้อยทุกสี่ปี

ค่าใช้จ่ายของพรรคการเมืองตามวรรคหนึ่งต้องเป็นการหาเสียงของพรรคการเมือง โดยกำหนดไว้เท่าต้นตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด โดยจะกำหนดให้ใช้จำนวนสมาชิกของพรรคการเมืองที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นรายบุคคลมาเป็นฐานในการคำนวณก็ได้

มาตรา ๖๓ ห้ามมิให้ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใช้จ่ายในการเลือกตั้งเกินจำนวนค่าใช้จ่ายที่กำหนดตามมาตรา ๖๒ ทั้งนี้ ค่าใช้จ่ายดังกล่าวให้รวมถึงบรรดาเงินหรือทรัพย์สินอื่นใดที่บุคคลใด ๆ จ่ายหรือรับว่าจะจ่ายแทน หรือนำมาให้ใช้โดยไม่คิดค่าตอบแทนเพื่อประโยชน์ในการหาเสียงเลือกตั้ง โดยผู้สมัครหรือพรรคการเมืองนั้นยินยอมหรือไม่คัดค้าน ในกรณีที่น่าทรัพย์สินมาให้ใช้ ให้คำนวณตามอัตราค่าเช่าหรือค่าตอบแทนตามปกติในท้องถิ่นนั้น ๆ ทั้งนี้ ไม่รวมถึงค่าใช้จ่ายที่คณะกรรมการจัดให้แก่ผู้สมัครทุกคนและพรรคการเมืองทุกพรรคอย่างเท่าเทียมกัน

มาตรา ๖๔ ในการคำนวณค่าใช้จ่ายของผู้สมัครหรือพรรคการเมืองสำหรับการเลือกตั้งแต่ละครั้ง ให้คำนวณตามค่าใช้จ่ายที่ใช้จ่ายจริงในการเลือกตั้งในระหว่างระยะเวลาดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีที่เป็นการศึกษาเลือกตั้งทั่วไปอันเนื่องมาจากการครบอายุของสภาผู้แทนราษฎร ให้คำนวณค่าใช้จ่ายที่ใช้จ่ายไปตั้งแต่หนึ่งร้อยแปดสิบวันก่อนวันที่คณะกรรมการประกาศให้มีการเลือกตั้ง จนถึงวันเลือกตั้ง

(๒) ในกรณีที่เป็นการศึกษาเลือกตั้งทั่วไปอันเนื่องมาจากการยุบสภา หรือการเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้คำนวณค่าใช้จ่ายที่ใช้จ่ายไปตั้งแต่วันที่ยุบสภาหรือวันที่ตำแหน่งว่างลง แล้วแต่กรณี จนถึงวันเลือกตั้ง

ในกรณีที่มีเหตุอันสมควรเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการหรือการจัดการเลือกตั้ง ให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม คณะกรรมการจะขยายระยะเวลาตามวรรคหนึ่งออกไปก็ได้

ให้คณะกรรมการประกาศประเภทของค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งไว้เป็นตัวอย่างให้ผู้สมัคร พรรคการเมือง และประชาชนทราบเป็นการทั่วไป ประกาศดังกล่าวให้มีการปรับปรุงให้เป็นปัจจุบัน

มาตรา ๖๕ เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาตามมาตรา ๖๔ แล้ว พรรคการเมือง ผู้ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมือง และสมาชิกพรรคการเมืองซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใด ให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้ แก่บุคคล คณะบุคคล หรือนิติบุคคล ให้ถือว่าเป็นการใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามมาตรา ๖๓ โดยให้นำไปรวมคำนวณเป็นค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งของพรรคการเมืองนั้นในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งต่อไป

การกระทำตามวรรคหนึ่ง ถ้าเป็นการกระทำของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งกระทำภายในเขตเลือกตั้งของตน ให้ถือว่าเป็นการใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามมาตรา ๖๔ โดยให้นำไปรวมคำนวณเป็นค่าใช้จ่ายของผู้นั้นในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งต่อไป

ความในวรรคหนึ่งและวรรคสองมิให้ใช้บังคับแก่การให้ตามปกติประเพณี หรือเมื่อมีเหตุอันสมควร ทั้งนี้ ตามจำนวน หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๖๖ ในกรณีที่ความปรากฏต่อคณะกรรมการว่ามีผู้ใดกระทำการตามมาตรา ๖๕ ให้คณะกรรมการสั่งให้เลขาธิการบันทึกไว้เป็นค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งของพรรคการเมืองหรือของผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งตามมาตรา ๖๕ ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งต่อไป แล้วแจ้งให้พรรคการเมืองหรือบุคคลดังกล่าวทราบ พรรคการเมืองหรือบุคคลดังกล่าวที่ไม่เห็นด้วยให้มีสิทธิยื่นคัดค้านตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๖๗ ภายในกำหนดเก้าสิบวันนับจากวันเลือกตั้ง ผู้สมัครแต่ละคนและหัวหน้าพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อ ต้องยื่นบัญชีรายรับและรายจ่ายต่อคณะกรรมการตามแบบที่คณะกรรมการกำหนด ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่ได้จ่ายไปแล้ว และที่ยังค้างชำระ รวมทั้งเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องให้ถูกต้องครบถ้วนตามความเป็นจริง และผู้สมัครหรือหัวหน้าพรรคการเมือง แล้วแต่กรณี ต้องลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้องครบถ้วนของบัญชีรายรับและรายจ่าย

ให้คณะกรรมการเปิดเผยรายงานสรุปรายรับและรายจ่ายของผู้สมัครแต่ละคน และพรรคการเมืองแต่ละพรรคโดยประกาศให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป

ให้คณะกรรมการดำเนินการให้มีการตรวจสอบรายการค่าใช้จ่ายตามวรรคหนึ่งตามวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

ในกรณีที่ความปรากฏต่อคณะกรรมการหรือมีการคัดค้านว่าผู้สมัครผู้ใดหรือพรรคการเมืองใดใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งเกินจำนวนค่าใช้จ่ายที่คณะกรรมการกำหนดหรือปรากฏว่าบัญชีรายรับและรายจ่ายไม่ถูกต้องครบถ้วนตามความเป็นจริง ให้คณะกรรมการดำเนินการให้มีการสืบสวนหรือไต่สวนและวินิจฉัยเพื่อดำเนินการต่อไปโดยเร็ว และให้เก็บรักษา

บัญชีรายรับและรายจ่าย เอกสารและหลักฐานดังกล่าวไว้จนกว่าคณะกรรมการจะดำเนินการแล้วเสร็จ

มาตรา ๖๘ เพื่อประโยชน์แห่งความเที่ยงธรรมและความเป็นระเบียบเรียบร้อย ให้คณะกรรมการกำหนดวิธีการหาเสียงเลือกตั้งให้ผู้สมัครและพรรคการเมืองต้องปฏิบัติวิธีการหาเสียงเลือกตั้งดังกล่าวให้มีผลภายในกำหนดเวลา ดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีที่เป็นกรเลือกตั้งทั่วไปอันเนื่องมาจากการครบอายุของสภาผู้แทนราษฎร ให้กระทำได้ตั้งแต่วันที่ร้อยแปดสิบวันก่อนวันครบอายุ จนถึงวันก่อนวันเลือกตั้ง

(๒) ในกรณีที่เป็นกรเลือกตั้งทั่วไปอันเนื่องมาจากการยุบสภา หรือการเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้กระทำได้ตั้งแต่วันที่ยุบสภาหรือวันที่ตำแหน่งว่างลง แล้วแต่กรณี จนถึงวันก่อนวันเลือกตั้ง

(๓) ในกรณีมีการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ ให้กระทำได้ตั้งแต่วันที่คำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ จนถึงวันก่อนวันเลือกตั้ง

(๔) ในกรณีมีการสั่งให้มีการออกเสียงลงคะแนนใหม่ ผู้ใดจะหาเสียงเลือกตั้งมิได้ เว้นแต่คณะกรรมการจะมีมติเป็นอย่างอื่นโดยคำนึงถึงความสุจริตและเที่ยงธรรม

มาตรา ๖๙ ห้ามผู้สมัคร พรรคการเมือง หรือผู้ใดโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ เว้นแต่เป็นการดำเนินการตามที่ได้รับการสนับสนุนตามมาตรา ๘๑

มาตรา ๗๐ การหาเสียงเลือกตั้งจะกระทำโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด แต่ห้ามมิให้ผู้ใดหาเสียงเลือกตั้งไม่ว่าจะเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใดนับตั้งแต่วันที่ ๑๘.๐๐ นาฬิกาของวันก่อนวันเลือกตั้งหนึ่งวันจนสิ้นสุดวันเลือกตั้ง

ในการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการหารือกับพรรคการเมือง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสื่อมวลชนทั้งสื่อหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และสื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ ด้วย

ในกรณีที่มีความปรากฏต่อคณะกรรมการว่าผู้ใดกระทำการตามวรรคหนึ่ง โดยไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการ หรือฝ่าฝืนเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการมีอำนาจสั่งให้แก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือลบข้อมูลภายในเวลาที่คณะกรรมการกำหนด

ให้นำค่าใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้งโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ตามมาตรา นี้ ไปรวมคำนวณเป็นค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งของผู้สมัครและพรรคการเมืองด้วย

มาตรา ๗๑ การหาเสียงเลือกตั้งด้วยวิธีการอื่นใดนอกจากที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๖๙ มาตรา ๗๐ มาตรา ๘๑ และมาตรา ๘๓ คณะกรรมการจะกำหนดให้ต้องทำตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดก็ได้ โดยคำนึงถึงความเท่าเทียม ความเสมอภาค และความเที่ยงธรรมของผู้สมัครและพรรคการเมือง

ในกรณีที่การหาเสียงเลือกตั้งตามวรรคหนึ่งเป็นกรณีขอขมวดหาเสียงด้วยการจัดให้มี มหรสพหรือการรื่นเริงต่าง ๆ ให้ตัวนิพนธ์ได้โดยไม่มีค่าใช้จ่ายได้ไม่เกินร้อยละยี่สิบของจำนวนเงินค่าใช้จ่ายที่กำหนดไว้ตามมาตรา ๖๒ วรรคหนึ่ง ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๗๒ การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนโดยมีเจตนาไม่สุจริต มีลักษณะเป็นการขู่หรือมีผลต่อการตัดสินใจในการลงคะแนนเลือกหรือลงคะแนนไม่เลือกผู้สมัครผู้ใด จะกระทำมิได้

มาตรา ๗๓ ห้ามมิให้ผู้สมัครหรือผู้ใดกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนให้แก่ตนเองหรือผู้สมัครอื่น ใ้แก่วันการลงคะแนนให้แก่ผู้สมัคร หรือการชักชวนให้ไปลงคะแนนไม่เลือกผู้ใดเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

- (๑) จัดทำ ให้ เสนอให้ สัญญาว่าจะให้ หรือจัดเตรียมเพื่อจะให้ ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้แก่ผู้ใด
- (๒) ให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อมแก่ชุมชน สมาคม มูลนิธิ วัด สถานศึกษา สถานสงเคราะห์ หรือสถาบันอื่นใด
- (๒/๑) ทำการโฆษณาหาเสียงด้วยการจัดให้มีมหรสพหรือการรื่นเริงต่าง ๆ
- (๓) เลี้ยงหรือรับจะจัดเลี้ยงผู้ใด
- (๔) หลอกลวง บังคับ ชูเชิญ ใช้อิทธิพลคุกคาม ใส่ร้ายด้วยความเท็จ หรือจูงใจให้เข้าใจผิดในคะแนนนิยมของผู้สมัครหรือพรรคการเมือง

ความใน (๒/๑) มิให้ใช้บังคับแก่ผู้สมัครที่ใช้ความรู้ความสามารถทางศิลปะของตนหาเสียงให้แก่ตนเองโดยไม่ใช้อุปกรณ์ในการแสดงมหรสพ

ความผิดตาม (๑) หรือ (๒) ให้ถือว่าเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และให้คณะกรรมการมีอำนาจส่งเรื่องให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจได้

มาตรา ๗๔ การหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครและพรรคการเมือง ต้องไม่ขัดหรือแย้งกับแนวทางที่กำหนดเป็นนโยบายของพรรคการเมืองตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

มาตรา ๗๕ ห้ามมิให้ผู้ใดหรือพรรคการเมืองใดเรียกหรือรับทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์อื่นใดเพื่อลงสมัครหรือส่งผู้สมัคร หรือไม่ลงสมัครหรือไม่ส่งผู้สมัคร อันก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้สมัครอื่นหรือพรรคการเมืองอื่นในการเลือกตั้ง และทำให้การเลือกตั้ง มิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม

มาตรา ๗๖ ห้ามมิให้ผู้สมัครผู้ใดจัดยานพาหนะนำผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปยังที่เลือกตั้ง หรือนำกลับมาจากที่เลือกตั้ง หรือจัดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปหรือกลับเพื่อการออกเสียงลงคะแนน โดยไม่ต้องเสียค่าโดยสารยานพาหนะหรือค่าจ้างซึ่งต้องเสียตามปกติ

ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการตามวรรคหนึ่ง เพื่อจูงใจหรือควบคุมให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ไปลงคะแนนเลือกหรือลงคะแนนไม่เลือกผู้สมัครผู้ใด

บทบัญญัติในมาตรานี้มิให้ใช้บังคับแก่การที่หน่วยงานของรัฐจัดยานพาหนะ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๗๗ ห้ามมิให้ผู้ใดซึ่งมิได้มีสัญชาติไทยเข้ามีส่วนช่วยเหลือในการหาเสียง เลือกตั้ง หรือกระทำการใด ๆ เพื่อประโยชน์ในการเลือกตั้งโดยประการที่เป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด ทั้งนี้ เว้นแต่การกระทำนั้นเป็นการช่วยราชการหรือเป็นการประกอบ อาชีพตามปกติโดยสุจริตของผู้นั้น

มาตรา ๗๘ ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบด้วยกฎหมาย กระทำการใด ๆ เพื่อเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมือง

การใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบด้วยกฎหมายตามวรรคหนึ่ง มิให้หมายความรวมถึง การปฏิบัติหน้าที่ตามปกติที่พึงต้องปฏิบัติในตำแหน่งของเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น หรือการแนะนำ หรือช่วยเหลือในการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งของผู้สมัครหรือพรรคการเมือง โดยมิได้ เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ แม้ว่าการกระทำจะเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด

ในกรณีมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการฝ่าฝืนบทบัญญัติตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการหรือกรรมการที่พบเห็นมีอำนาจสั่งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยุติหรือระงับการกระทำใด ที่เห็นว่าอาจเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด

ในกรณีตามวรรคสาม ให้คณะกรรมการแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีหน้าที่และ อำนาจกำกับดูแลเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้น สั่งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีพฤติการณ์อันอาจเป็นคุณ หรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใดพ้นจากหน้าที่เป็นการชั่วคราว หรือสั่งให้ประจำ กระทรวง ทบวง กรม ศาลากลางจังหวัด หรือที่ว่าการอำเภอ ในเขตเลือกตั้งหรือนอกเขตเลือกตั้ง หรือห้ามเข้าเขตเลือกตั้งใดเขตเลือกตั้งหนึ่งได้

มาตรา ๗๙ ห้ามมิให้ผู้ใดทำการโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งโดยวิธีการใดไม่ว่าจะเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมือง นับตั้งแต่เวลา ๑๘.๐๐ นาฬิกา ของวันก่อนวันเลือกตั้งหนึ่งวันจนถึงสิ้นสุดวันเลือกตั้ง

มาตรา ๘๐ เพื่อให้การหาเสียงเลือกตั้งเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ให้คณะกรรมการกำหนดลักษณะต้องห้ามในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครและพรรคการเมือง

ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองจะมีผู้ช่วยหาเสียงก็ได้ แต่ต้องไม่เกินจำนวนที่คณะกรรมการกำหนด และต้องแจ้งให้สำนักงานทราบรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ช่วยหาเสียง หน้าที่ และค่าตอบแทนผู้ช่วยหาเสียง ทั้งนี้ ตามรายการและวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๘๑ ให้คณะกรรมการมีหน้าที่สนับสนุนการโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครและพรรคการเมือง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด ในการนี้ คณะกรรมการจะขอให้หน่วยงานอื่นของรัฐเป็นผู้ดำเนินการสนับสนุนด้วยก็ได้

ในการสนับสนุนการโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการอาจจัดเวทีประชาชนนโยบายบริหารประเทศสำหรับพรรคการเมืองได้ด้วย

มาตรา ๘๒ ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานหรือลูกจ้างของสำนักงาน ผู้ตรวจการเลือกตั้ง และเจ้าพนักงานตำรวจซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ช่วยเหลือการปฏิบัติงานในการเลือกตั้ง ที่จะต้องตรวจสอบดูแลการดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ในกรณี que พบเห็นการกระทำใดมิได้เป็นไปตามมาตรา ๘๐ และมาตรา ๘๑ ต้องรายงานให้คณะกรรมการทราบเพื่อดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจต่อไปโดยทันที

พนักงานหรือลูกจ้างของสำนักงาน หรือเจ้าพนักงานตำรวจซึ่งมีหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง ผู้ใดไม่รายงานให้คณะกรรมการทราบโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้ถือว่าผู้นั้นกระทำความผิดทางวินัย และให้คณะกรรมการส่งเรื่องให้ผู้มีอำนาจดำเนินการทางวินัยดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจแก่ผู้นั้นโดยเร็ว และแจ้งผลให้คณะกรรมการทราบด้วย ในกรณีที่ผู้ไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่งเป็นผู้ตรวจการเลือกตั้ง ให้ถือว่าละทิ้งหน้าที่หรือไม่ยอมปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง

มาตรา ๘๓ ให้ผู้สมัคร พรรคการเมือง หรือผู้ใดปิดประกาศหรือติดแผ่นป้ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งได้เฉพาะในสถานที่ที่คณะกรรมการกำหนด และต้องมีขนาดและจำนวนไม่เกินที่คณะกรรมการกำหนด โดยการกำหนดดังกล่าวให้หารือกับพรรคการเมืองด้วย

หมวด ๕

การออกเสียงลงคะแนนและการนับคะแนน

ส่วนที่ ๑

การออกเสียงลงคะแนน

มาตรา ๘๔ การออกเสียงลงคะแนนให้กระทำได้โดยวิธีการลงคะแนน
ด้วยบัตรเลือกตั้ง

คณะกรรมการอาจกำหนดให้มีการออกเสียงลงคะแนนโดยวิธีอื่นก็ได้
หากการออกเสียงลงคะแนนโดยวิธีนั้นสามารถป้องกันการทุจริตในการเลือกตั้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ
และสะดวกกว่าการออกเสียงลงคะแนนด้วยบัตรเลือกตั้งและมีค่าใช้จ่ายที่คุ้มค่า และวิธีการนั้น
เป็นการออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ

การออกเสียงลงคะแนนตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์
และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

ในกรณีที่คณะกรรมการกำหนดให้มีการออกเสียงลงคะแนนโดยวิธีอื่นที่มีใช้
การลงคะแนนด้วยบัตรเลือกตั้ง มิให้นำความในมาตรา ๘๑ มาตรา ๘๓ มาตรา ๘๔ มาตรา ๘๖
มาตรา ๘๘ และมาตรา ๘๙ มาใช้บังคับ

มาตรา ๘๕ หีบบัตรเลือกตั้งและบัตรเลือกตั้งให้มีลักษณะตามที่คณะกรรมการกำหนด
ในการกำหนดเกี่ยวกับหีบบัตรเลือกตั้งต้องกำหนดให้สามารถใช้หีบบัตรเลือกตั้งเดิมได้ด้วย

มาตรา ๘๖ ในวันเลือกตั้งให้เปิดการออกเสียงลงคะแนนตั้งแต่เวลา ๐๗.๐๐ ๐๘.๐๐ นาฬิกา
ถึงเวลา ๑๗.๐๐ นาฬิกา

มาตรา ๘๗ ก่อนเริ่มเปิดให้มีการออกเสียงลงคะแนน ให้คณะกรรมการประจำ
หน่วยเลือกตั้งนับจำนวนบัตรเลือกตั้งทั้งหมดของหน่วยเลือกตั้งนั้น และปิดประกาศจำนวน
บัตรเลือกตั้งไว้ในที่เปิดเผย และเมื่อถึงเวลาเปิดการลงคะแนน ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง
เปิดหีบบัตรเลือกตั้งในที่เปิดเผย แสดงให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งอยู่ ณ ที่เลือกตั้งนั้นเห็นว่าหีบบัตรเลือกตั้ง
เป็นหีบเปล่า และให้ปิดหีบบัตรเลือกตั้งตามวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด แล้วให้ทำการบันทึก
การดำเนินการดังกล่าว โดยให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสองคนซึ่งอยู่ในที่เลือกตั้งในขณะนั้น
ลงลายมือชื่อในบันทึกนั้นด้วย เว้นแต่ไม่มีผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ณ ที่เลือกตั้ง

มาตรา ๘๘ ในระหว่างเวลาเปิดการออกเสียงลงคะแนน ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งประสงค์จะออกเสียงลงคะแนนนำบัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรหรือหลักฐานอื่นใด ของทางราชการ หรือหน่วยงานของรัฐที่มีรูปถ่ายและมีเลขประจำตัวประชาชนของผู้ถือบัตรไป แสดงตนต่อกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง แล้วให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งมอบบัตรเลือกตั้ง ให้แก่ผู้นั้นเพื่อไปออกเสียงลงคะแนน

บัตรประจำตัวประชาชนแม้จะหมดอายุแล้วก็ให้สามารถใช้ในการแสดงตน ตามวรรคหนึ่งได้

ขั้นตอนและวิธีการตรวจสอบการแสดงตนให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๘๙ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งมีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งของ หน่วยเลือกตั้งใด ให้ออกเสียงลงคะแนนได้ ณ ที่เลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งนั้น และให้มีสิทธิลงคะแนน ได้เพียงแห่งเดียว

มาตรา ๙๐ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยเลือกตั้งอื่นที่ อยู่นอกหน่วยเลือกตั้งที่ตนมีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งเดียวกัน สามารถออกเสียงลงคะแนน ในหน่วยเลือกตั้งที่ตนต้องปฏิบัติหน้าที่ โดยให้ประธานกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งบันทึก การลงคะแนนของผู้นั้นไว้ และแจ้งให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งทราบ ทั้งนี้ ตามวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๙๑ การออกเสียงลงคะแนน ให้ทำเครื่องหมายกากบาทลงในช่อง ทำเครื่องหมายของหมายเลขผู้สมัครในบัตรเลือกตั้ง และในกรณีที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งประสงค์ จะลงคะแนนไม่เลือกผู้สมัครผู้ใด ให้ทำเครื่องหมายกากบาทลงในช่องทำเครื่องหมาย “ไม่เลือกผู้สมัครผู้ใด”

มาตรา ๙๒ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ ในการออกเสียงลงคะแนน ให้คณะกรรมการหรือผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายจัดให้มีการ อำนวยความสะดวกสำหรับการออกเสียงลงคะแนนของบุคคลดังกล่าวไว้เป็นพิเศษ หรือจัดให้มีการ ช่วยเหลือในการออกเสียงลงคะแนนภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง ในการให้ความช่วยเหลือดังกล่าวต้องให้บุคคลนั้นได้ออกเสียงลงคะแนนด้วยตนเองตามเจตนาของ บุคคลนั้น เว้นแต่ลักษณะทางกายภาพทำให้คนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุไม่สามารถ ทำเครื่องหมายลงในบัตรเลือกตั้งได้ ให้บุคคลอื่นหรือกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเป็นผู้กระทำการแทน โดยความยินยอมและเป็นไปตามเจตนาของคนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุนั้น ทั้งนี้ ให้ถือเป็น การออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ

ในกรณีที่คณะกรรมการเห็นสมควร อาจกำหนดให้มีการจัดที่เลือกตั้งสำหรับคนพิการ หรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ เป็นกรณีพิเศษ โดยจัดให้บุคคลนั้นได้ลงทะเบียนเพื่อขอใช้สิทธิเลือกตั้ง ณ สถานที่ดังกล่าว และเมื่อได้ลงทะเบียนแล้ว ให้หมดสิทธิเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งที่ตนมีชื่ออยู่ใน ทะเบียนบ้าน

การอำนวยความสะดวกตามวรรคหนึ่ง การจัดที่เลือกตั้งและการลงทะเบียน เพื่อขอใช้สิทธิตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด การลงทะเบียนดังกล่าวให้เป็นไปตามวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด ซึ่งต้องคำนึงถึงความสะดวก ของผู้ลงทะเบียนด้วย

มาตรา ๔๓ เมื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งทำเครื่องหมายกากบาทลงในบัตรเลือกตั้งแล้ว ให้พับบัตรเลือกตั้งเพื่อมิให้ผู้อื่นทราบว่าจะลงคะแนนเลือกผู้สมัครผู้ใดหรือลงคะแนนไม่เลือกผู้สมัครผู้ใด แล้วให้นำบัตรเลือกตั้งนั้นใส่ลงในหีบบัตรเลือกตั้งด้วยตนเองต่อหน้ากรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง

มาตรา ๔๔ ห้ามมิให้ผู้ใดซึ่งรู้อยู่แล้วว่าตนเป็นผู้ไม่มีสิทธิเลือกตั้งหรือไม่มีสิทธิ ออกเสียงลงคะแนนในหน่วยเลือกตั้งนั้น พยายามออกเสียงลงคะแนนหรือออกเสียงลงคะแนน โดยแสดงบัตรประจำตัวประชาชนหรือหลักฐานอื่นที่มีได้มิไว้สำหรับตนหรือที่ปลอมแปลงขึ้น ต่อกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเพื่อออกเสียงลงคะแนน

มาตรา ๔๕ ห้ามมิให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดใช้บัตรอื่นที่มีใช้บัตรเลือกตั้ง ที่ได้รับจากเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งซึ่งมีอำนาจเพื่อออกเสียงลงคะแนน ห้ามมิให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดนำบัตรเลือกตั้งออกไปจากที่เลือกตั้ง

มาตรา ๔๖ ห้ามมิให้ผู้ใดจงใจทำเครื่องหมายเพื่อเป็นที่สังเกตโดยวิธีใด ไว้ในหีบบัตรเลือกตั้ง

มาตรา ๔๗ ห้ามมิให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ใดถ่ายภาพ บัตรเลือกตั้งที่ตนได้ลงคะแนนเลือกตั้งแล้ว

มาตรา ๔๘ ห้ามมิให้ผู้ใดนำบัตรเลือกตั้งใส่ในหีบบัตรเลือกตั้งโดยไม่มีอำนาจ โดยชอบด้วยกฎหมาย หรือกระทำการใดในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพื่อแสดงว่ามีผู้มาแสดงตน เพื่อออกเสียงลงคะแนนโดยผิดไปจากความจริง หรือกระทำการใดอันเป็นเหตุให้มีบัตรเลือกตั้งเพิ่มขึ้น จากความจริง

มาตรา ๙๙ ห้ามมิให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งนำบัตรเลือกตั้งที่ออกเสียงลงคะแนนแล้ว แสดงต่อผู้อื่น เพื่อให้ผู้อื่นทราบว่าตนได้ลงคะแนนเลือกหรือลงคะแนนไม่เลือกผู้สมัครผู้ใด

มาตรา ๑๐๐ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการใดโดยไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมาย เพื่อมิให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถใช้สิทธิได้ หรือขัดขวางหรือหน่วงเหนี่ยวมิให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไป ณ ที่เลือกตั้ง หรือมิให้ไปถึง ณ ที่ดังกล่าวภายในกำหนดเวลาที่จะออกเสียงลงคะแนนได้

มาตรา ๑๐๑ ห้ามมิให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดเรียก รับ หรือยอมจะรับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่น เพื่อลงคะแนนหรืองดเว้นไม่ลงคะแนน

มาตรา ๑๐๒ ในกรณีที่การออกเสียงลงคะแนนในหน่วยเลือกตั้งแห่งใด ไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากเกิดจลาจล อุทกภัย อัคคีภัย เหตุสุดวิสัย หรือเหตุจำเป็นอย่างอื่น ถ้าเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นก่อนวันเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง กำหนดที่เลือกตั้งใหม่ที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถไปลงคะแนนเลือกตั้งได้โดยสะดวก แต่ถ้าไม่อาจ กำหนดที่เลือกตั้งใหม่ได้ ให้ประกาศงดลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งนั้น แล้วรายงานต่อ คณะกรรมการโดยเร็ว

ในกรณีที่เหตุตามวรรคหนึ่งเกิดขึ้นในวันเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง ประจำเขตเลือกตั้งหรือคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งประกาศงดลงคะแนนในหน่วยเลือกตั้งนั้น แล้วรายงานต่อคณะกรรมการโดยเร็ว

การดำเนินการตามวรรคหนึ่งและวรรคสองให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ที่คณะกรรมการกำหนด

เมื่อได้รับรายงานตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองแล้ว ให้คณะกรรมการพิจารณาและ กำหนดวันลงคะแนนใหม่ในหน่วยเลือกตั้งนั้นหรือมีคำสั่งเป็นอย่างอื่นเพื่อประโยชน์แห่งความสุจริต และเที่ยงธรรมในการเลือกตั้งโดยเร็ว

มาตรา ๑๐๓ เมื่อถึงกำหนดเวลาปิดการออกเสียงลงคะแนนแล้ว ให้คณะกรรมการ ประจำหน่วยเลือกตั้งประกาศปิดการออกเสียงลงคะแนน และงดจ่ายบัตรเลือกตั้ง แล้วให้ทำเครื่องหมาย ในบัตรเลือกตั้งที่เหลืออยู่ให้เป็นบัตรเลือกตั้งที่ใช้ลงคะแนนไม่ได้ แต่ในกรณีที่ยังมีผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งประสงค์จะออกเสียงลงคะแนนได้มาปรากฏตัวอยู่ในที่เลือกตั้งเพื่อใช้สิทธิเลือกตั้งแล้วก่อนเวลาปิด การออกเสียงลงคะแนน แต่ยังไม่ได้แสดงตนหรือรับบัตรเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง อนุญาตให้บุคคลเหล่านั้นแสดงตนและมอบบัตรเลือกตั้งเพื่อใช้สิทธิเลือกตั้งได้ และเมื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ออกเสียงลงคะแนนเสร็จสิ้นแล้ว ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งปิดช่องใส่บัตรเลือกตั้ง ของที่บัตรเลือกตั้ง และจัดทำรายการเกี่ยวกับจำนวนบัตรเลือกตั้งทั้งหมด จำนวนผู้มาแสดงตนและ

รับบัตรเลือกตั้ง และจำนวนบัตรเลือกตั้งที่เหลือ แล้วประกาศให้ประชาชนที่อยู่ ณ ที่เลือกตั้ง ได้ทราบ
 ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๑๐๔ ตั้งแต่เวลาที่ได้เปิดและปิดหีบบัตรเลือกตั้งที่ตั้งไว้เพื่อการออกเสียง
 ลงคะแนน หรือภายหลังที่ได้ปิดหีบบัตรเลือกตั้งนั้นเพื่อรักษาไว้เมื่อการเลือกตั้งได้เสร็จสิ้นแล้ว
 ห้ามมิให้ผู้ใดเปิด ทำลาย ทำให้เสียหาย ทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพ หรือทำให้ไร้ประโยชน์ หรือนำไปซึ่ง
 หีบบัตรเลือกตั้ง หรือบัตรเลือกตั้ง หรือเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง
 ที่คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งได้จัดทำโดยไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมาย

ส่วนที่ ๒

การออกเสียงลงคะแนนก่อนวันเลือกตั้ง

มาตรา ๑๐๕ การจัดให้มีการออกเสียงลงคะแนนก่อนวันเลือกตั้ง นอกจากที่บัญญัติไว้
 โดยเฉพาะในส่วนนี้แล้ว ให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๑๐๖ ผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง
 ติดต่อกันเป็นเวลาน้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง ให้มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนในเขตเลือกตั้ง
 ที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านติดต่อกันครั้งสุดท้ายเป็นเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน

บุคคลตามวรรคหนึ่ง หากประสงค์จะใช้สิทธิเลือกตั้งก่อนวันเลือกตั้งนอกเขต
 เลือกตั้ง ให้ยื่นขอลงทะเบียนต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งภายในระยะเวลา
 ที่คณะกรรมการกำหนด และให้นำความในมาตรา ๑๐๗ วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่
 มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๑๐๗ ในการเลือกตั้งทั่วไป ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งได้รับคำสั่งจากราชการ
 ให้ไปปฏิบัติหน้าที่นอกเขตเลือกตั้งที่ตนมีสิทธิเลือกตั้ง หรือผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งอยู่นอกเขตเลือกตั้งที่ตน
 มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน ประสงค์จะใช้สิทธิเลือกตั้งก่อนวันเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งหรือนอกเขตเลือกตั้ง
 แล้วแต่กรณี ให้ยื่นขอลงทะเบียนต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งภายในระยะเวลา
 ที่คณะกรรมการกำหนด

การยื่นขอลงทะเบียนตามวรรคหนึ่ง ถ้าเป็นการขอใช้สิทธิเลือกตั้งก่อนวันเลือกตั้ง
 ในเขตเลือกตั้งที่ตนมีสิทธิเลือกตั้ง ให้ยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งที่ตนมีสิทธิ
 เลือกตั้ง ถ้าเป็นการขอใช้สิทธิเลือกตั้งก่อนวันเลือกตั้งนอกเขตเลือกตั้งที่ตนมีสิทธิเลือกตั้ง จะยื่นต่อ
 คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งที่ตนมีสิทธิเลือกตั้งหรือที่ตนประสงค์จะขอใช้สิทธิ

เลือกตั้งก็ได้ หรือคณะกรรมการจะกำหนดให้ลงทะเบียนผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดก็ได้

เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งได้ตรวจสอบการมีสิทธิเลือกตั้งของผู้ลงทะเบียนตามวรรคหนึ่งแล้ว ถ้าเห็นว่าถูกต้อง ให้ทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ประสงค์จะออกเสียงลงคะแนนก่อนวันเลือกตั้งที่ได้ลงทะเบียนไว้แล้ว และประกาศให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไปถึงจำนวนผู้ขอใช้สิทธิเลือกตั้งก่อนวันเลือกตั้งนั้น และกำหนดที่เลือกตั้งกลางที่ผู้นั้นจะไปใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนน และแจ้งให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งที่ผู้นั้นมีชื่อในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งทราบ และหมายเหตุสถานที่ที่ผู้นั้นจะไปใช้สิทธิเลือกตั้งในเอกสารที่เกี่ยวข้อง เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งลงทะเบียนผู้ใดแล้ว ให้ผู้นั้นหมดสิทธิที่จะใช้สิทธิเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้งที่ตนมีสิทธิอยู่เดิม สำหรับการเลือกตั้งครั้งนั้น

การขอใช้สิทธิเลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง สถานที่และจำนวนที่เลือกตั้งกลางวันที่กำหนดให้มาใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนน การออกเสียงลงคะแนน และการนับคะแนน การส่งบัตรเลือกตั้ง และการดำเนินการอื่นที่จำเป็นให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด ทั้งนี้ วันที่กำหนดให้มาใช้สิทธิต้องเป็นวันเดียวกันทุกแห่งและจะกำหนดให้ลงคะแนนเกินหนึ่งวันมิได้

ความในมาตรานี้ให้ใช้บังคับแก่บุคคลที่มีหลักฐานแสดงว่าในวันเลือกตั้งตนมีหน้าที่จะต้องไปปฏิบัติหน้าที่ ณ ที่อื่นใดนอกเขตเลือกตั้งที่ตนมีสิทธิเลือกตั้ง จนไม่สามารถใช้สิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ตนมีสิทธิเลือกตั้งได้ด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๑๐๘ ผู้ใดลงทะเบียนตามมาตรา ๑๐๗ และได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งแล้ว แต่มิได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งใหม่ ให้ถือว่าการลงทะเบียนนั้นเป็นการแจ้งเหตุอันสมควร และไม่ถูกจำกัดสิทธิตามมาตรา ๓๕

มาตรา ๑๐๙ ในการเลือกตั้งทั่วไปอันมิใช่เป็นการเลือกตั้งใหม่ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งมีถิ่นที่อยู่นอกราชอาณาจักรจะลงทะเบียนเพื่อใช้สิทธิเลือกตั้งเฉพาะในครั้งนั้น ณ ประเทศที่ตนมีถิ่นที่อยู่ก็ได้

เมื่อได้ลงทะเบียนตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งใช้สิทธิเลือกตั้งได้ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๑๑๐ และมาตรา ๑๑๑

ให้นำความในมาตรา ๑๐๗ วรรคสี่ และมาตรา ๑๐๘ มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลมเว้นแต่ในส่วนที่เกี่ยวกับวันที่กำหนดให้มาใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนน คณะกรรมการจะกำหนดให้แตกต่างกันในแต่ละประเทศ ตามที่เห็นสมควรก็ได้

มาตรา ๑๑๐ ในกรณีที่มีผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงทะเบียนเพื่อขอใช้สิทธิเลือกตั้งในประเทศใด ให้คณะกรรมการหรือผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายจัดให้มีการออกเสียงลงคะแนนในประเทศนั้น โดยอาจจัดให้มีสถานที่ลงคะแนน หรือให้มีการออกเสียงลงคะแนนทางไปรษณีย์ หรือโดยวิธีอื่นใดที่มีใช่เป็นการจัดให้มีสถานที่ออกเสียงลงคะแนนก็ได้ ทั้งนี้ ให้พิจารณาตามความเหมาะสมของประเทศนั้น และให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๑๑๑ เมื่อขอใช้สิทธิเลือกตั้งตามมาตรา ๑๐๙ แล้ว ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งนั้นหมดสิทธิออกเสียงลงคะแนนในหน่วยเลือกตั้งที่ตนมีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งนั้น

มาตรา ๑๑๒ ก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสามวัน ให้คณะกรรมการประกาศให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไปถึงจำนวนผู้ลงทะเบียนขอใช้สิทธิเลือกตั้งนอกราชอาณาจักรแยกตามประเทศ

มาตรา ๑๑๓ ในการออกเสียงลงคะแนนตามส่วนนี้ เมื่อได้ดำเนินการลงคะแนนเสร็จสิ้นแล้ว คณะกรรมการอาจจัดให้มีการดำเนินการล่วงหน้าเพื่อนำบัตรเลือกตั้งมานับรวมในวันเลือกตั้งได้ เว้นแต่มีเหตุจำเป็นเฉพาะท้องถิ่น คณะกรรมการจะกำหนดเป็นอย่างอื่นก็ได้

ในการออกเสียงลงคะแนนนอกราชอาณาจักร คณะกรรมการโดยความเห็นชอบของกระทรวงการต่างประเทศจะกำหนดให้มีการนับคะแนนนอกราชอาณาจักรก็ได้ หากจะเป็นการสะดวก รวดเร็ว และมีค่าใช้จ่ายที่น้อยกว่าการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๑๑๔ ในกรณีที่มีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการออกเสียงลงคะแนนก่อนวันเลือกตั้งหรือการออกเสียงลงคะแนนนอกราชอาณาจักรที่ใด มิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม หรือมีการส่งบัตรเลือกตั้งมาถึงสถานที่นับคะแนนของเขตเลือกตั้งใดหลังจากเริ่มนับคะแนนแล้ว หรือหีบห่อที่ส่งบัตรเลือกตั้งมีลักษณะถูกเปิดมาก่อน โดยมีเหตุอันสมควรเชื่อได้ว่าเกิดจากการกระทำที่ไม่สุจริตหรือเที่ยงธรรม หรือมีบัตรเลือกตั้งจากที่ใดสูญหาย ให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งมิให้นับคะแนนนั้นโดยให้ถือว่าเป็นบัตรเสีย

ในกรณีที่มีการนับคะแนนนอกราชอาณาจักร ถ้ามีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการออกเสียงลงคะแนนที่ใดมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม ให้ถือว่า การนับคะแนนนั้นเป็นโมฆะ และให้ถือว่าบัตรเหล่านั้นเป็นบัตรเสีย

มาตรา ๑๑๕ กรณีมีเหตุจำเป็นเฉพาะพื้นที่ตามมาตรา ๔๗ ให้คณะกรรมการมีอำนาจประกาศกำหนดวันลงคะแนนเลือกตั้งก่อนวันเลือกตั้งตามมาตรา ๑๐๖ มาตรา ๑๐๗ และมาตรา ๑๑๐ เฉพาะในเขตเลือกตั้งนั้นใหม่ ในกรณีการเลือกตั้งตามมาตรา ๑๑๐ คณะกรรมการอาจมอบหมายให้บุคคลใดมีอำนาจประกาศกำหนดวันลงคะแนนเลือกตั้งใหม่แทนก็ได้

ในกรณีมีเหตุตามวรรคหนึ่งสองครั้งติดต่อกัน ให้คณะกรรมการหรือผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมาย สั่งงดการออกเสียงลงคะแนนสำหรับการออกเสียงลงคะแนนก่อนวันเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งหรือนอกเขตเลือกตั้ง หรือการออกเสียงลงคะแนนนอกราชอาณาจักรในเขตเลือกตั้งนั้น ในกรณีเช่นนั้น ถ้าผู้ลงทะเบียนมิได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ให้ถือว่า การลงทะเบียนนั้นเป็นการแจ้งเหตุอันสมควรและไม่ถูกจำกัดสิทธิตามมาตรา ๓๕

ส่วนที่ ๓

การนับคะแนนและการรวมคะแนน

มาตรา ๑๑๖ เมื่อได้ดำเนินการตามมาตรา ๑๐๓ แล้ว ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเปิดหีบบัตรเลือกตั้งต่อหน้าประชาชนที่อยู่ ณ ที่เลือกตั้ง แล้วดำเนินการนับคะแนน

มาตรา ๑๑๗ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๒๑ การนับคะแนนให้กระทำ ณ ที่เลือกตั้ง โดยเปิดเผยติดต่อกันจนเสร็จสิ้น และห้ามมิให้เลื่อนหรือประวิงการนับคะแนน

การนับคะแนนให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด ซึ่งต้องกำหนดให้มีการนับคะแนนที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทำเครื่องหมายในช่องทำเครื่องหมาย “ไม่เลือกผู้สมัครผู้ใด” ด้วย

มาตรา ๑๑๘ ในการนับคะแนนหากปรากฏว่ามีบัตรเสีย ให้แยกบัตรเสียออกไว้ต่างหากและห้ามมิให้นับบัตรเสียเป็นคะแนนไม่ว่ากรณีใด

บัตรเลือกตั้งดังต่อไปนี้ให้ถือว่าเป็นบัตรเสีย

(๑) บัตรปลอม

(๒) บัตรที่มีการทำเครื่องหมายเพื่อเป็นที่สังเกตหรือเขียนข้อความใด ๆ ลงในบัตรเลือกตั้งนอกจากเครื่องหมายในการลงคะแนน เว้นแต่เป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมายของเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง

(๓) บัตรที่มีได้ทำเครื่องหมายลงคะแนน

(๔) บัตรที่ทำเครื่องหมายลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครเกินจำนวนหนึ่งคน

(๕) บัตรที่ไม่อาจทราบได้ว่าลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครใด เว้นแต่เป็นการลงคะแนน “ไม่เลือกผู้สมัครผู้ใด”

(๖) บัตรที่ได้ทำเครื่องหมายลงคะแนนให้แก่ผู้สมัคร แล้วทำเครื่องหมาย
ในช่องทำเครื่องหมาย “ไม่เลือกผู้สมัครผู้ใด”

(๗) บัตรที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้กำหนดให้เป็นบัตรเสีย

(๘) บัตรที่มีลักษณะตามที่คณะกรรมการกำหนดว่าเป็นบัตรเสีย

ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งสลักหลังในบัตรตามมาตราที่ว่า “เสีย”
พร้อมทั้งระบุเหตุผลว่าเป็นบัตรเสียตามความในอนุมาตราใด และลงลายมือชื่อกำกับไว้ไม่น้อยกว่า
สองคน เว้นแต่เป็นกรณีตาม (๗) ให้จัดทำบันทึกเหตุแห่งการเป็นบัตรเสียไว้เป็นหลักฐานแทนการ
สลักหลัง

มาตรา ๑๑๙ ห้ามมิให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งจงใจนับบัตรเลือกตั้งหรือ
คะแนนให้ผิดไปจากความจริงหรือรวมคะแนนให้ผิดไป หรือกระทำด้วยประการใดโดยมิได้มีอำนาจ
กระทำโดยชอบด้วยกฎหมายให้บัตรเลือกตั้งชำรุดหรือเสียหายหรือให้เป็นบัตรเสีย หรือกระทำการ
ด้วยประการใดแก่บัตรเสียเพื่อให้เป็นบัตรที่ใช้ได้ หรืออ่านบัตรเลือกตั้งให้ผิดไปจากความจริง
หรือทำรายงานการเลือกตั้งไม่ตรงความเป็นจริง

มาตรา ๑๒๐ เมื่อการนับคะแนน ณ ที่เลือกตั้งเสร็จสิ้นแล้ว ให้คณะกรรมการ
ประจำหน่วยเลือกตั้งประกาศผลการนับคะแนนของหน่วยเลือกตั้งนั้น จำนวนบัตรเลือกตั้งที่ใช้
และจำนวนบัตรเลือกตั้งที่เหลือจากการออกเสียงลงคะแนน ทั้งนี้ ให้กระทำโดยเปิดเผย
และรายงานผลการนับคะแนนต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งโดยเร็ว

เพื่อประโยชน์แก่การแจ้งข้อมูลการเลือกตั้งต่อประชาชนให้เกิดความรวดเร็ว
คณะกรรมการอาจดำเนินการให้มีการรายงานผลการนับคะแนนอย่างไม่เป็นทางการได้

การประกาศผลการนับคะแนน การรายงานผลการนับคะแนน และการรายงาน
ผลการนับคะแนนอย่างไม่เป็นทางการ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๑๒๑ ถ้าการนับคะแนน ณ ที่เลือกตั้งใดไม่สามารถกระทำได้หรือไม่สามารถ
นับคะแนนได้จนเสร็จสิ้น อันเนื่องมาจากเกิดจลาจล อุทกภัย อัคคีภัย เหตุสุดวิสัย หรือเหตุจำเป็นอย่างอื่น
หรือด้วยความจำเป็นตามสภาพที่อาจมีผลต่อความปลอดภัย ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง
ประกาศงดการนับคะแนนสำหรับหน่วยเลือกตั้งนั้น แล้วรายงานต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำ
เขตเลือกตั้งเพื่อกำหนดวัน เวลา และสถานที่นับคะแนนต่อไปโดยเร็ว และรายงานผู้อำนวยการ
การเลือกตั้งประจำจังหวัดและคณะกรรมการทราบโดยเร็ว ในกรณีมีเหตุอันสมควรคณะกรรมการ
จะเปลี่ยนแปลงกำหนดวัน เวลา และสถานที่ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งกำหนดไว้ก็ได้

เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งได้รับรายงานตามวรรคหนึ่งแล้ว พบว่ามีบัตรเลือกตั้งที่ได้มีการออกเสียงลงคะแนนแล้วชำรุดหรือสูญหาย ให้รายงานคณะกรรมการเพื่อพิจารณาสั่งให้มีการออกเสียงลงคะแนนใหม่ในหน่วยเลือกตั้งนั้น

การเก็บรักษาบัตรเลือกตั้ง หีบบัตรเลือกตั้ง และเอกสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง รวมทั้งวิธีการนับคะแนนใหม่ ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๑๒๒ ในกรณีที่ผลการนับคะแนนปรากฏว่าจำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งไม่ตรงกับจำนวนบัตรเลือกตั้งที่ใช้ลงเสียงลงคะแนน ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งดำเนินการตรวจสอบความถูกต้อง หากยังไม่ตรงกันอีกให้รายงานพร้อมเหตุผลต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาสั่งให้มีการนับคะแนนใหม่หรือสั่งให้ออกเสียงลงคะแนนใหม่ในหน่วยเลือกตั้งนั้น พร้อมทั้งแจ้งให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งทราบ และนำส่งหีบบัตรเลือกตั้งพร้อมวัสดุอุปกรณ์การเลือกตั้งแก่คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งหรือผู้ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งมอบหมาย

มาตรา ๑๒๓ เมื่อรวบรวมผลการนับคะแนนทุกหน่วยเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นรวมทั้งคะแนนที่ได้จากการออกเสียงลงคะแนนก่อนวันเลือกตั้งและคะแนนที่ได้จากการลงคะแนนเลือกตั้งนอกราชอาณาจักรแล้ว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งประกาศผลการนับคะแนนผู้สมัครแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง และคะแนนที่ไม่เลือกผู้สมัครผู้ใด แล้วรายงานผลการนับคะแนนต่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดและคณะกรรมการโดยเร็ว

มาตรา ๑๒๔ เมื่อคณะกรรมการได้รับรายงานผลการนับคะแนนแล้ว ถ้าปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม หรือการนับคะแนนเป็นไปโดยไม่ถูกต้อง คณะกรรมการจะงดการประกาศผลการเลือกตั้งและจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือนับคะแนนใหม่ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วยเลือกตั้งหนึ่งหรือทุกหน่วยเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นก็ได้

หมวด ๖

การประกาศผลการเลือกตั้ง

มาตรา ๑๒๕ ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ให้ผู้สมัครซึ่งได้รับคะแนนสูงสุดและมีคะแนนสูงกว่าคะแนนเสียงที่ไม่เลือกผู้ใดเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง ในกรณีที่ผู้ได้รับคะแนนสูงสุดเท่ากันหลายคน ให้ใช้วิธีการจับสลาก ซึ่งต้องกระทำต่อหน้า คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๑๒๖ เขตเลือกตั้งที่ไม่มีผู้สมัครรายใดได้รับคะแนนเสียงมากกว่าคะแนนเสียง ที่ไม่เลือกผู้ใดเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งนั้น ให้คณะกรรมการจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ และมีให้นำคะแนนของผู้สมัครแต่ละคนที่ได้รับจากการเลือกตั้งครั้งก่อนไปใช้ในการคำนวณหาจำนวน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ในกรณีเช่นนี้ ให้คณะกรรมการดำเนินการให้มีการรับสมัคร ผู้สมัครใหม่ โดยผู้สมัครเดิมทุกรายไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งที่จะจัดขึ้นใหม่นั้น

ในการจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ตามวรรคหนึ่งให้นำความในมาตรา ๑๖ วรรคหนึ่ง มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๑๒๗ ในการเลือกตั้งทั่วไป ให้คณะกรรมการประกาศผลการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งได้เมื่อตรวจสอบเบื้องต้นแล้วมีเหตุอันควรเชื่อว่า ผลการเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และมีจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละเก้าสิบห้าของเขตเลือกตั้ง ทั้งหมด ซึ่งคณะกรรมการต้องตรวจสอบเบื้องต้นและประกาศผลการเลือกตั้งให้แล้วเสร็จโดยเร็ว แต่ต้องไม่ช้ากว่าหกสิบวันนับแต่วันเลือกตั้ง

ในการตรวจสอบเบื้องต้นตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการต้องรับฟังรายงาน ของผู้ตรวจการเลือกตั้งและข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากแหล่งต่าง ๆ มาประกอบการพิจารณาด้วย
ให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับแก่การประกาศผลการเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่าง ด้วยโดยอนุโลม

ในกรณีที่มีการเลือกตั้งใหม่ กำหนดเวลาการประกาศผลการเลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง ให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่ที่มีการเลือกตั้งใหม่

มาตรา ๑๒๘ ในกรณีที่มีการประกาศผลการเลือกตั้งครบทุกเขตเลือกตั้งแล้ว การคำนวณหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัคร แบบบัญชีรายชื่อจะพึงได้รับ ให้คำนวณตามวิธีการดังต่อไปนี้ โดยในกรณีที่มีเศษให้ใช้ทศนิยม สี่ตำแหน่ง

(๑) นำคะแนนรวมทั้งประเทศที่พรรคการเมืองทุกพรรคที่ส่งผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อได้รับการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งหารด้วยห้าร้อยอันเป็นจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร

(๒) นำผลลัพธ์ตาม (๑) ไปหารจำนวนคะแนนรวมทั้งประเทศของพรรคการเมืองแต่ละพรรคที่ได้รับการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งทุกเขต จำนวนที่ได้รับให้ถือเป็นจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคการเมืองนั้นจะพึงมีได้เบื้องต้น และเมื่อได้คำนวณตาม (๕) (๖) หรือ (๗) ถ้ามีแล้ว จึงให้ถือว่าเป็นจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคการเมืองนั้นจะพึงมีได้

(๓) นำจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคการเมืองจะพึงมีได้ตาม (๒) ลบด้วยจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งทั้งหมดที่พรรคการเมืองนั้นได้รับเลือกตั้งในทุกเขตเลือกตั้ง ผลลัพธ์คือจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองนั้นจะได้รับเบื้องต้น

(๔) ภายใต้บังคับ (๕) ให้จัดสรรจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองจะได้รับให้ครบหนึ่งร้อยห้าสิบคน โดยจัดสรรให้พรรคการเมืองตามผลลัพธ์ตาม (๓) เป็นจำนวนเต็มก่อน หากยังไม่ครบจำนวนหนึ่งร้อยห้าสิบคน ให้พรรคการเมืองที่มีเศษจากการคำนวณมากที่สุดได้รับการจัดสรรจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อเพิ่มอีกหนึ่งคนตามลำดับจนครบจำนวนหนึ่งร้อยห้าสิบคน ในกรณีมีเศษเท่ากัน ให้ดำเนินการตาม (๖)

(๕) ถ้าพรรคการเมืองใดมีผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเท่ากับหรือสูงกว่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคการเมืองนั้นจะพึงมีได้ตาม (๒) ให้พรรคการเมืองนั้นมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามจำนวนที่ได้รับจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง และไม่มีสิทธิได้รับการจัดสรรสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อและให้นำจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อทั้งหมดไปจัดสรรให้แก่พรรคการเมืองที่มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งต่ำกว่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคการเมืองนั้นจะพึงมีได้ตาม (๒) ตามอัตราส่วน แต่ต้องไม่มีผลให้พรรคการเมืองใดดังกล่าวมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเกินจำนวนที่จะพึงมีได้ตาม (๒)

(๖) ในการจัดสรรตาม (๕) แล้วปรากฏว่ายังจัดสรรจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อไม่ครบหนึ่งร้อยห้าสิบคน ให้พรรคการเมืองที่มีเศษจากการคำนวณมากที่สุดได้รับการจัดสรรจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อเพิ่มอีกหนึ่งคนตามลำดับจนครบจำนวนหนึ่งร้อยห้าสิบคน กรณีที่เศษที่เหลือของแต่ละพรรคการเมืองเท่ากันจนทำให้ไม่สามารถจัดสรรสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อได้ครบจำนวนหนึ่งร้อยห้าสิบคนให้นำค่าเฉลี่ยคะแนนของแต่ละพรรคการเมืองต่อจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พึงมีหนึ่งคนมาพิจารณา โดยหากพรรคการเมืองใดมีค่าเฉลี่ยคะแนนของพรรคการเมืองต่อจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พึงมีหนึ่งคนมากกว่าพรรคการเมืองอื่น ให้พรรคการเมืองนั้นมีสิทธิได้รับการจัดสรรสมาชิกสภาผู้แทน

ราษฎรแบบบัญชีรายชื่อเพิ่มอีกหนึ่งคน และหากยังมีจำนวนค่าเฉลี่ยดังกล่าวเท่ากันอีก ให้ใช้วิธีจับสลาก

(๗) ในกรณีที่เมื่อคำนวณตาม (๕) แล้วปรากฏว่าพรรคการเมืองทุกพรรคได้รับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อรวมกันแล้วเกินหนึ่งร้อยห้าสิบคน ให้ดำเนินการคำนวณปรับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อใหม่โดยคำนวณตามอัตราส่วนที่ทุกพรรคจะได้รับการจัดสรรจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อซึ่งเมื่อรวมแล้วไม่เกินหนึ่งร้อยห้าสิบคน โดยให้นำจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมืองจะได้รับคูณด้วยหนึ่งร้อยห้าสิบหารด้วยผลบวกของหนึ่งร้อยห้าสิบกับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อที่เกินจำนวนหนึ่งร้อยห้าสิบ และให้นำ (๔) มาใช้ในการคำนวณด้วยโดยอนุโลม

(๘) เมื่อได้จำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมืองแล้ว ให้ผู้สมัครตามลำดับหมายเลขในบัญชีรายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้นเป็นผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ในกรณีที่ผู้สมัครแบบแบ่งเขตเลือกตั้งตายภายหลังวันปิดรับสมัครรับเลือกตั้ง แต่ก่อนเวลาปิดการลงคะแนนในวันเลือกตั้ง ให้นำคะแนนที่มีผู้ลงคะแนนให้ มาคำนวณตาม (๑) และ (๒) ด้วย

ทั้งนี้ การดำเนินการตาม (๑) ถึง (๘) ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๑๒๙ ในกรณีที่มีการประกาศผลการเลือกตั้งยังไม่ครบทุกเขต แต่มีจำนวนถึงร้อยละเก้าสิบห้าของเขตเลือกตั้งทั้งหมดแล้ว ให้ดำเนินการคำนวณหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อที่จะจัดสรรให้พรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อ โดยวิธีการดังต่อไปนี้

(๑) นำจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งที่จะประกาศผลการเลือกตั้งหารด้วยสามร้อยห้าสิบอันเป็นจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งทั้งหมด

(๒) นำผลลัพธ์ตาม (๑) คูณด้วยห้าร้อยอันเป็นจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร ผลลัพธ์ที่ได้คือจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะประกาศผลทั้งหมด โดยให้ถือเอาเฉพาะจำนวนเต็ม

(๓) นำผลลัพธ์ตาม (๒) มาหักออกด้วยจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งที่จะประกาศผลการเลือกตั้ง ผลลัพธ์ที่ได้คือจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อที่จะจัดสรรให้พรรคการเมือง

เมื่อได้ผลลัพธ์ตามวรรคหนึ่งแล้วให้นำมาคำนวณตามวิธีการที่กำหนดไว้ในมาตรา ๑๒๘ เพื่อจัดสรรจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อให้แต่ละพรรคการเมือง เว้นแต่เป็นกรณีตามมาตรา ๑๒๘ (๗) จำนวนหนึ่งร้อยห้าสิบ ให้เปลี่ยนเป็นจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อที่จะจัดสรรตามวรรคหนึ่ง

เมื่อมีการประกาศผลการเลือกตั้งเพิ่มขึ้น ให้ดำเนินการคำนวณตามวิธีตามวรรคหนึ่ง และวรรคสองใหม่ และจัดสรรจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อให้ถูกต้องตรงตาม ผลการคำนวณนั้นทุกครั้งที่มีการประกาศผลการเลือกตั้งเพิ่มขึ้น เว้นแต่จะพ้นเวลาหนึ่งปีนับแต่วันเลือกตั้งทั่วไป

ในกรณีที่การคำนวณใหม่ตามมาตรานี้ทำให้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองใดลดลง ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้นในลำดับท้ายตามลำดับพันจากตำแหน่ง

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองผู้ใดต้องพ้นจากตำแหน่งตามวรรคสี่ ให้ถือว่าผู้นั้นยังคงเป็นผู้สมัครตามลำดับหมายเลขเดิมในบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้น

มาตรา ๑๓๐ ในการเลือกตั้งทั่วไป ถ้าต้องมีการเลือกตั้งใหม่ในบางเขตหรือบางหน่วยเลือกตั้งก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง หรือการเลือกตั้งยังไม่แล้วเสร็จ มิให้นำผลคะแนนของการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่เป็นเหตุดังกล่าวมาคำนวณเพื่อหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมืองพึงมี และจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมืองพึงได้รับ

ความในวรรคหนึ่งให้นำมาใช้บังคับแก่กรณีและผู้สมัครทุกระดับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งไว้เป็นการชั่วคราวตามมาตรา ๑๓๒ ด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๑๓๑ ภายในหนึ่งปีหลังจากวันเลือกตั้งอันเป็นการเลือกตั้งทั่วไป ถ้าต้องมีการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งใดขึ้นใหม่ เพราะเหตุที่การเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้คำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อใหม่โดยมิให้นำคะแนนที่ได้รับจากการเลือกตั้งที่เป็นเหตุให้มีการเลือกตั้งใหม่มารวมคำนวณด้วย และให้นำวิธีการคำนวณตามมาตรา ๑๒๙ และมาตรา ๑๓๐ มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม

ภายในหนึ่งปีหลังจากวันเลือกตั้งอันเป็นการเลือกตั้งทั่วไป หากปรากฏว่าผู้สมัครผู้ใดกระทำการอันถือว่าเป็นการทุจริตในการเลือกตั้ง และผู้นั้นไม่ได้รับการเลือกตั้ง หากมีการนำคะแนนที่ผู้สมัครผู้นั้นได้รับไปรวมคำนวณเพื่อจัดสรรสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อให้พรรคการเมืองที่ผู้นั้นสังกัดไปแล้ว ให้ดำเนินการคำนวณเพื่อหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมืองใหม่ โดยมิให้นำคะแนนที่ผู้สมัครดังกล่าวได้รับไปรวมคำนวณด้วย และให้นำความในมาตรา ๑๒๙ วรรคสี่และวรรคห้า มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่างไม่ว่าด้วยเหตุใดภายหลังจากพ้นเวลาหนึ่งปีนับแต่วันเลือกตั้งทั่วไป มิให้มีผลกระทบกับการคำนวณสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แต่ละพรรคการเมืองจะพึงมีตามมาตรา ๑๒๘

ให้นำความในวรรคสามมาใช้บังคับแก่กรณีที่มีการเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่าง
ด้วยเหตุอื่นใดนอกจากเหตุตามวรรคหนึ่งก่อนพ้นเวลาหนึ่งปีนับแต่วันเลือกตั้งทั่วไปด้วยโดยอนุโลม

หมวด ๗

การดำเนินการกรณีการเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม

มาตรา ๑๓๒ ก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง ถ้าคณะกรรมการสืบสวนหรือไต่สวน
แล้วเห็นว่าหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครผู้ใดกระทำการอันเป็นเหตุให้การเลือกตั้งนั้นมีได้เป็นไป
โดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม หรือมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครผู้ใดก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำ สับสนุน
หรือรู้เห็นเป็นใจให้บุคคลอื่นกระทำการดังกล่าว หรือรู้ว่ามีกระทำการดังกล่าวแล้วไม่ดำเนินการ
เพื่อระงับการกระทำนั้น ให้คณะกรรมการสั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครที่กระทำการ
เช่นนั้นทุกรายไว้เป็นการชั่วคราวเป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่คณะกรรมการมีคำสั่ง
และในกรณีที่ผู้นั้นได้คะแนนอยู่ในลำดับที่จะได้รับการเลือกตั้ง ให้สั่งยกเลิกการเลือกตั้ง
และให้มีการเลือกตั้งใหม่

คำสั่งของคณะกรรมการตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นที่สุด

ถ้าการกระทำของบุคคลตามวรรคหนึ่ง ปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าหัวหน้า
พรรคการเมืองหรือคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองมีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย
หรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้วมิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตหรือ
เที่ยงธรรมให้คณะกรรมการดำเนินการเสนอคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้ยุบพรรคการเมืองนั้น
ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งเพิกถอนสิทธิสมัคร
รับเลือกตั้งของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้นด้วย

ในกรณีที่ปรากฏต่อคณะกรรมการว่ามีการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนความใน
วรรคหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นการกระทำของผู้ใด ถ้าเห็นว่าผู้สมัครผู้ใดหรือพรรคการเมืองใดจะได้รับประโยชน์
จากการกระทำนั้น คณะกรรมการมีอำนาจสั่งให้ผู้สมัครผู้นั้นหรือพรรคการเมืองนั้นระงับหรือ
ดำเนินการใดเพื่อแก้ไขความไม่สุจริตหรือเที่ยงธรรมนั้นภายในเวลาที่กำหนด ในกรณีที่ผู้สมัครผู้นั้น
หรือพรรคการเมืองนั้นไม่ดำเนินการตามคำสั่งของคณะกรรมการโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้สันนิษฐาน
ว่าผู้สมัครผู้นั้นเป็นผู้สนับสนุนการกระทำนั้นหรือพรรคการเมืองนั้นมีส่วนรู้เห็นในการกระทำนั้น
เว้นแต่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองนั้นพิสูจน์ได้ว่าไม่มีส่วนรู้เห็นในการกระทำดังกล่าว

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของคณะกรรมการ
บริหารพรรคการเมืองผู้ใดแล้ว ให้คณะกรรมการพิจารณาดำเนินการให้มีการดำเนินคดีอาญา
แก่ผู้สมัครหรือคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้นั้นด้วย ในกรณีนี้ ให้ถือว่าคณะกรรมการ
เป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในกรณีที่มิมีคำสั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๑๓๒ ภายหลังจากวันลงคะแนนเลือกตั้งแต่ก่อนวันประกาศผลการเลือกตั้ง และผู้สมัครที่ถูกระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้สมัครในการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งที่ได้คะแนนเลือกตั้งในลำดับซึ่งจะเป็นผู้ได้รับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น ให้คณะกรรมการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ เพื่อให้ได้ผู้ได้รับเลือกตั้งครบจำนวนที่จะพึงมีในเขตเลือกตั้งนั้น

ผู้ตรวจการเลือกตั้งหรือเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งผู้ใดพบเห็นการกระทำตามวรรคหนึ่ง มีหน้าที่รายงานให้คณะกรรมการหรือกรรมการทราบโดยพลัน

มาตรา ๑๓๓ เมื่อประกาศผลการเลือกตั้งแล้วปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม แต่ไม่ได้ความชัดว่าเป็นการกระทำของผู้ได้รับเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อพิจารณา ในกรณีที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าการเลือกตั้งนั้นมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม ให้ศาลสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่สำหรับเขตเลือกตั้งนั้น และให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกตั้งจากเขตเลือกตั้งนั้นสิ้นสุดลงนับแต่วันที่ศาลมีคำวินิจฉัย และให้คณะกรรมการดำเนินการให้มีการเลือกตั้งใหม่โดยเร็ว และให้นำความในมาตรา ๑๓๘ วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๑๓๔ ในกรณีที่คณะกรรมการเห็นสมควรเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการสืบสวนหรือไต่สวนให้เป็นไปโดยรวดเร็วและเที่ยงธรรม คณะกรรมการอาจแต่งตั้งข้าราชการอัยการ ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ หรือผู้ซึ่งเคยเป็นข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐดังกล่าวตามจำนวนที่เหมาะสม เป็นคณะกรรมการคณะหนึ่งหรือหลายคณะตามความจำเป็น เพื่อช่วยคณะกรรมการในการดำเนินการตรวจสอบสำนวนการสืบสวนหรือไต่สวน รวมทั้งรับฟังคำชี้แจงหรือพยานหลักฐานแทนคณะกรรมการได้

การแต่งตั้ง การปฏิบัติหน้าที่ ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ และค่าตอบแทนของคณะกรรมการตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๑๓๕ ในกรณีที่ปรากฏต่อคณะกรรมการว่าผู้ใดกระทำการใด ๆ เพื่อประโยชน์แก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด อันอาจทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม ให้คณะกรรมการมีอำนาจออกคำสั่งให้ผู้นั้นระงับการกระทำหรือมีคำสั่งให้แก้ไขการกระทำตามเงื่อนไขและระยะเวลาที่กำหนดได้

ถ้ามีผู้แจ้งต่อเจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าพนักงานตำรวจพบเห็นการกระทำตามวรรคหนึ่งและการกระทำนั้นเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ให้เจ้าพนักงานตำรวจจับกุมและดำเนินคดีโดยเร็ว และแจ้งต่อคณะกรรมการเพื่อให้พิจารณาดำเนินการต่อไป

มาตรา ๑๓๖ ในกรณีที่มีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้ใดให้ เสนอให้ สัญญาว่าจะให้ หรือจัดเตรียมเพื่อจะให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด ทั้งนี้ เพื่อจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครผู้ใด หรือให้งดเว้นลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครผู้ใด หรือให้ลงคะแนน ไม่เลือกผู้สมัครผู้ใด ให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดเงินหรือทรัพย์สินของผู้นั้นไว้เป็นการชั่วคราวจนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง

ให้คณะกรรมการยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดหรือศาลแพ่งที่การยึดหรืออายัด อยู่ในเขตศาลภายในสามวันนับแต่วันยึดหรืออายัดตามวรรคหนึ่ง เมื่อศาลได้รับคำร้องแล้ว ให้ดำเนินการไต่สวนฝ่ายเดียวให้แล้วเสร็จภายในห้าวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้อง ถ้าศาลเห็นว่า เงินหรือทรัพย์สินตามคำร้องน่าจะได้ใช้หรือจะใช้เพื่อการเลือกตั้งโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ให้ศาล มีคำสั่งยึดหรืออายัดเงินหรือทรัพย์สินนั้นไว้จนกว่าจะมีการประกาศผลการเลือกตั้ง

ความในมาตรานี้ไม่เป็นการตัดอำนาจของผู้ซึ่งมีฐานะเป็นพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในอันที่จะใช้อำนาจยึดหรืออายัดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา ๑๓๗ ก่อนหรือในวันเลือกตั้ง เมื่อคณะกรรมการสืบสวนหรือไต่สวนแล้ว หรือพบเห็นการกระทำที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าการเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม หรือกรรมการแต่ละคนซึ่งพบเห็นการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำใดอันอาจเป็นเหตุให้ การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรมหรือเป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ให้มีอำนาจ สั่งระงับ ยับยั้ง แก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกการเลือกตั้ง และสั่งให้ดำเนินการเลือกตั้งใหม่ หรือนับคะแนนใหม่ในหน่วยเลือกตั้งบางหน่วยหรือทุกหน่วยเลือกตั้งได้ สำหรับการดำเนินการ ของกรรมการ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๑๓๘ เมื่อมีการดำเนินการตามมาตรา ๑๓๖ หรือภายหลังประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว ถ้ามีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครหรือผู้ใดกระทำการอันเป็นการทุจริตในการเลือกตั้ง หรือรู้เห็นกับการกระทำของบุคคลอื่น ให้คณะกรรมการยื่นคำร้องต่อศาลฎีกา เพื่อสั่งให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้น

การพิจารณาของศาลฎีกาให้นำสำนวนการสืบสวนหรือไต่สวนของคณะกรรมการ เป็นหลักในการพิจารณา และเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ให้ศาลมีอำนาจสั่งไต่สวนข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้

เมื่อศาลฎีกามีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาแล้ว ถ้าผู้ถูกกล่าวหาเป็นสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร ให้ผู้นั้นหยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าศาลฎีกาจะพิพากษาว่าผู้นั้นมิได้กระทำความผิด

ในกรณีที่ศาลฎีกาพิพากษาว่าบุคคลตามวรรคหนึ่งกระทำความผิดตามที่ถูกร้อง ให้ศาลฎีกาเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้น และในกรณีที่ผู้นั้น

เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้สมาชิกภาพของผู้นั้นสิ้นสุดลงนับแต่วันที่หยุดปฏิบัติหน้าที่ และให้คณะกรรมการจัดให้มีการเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่าง

มาตรา ๑๓๙ ในกรณีที่ศาลฎีกามีคำสั่งให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ใดและเป็นเหตุให้ต้องมีการเลือกตั้งใหม่ ไม่ว่าจะมีการร้องขอหรือไม่ ให้ศาลฎีกาสั่งให้ผู้นั้นรับผิดชอบค่าใช้จ่ายสำหรับการเลือกตั้งครั้งที่เป็นเหตุให้ศาลฎีกามีคำสั่งเช่นนั้น จำนวนค่าใช้จ่ายดังกล่าวให้ศาลฎีกาพิจารณาจากหลักฐานการใช้จ่ายที่คณะกรรมการเสนอต่อศาล

เงินที่ได้รับมาตามวรรคหนึ่งให้นำส่งเข้ากองทุน

มาตรา ๑๔๐ ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สมัคร หรือพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง มีสิทธิยื่นคัดค้านต่อคณะกรรมการว่าการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ตนมีสิทธิเลือกตั้ง หรือที่ตนสมัครรับเลือกตั้ง หรือที่พรรคการเมืองส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้ง แล้วแต่กรณี มิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม หรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ผู้มีสิทธิยื่นคัดค้านการเลือกตั้งตามวรรคหนึ่งอาจยื่นคัดค้านได้ตั้งแต่วันที่คณะกรรมการประกาศกำหนดวันเลือกตั้งจนถึงสามสิบวันนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง เว้นแต่

(๑) การคัดค้านเพราะเหตุตามมาตรา ๖๓ หรือมาตรา ๖๗ ให้ยื่นได้ตั้งแต่วันเลือกตั้งจนถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง

(๒) การคัดค้านเกี่ยวกับการนับคะแนนให้คัดค้านในระหว่างเวลาที่ยังนับคะแนนไม่แล้วเสร็จหรือในกรณีคัดค้านการรวมคะแนน ให้คัดค้านก่อนประกาศผลการนับคะแนนที่หน่วยเลือกตั้ง

เมื่อคณะกรรมการได้รับคำคัดค้านการเลือกตั้งให้ดำเนินการสืบสวนหรือไต่สวนเพื่อหาข้อเท็จจริงโดยพลัน และพิจารณาดำเนินการตามหมวดนี้ แล้วแต่กรณี ต่อไป ทั้งนี้ การยื่นคำคัดค้านการเลือกตั้งและการพิจารณาให้เป็นไปตามวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

หมวด ๘
บทกำหนดโทษ

มาตรา ๑๔๑ ผู้ซึ่งรับโทษตามมาตรา ๑๕๘ หรือมาตรา ๑๖๖ ให้ถือว่ากระทำการอันเป็นการทุจริตในการเลือกตั้ง

มาตรา ๑๔๒ ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างผู้ใดขัดขวาง หรือหน่วงเหนี่ยว หรือไม่ให้ความสะดวกพอสมควรต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้งของผู้ได้บังคับบัญชาหรือลูกจ้าง แล้วแต่กรณี ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๔๓ ผู้ใดกระทำการอันเป็นเท็จเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจผิดว่าผู้สมัครผู้ใดกระทำการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดห้าปี

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งเป็นการเพื่อจะแก่งแย่งให้ผู้สมัครนั้นถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหรือสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือเพื่อไม่ให้มีการประกาศผลการเลือกตั้ง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสองแสนบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดยี่สิบปี

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งเป็นการแจ้งหรือให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่เจ็ดปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนสี่หมื่นบาทถึงสองแสนบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดยี่สิบปี

ถ้าการกระทำตามวรรคสองหรือวรรคสามเป็นการกระทำหรือก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำ สนับสนุนหรือรู้เห็นเป็นใจของหัวหน้าพรรคการเมืองหรือคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร ตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

มาตรา ๑๔๔ ผู้ใดจงใจกระทำด้วยประการใด ๆ ให้บัตรเลือกตั้งชำรุด หรือเสียหาย หรือให้เป็นบัตรเสีย หรือกระทำด้วยประการใด ๆ แก่บัตรเสียเพื่อให้เป็นบัตรที่ใช้ได้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดสิบปี

ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดยี่สิบปี

มาตรา ๑๔๕ ผู้ใดไม่ได้เป็นเจ้าของงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งซึ่งมีหน้าที่และอำนาจในการเก็บรักษาบัตรเลือกตั้ง มีหรือครอบครองไว้ซึ่งบัตรเลือกตั้งโดยไม่ชอบ ไม่ว่าบัตรเลือกตั้งนั้นจะเป็นบัตรเลือกตั้งที่สำนักงานเป็นผู้จัดให้มีขึ้นหรือไม่ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดสิบปี

ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องระวางโทษเพิ่มขึ้นอีกกึ่งหนึ่ง และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้น

มาตรา ๑๔๖ ในระหว่างเวลาเปิดการออกเสียงลงคะแนนจนถึงเวลาปิดการออกเสียงลงคะแนน ถ้ากรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเปิดเผยให้แก่ผู้ใดทราบว่ามีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดมาลงคะแนน หรือยังไม่มาลงคะแนนเพื่อเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๔๗ ผู้ใดขาย จำหน่าย จ่ายแจก หรือจัดเลี้ยงสุราทุกชนิด ในเขตเลือกตั้ง ในระหว่างเวลา ๑๘.๐๐ นาฬิกา ของวันก่อนวันเลือกตั้งหนึ่งวัน จนถึงเวลา ๑๘.๐๐ นาฬิกา ของวันเลือกตั้ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับแก่วันลงคะแนนตามมาตรา ๑๐๖ และมาตรา ๑๐๗ ด้วย

มาตรา ๑๔๘ ผู้ใดเล่นหรือจัดให้มีการเล่นการพนันขั้นต่อใด ๆ เกี่ยวกับผลของการเลือกตั้ง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้เล่นมีกำหนดสิบปี และเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้จัดให้มีการเล่น

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำของผู้สมัครหรือพรรคการเมือง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครหรือหัวหน้าพรรคการเมือง แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๔๙ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๓ วรรคหนึ่ง หรือมาตรา ๓๘ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดสิบปี

มาตรา ๑๕๐ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๔๐ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดห้าปี

มาตรา ๑๕๑ ผู้ได้อยู่แล้วว่าตนไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเนื่องจากขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้สมัครรับเลือกตั้ง หรือทำหนังสือยินยอมให้พรรคการเมืองเสนอรายชื่อเพื่อสมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดยี่สิบปี

ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นผู้ซึ่งได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้นั้นคืนเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นที่ได้รับมาเนื่องจากการดำรงตำแหน่งดังกล่าวให้แก่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรด้วย

มาตรา ๑๕๒ ผู้สมัครผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๔๓ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดยี่สิบปี

มาตรา ๑๕๓ ผู้สมัครผู้ใดทำหนังสือยืนยันการไม่ได้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ตามมาตรา ๔๕ หรือมาตรา ๕๗ อันเป็นเท็จ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดห้าปี

มาตรา ๑๕๔ ผู้สมัครผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๖๓ หรือมาตรา ๗๑ วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือปรับเป็นจำนวนสามเท่าของจำนวนเงินที่เกินค่าใช้จ่ายที่คณะกรรมการกำหนด แล้วแต่จำนวนใดจะมากกว่ากัน หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดสิบปี

ในกรณีที่พรรคการเมืองกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงสองล้านบาท หรือปรับเป็นจำนวนสามเท่าของจำนวนเงินที่เกินค่าใช้จ่ายที่คณะกรรมการกำหนด แล้วแต่จำนวนใดจะมากกว่ากัน

ในกรณีที่พรรคการเมืองกระทำความผิดตามวรรคสอง ถ้าหัวหน้าพรรคการเมือง เลขาธิการพรรคการเมือง หรือเหรียญกษาปณ์ของพรรคการเมืองรู้เห็นเป็นใจด้วยการกระทำความผิด ต้องรับโทษและถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามที่บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่ง

มาตรา ๑๕๕ ผู้สมัครหรือหัวหน้าพรรคการเมืองผู้ใดไม่ยื่นบัญชีรายรับและรายจ่าย ต่อคณะกรรมการภายในระยะเวลาที่กำหนด หรือจงใจยื่นเอกสารหรือหลักฐานไม่ถูกต้องครบถ้วน ตามมาตรา ๖๗ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดห้าปี

ถ้าบัญชีรายรับและรายจ่ายที่ยื่นตามมาตรา ๖๗ เป็นเท็จ ผู้สมัครหรือหัวหน้าพรรคการเมือง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดสิบปี

มาตรา ๑๕๖ ผู้ใด

(๑) ผ่าฝืนมาตรา ๖๙ มาตรา ๗๐ หรือมาตรา ๗๙

(๒) หาเสียงเลือกตั้งโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการหรือเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดตามมาตรา ๗๐

ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๕๗ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๗๒ หรือเปิดเผยหรือเผยแพร่ผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการออกเสียงลงคะแนนในระหว่างเวลาเจ็ดวันก่อนวันเลือกตั้งจนถึงเวลาปิดการออกเสียงลงคะแนน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๕๘ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๗๓ (๑) หรือ (๒) มาตรา ๗๕ มาตรา ๗๖ หรือมาตรา ๙๔ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดสิบปี

ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษผู้กระทำความผิดตามมาตรา ๗๓ (๑) หรือ (๒) ให้ศาลสั่งจ่ายเงินสินบนนำจับไม่เกินกึ่งหนึ่งจากจำนวนเงินค่าปรับแก่ผู้แจ้งความนำจับ

ในกรณีที่พรรคการเมืองกระทำความผิดตามมาตรา ๗๕ หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองของพรรคการเมืองนั้นซึ่งรู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่ง และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองของพรรคการเมืองนั้น และให้ถือเป็นเหตุที่จะยุบพรรคการเมืองนั้นตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

มาตรา ๑๕๙ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๗๓ (๒/๑) (๓) หรือ (๔) ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดสิบปี และให้นำความในมาตรา ๑๕๘ วรรคสอง มาใช้บังคับด้วย

มาตรา ๑๖๐ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๗๔ หรือหาเสียงเลือกตั้งไม่ว่าด้วยประการใด เพื่อให้ประชาชนหลงเชื่อหรือเข้าใจผิดว่าเป็นนโยบายของพรรคการเมืองตามมาตรา ๗๔ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดยี่สิบปี

มาตรา ๑๖๑ ผู้ซึ่งมิได้มีสัญชาติไทยผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๗๗ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท

มาตรา ๑๖๒ ผู้สมัคร พรรคการเมือง หรือผู้ใดปิดประกาศหรือติดแผ่นป้ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งไม่เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนดตามมาตรา ๘๓ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๖๓ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๘๕ วรรคหนึ่ง หรือมาตรา ๑๐๔ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดยี่สิบปี

มาตรา ๑๖๔ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๘๕ วรรคสอง มาตรา ๘๖ มาตรา ๘๘ มาตรา ๑๐๐ หรือมาตรา ๑๐๑ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดสิบปี

ในกรณีที่ผู้ฝ่าฝืนตามวรรคหนึ่งเป็นผู้รับหรือยอมจะรับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด ถ้าได้แจ้งถึงการกระทำดังกล่าวต่อคณะกรรมการหรือผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายก่อนถูกจับกุม ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษและไม่ต้องถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

ให้นำความในวรรคสองมาใช้บังคับแก่ผู้ฝ่าฝืนตามวรรคหนึ่งที่คณะกรรมการเห็นสมควรกันไว้เป็นพยานด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๑๖๕ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๘๗ หรือมาตรา ๘๙ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๖๖ กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๑๙ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดยี่สิบปี

มาตรา ๑๖๗ ในการสืบสวนหรือไต่สวน หากปรากฏว่าการให้ถ้อยคำ หรือแจ้งเบาะแสหรือข้อมูลของบุคคลซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้รายใดจะเป็นประโยชน์ในการพิสูจน์การกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดคนอื่นที่เป็นตัวการสำคัญ และสามารถที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานในการวินิจฉัยการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดนั้น คณะกรรมการจะกันบุคคลนั้นไว้เป็นพยานโดยไม่ดำเนินคดีก็ได้

เมื่อคณะกรรมการมีมติไม่ดำเนินคดีกับบุคคลใดแล้วให้สิทธิในการดำเนินคดีอาญาเป็นอันระงับไป เว้นแต่ปรากฏในภายหลังว่าผู้ถูกกันไว้เป็นพยานได้ให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จ หรือไม่ไปเบิกความ หรือไปเบิกความแต่ไม่เป็นไปตามที่ได้ให้ถ้อยคำ หรือแจ้งเบาะแสหรือข้อมูลไว้ให้การกันบุคคลไว้เป็นพยานนั้นสิ้นสุดลง และคณะกรรมการอาจดำเนินการตามกฎหมายกับบุคคลนั้นต่อไปได้

มาตรการในการกันบุคคลไว้เป็นพยานตามวรรคหนึ่ง และการเพิกถอนการกันไว้เป็นพยานตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๑๖๘ ในกรณีที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้กำหนดให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งโดยมีกำหนดระยะเวลาหรือสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งให้การเพิกถอนสิทธิดังกล่าวมีผลในทันทีและเริ่มนับระยะเวลานับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษา เว้นแต่ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาจะมีคำสั่งหรือคำพิพากษาเป็นอย่างอื่น

มาตรา ๑๖๙ ในกรณีที่ปรากฏว่ามีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้เกิดขึ้นในเขตเลือกตั้งใด ให้ถือว่าผู้สมัครหรือพรรคการเมืองที่ส่งสมาชิกของตนลงสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นเป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา ๑๗๐ ผู้ใดกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ นอกราชอาณาจักร จะต้องรับโทษในราชอาณาจักร และการกระทำของผู้เป็นตัวการด้วยกัน ผู้สนับสนุน หรือผู้ใช้ให้กระทำความผิดนั้น แม้จะกระทำนอกราชอาณาจักร ให้ถือว่าตัวการ ผู้สนับสนุน หรือผู้ใช้ให้กระทำความผิดนั้นได้กระทำในราชอาณาจักร

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๑๗๑ ในวาระเริ่มแรก ให้ตราพระราชกฤษฎีกากำหนดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภามีผลใช้บังคับ และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดวันเลือกตั้งซึ่งต้องไม่ช้ากว่าหนึ่งร้อยห้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวมีผลใช้บังคับ

มาตรา ๑๗๒ ในวาระเริ่มแรก เพื่อประโยชน์ในการนับเวลาเพื่อสมัครรับเลือกตั้งในกรณีที่ผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันเพื่อขอจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมืองและได้ชำระเงินทุนประเดิมหรือค่าบำรุงพรรคการเมืองไว้แล้ว หากภายหลังนายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมืองนั้น ให้ถือว่าผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันนั้นเป็นสมาชิกพรรคการเมืองนั้นมาตั้งแต่วันที่ยื่นคำขอจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง

มาตรา ๑๗๓ ในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกภายหลังวันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ ระยะเวลาในการคำนวณค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งและวิธีการหาเสียงเลือกตั้งสำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๖๔ และมาตรา ๖๘ ให้นับแต่วันที่พระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีผลใช้บังคับจนถึงวันเลือกตั้ง

มาตรา ๑๗๔ บุคคลใดถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ หรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ ให้ถือว่าผู้นั้นถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๑๗๕ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดเสียสิทธิเนื่องจากไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ อยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ ให้การเสียสิทธิของผู้นั้นเป็นอันสิ้นสุดลงนับแต่วันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ

มาตรา ๑๗๖ เมื่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ ให้คณะกรรมการ
การเลือกตั้งจัดประชุมหารือกับหัวหน้าพรรคการเมืองเพื่อกำหนดเงินค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้ง
ของพรรคการเมืองและของผู้สมัคร ในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกภายหลังจากวันที่พระราชบัญญัติ
ประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ

มาตรา ๑๗๗ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินคดีแพ่ง
ต่อบุคคลใดที่มีความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ และเพื่อประโยชน์แห่งการนี้
ให้ถือว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ ยังมีผลใช้บังคับอยู่

การกระทำใด ๆ อันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย
การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ ถ้าการกระทำนั้น
ยังเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ
คณะกรรมการการเลือกตั้ง และศาล มีอำนาจดำเนินการต่อไปตามพระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐
โดยให้ถือว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ ยังมีผลใช้บังคับอยู่

มาตรา ๑๗๘ บรรดาระเบียบ ข้อกำหนด ประกาศ คำสั่ง หรือมติของคณะกรรมการ
การเลือกตั้งที่ออกตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัติ
ประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ ให้มีผลใช้บังคับต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือ
พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ทั้งนี้ จนกว่าจะมีระเบียบ ข้อกำหนด ประกาศ คำสั่ง
หรือมติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

.....

.....

สรุปผลการดำเนินงาน

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.

ตามมาตรา ๒๖๗ วรรคห้า ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ของ

คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ตามมาตรา ๒๖๗ วรรคห้า
ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

คณะกรรมการวิสามัญได้มีการประชุมเพื่อพิจารณา จำนวน ๕ ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ ๑ วันจันทร์ที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑	ครั้งที่ ๒ วันพุธที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑
ครั้งที่ ๓ วันพฤหัสบดีที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑	ครั้งที่ ๔ วันอังคารที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑
ครั้งที่ ๕ วันพุธที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑	

คณะผู้รับผิดชอบในการจัดทำรายงานของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณา
ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.
ตามมาตรา ๒๖๗ วรรคห้า ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

นายกิตติ เจริญยงค์ ผู้อำนวยการสำนักกรรมการ ๑

ฝ่ายเลขานุการ : กลุ่มงานคณะกรรมการวิสามัญ ๒

นายประเสริฐ สีเลิศ	ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานคณะกรรมการวิสามัญ ๒
นางสาววรรณวิภา ศรีวัฒนพงศ์	ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการวิสามัญ
นายสุริยา อุ่นคำ	นิติกรชำนาญการ
นายกมลชัย แสงศรีคำ	นิติกรชำนาญการ
นายวิทยา เทียงแท้	นิติกรชำนาญการ
นางสาวภัทราพร อารีย์ชน	วิทยากรชำนาญการ
นางสาววรรณภรณ์ เกิดทอง	วิทยากรชำนาญการ
นายภูเมธ อธิภิญญากุล	วิทยากรชำนาญการ
นางสาวปวีณิศา ภูตระกูล	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน
นางสาววรรณภา ภูวรรณ	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน

ฝ่ายเอกสารอ้างอิง

นางสาวลัดดาวัลย์ สมบูรณ์กิจชัย	ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานบริการเอกสารอ้างอิง ในการประชุมกรรมการ
นางอนงค์ โต๊ะประดับ	วิทยากรเชี่ยวชาญ
นายธณเดช เขตจตุรัส	นิติกรชำนาญการพิเศษ
นายคมสัน นิคมนาคารักษ์	นิติกรชำนาญการ
นางสาวยุพิน พรพันธ์	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน

สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่สำนักกรรมการ ๑ โทรศัพท์ ๐ ๒๘๓๑ ๙๑๖๖ – ๗ โทรสาร ๐ ๒๘๓๑ ๙๑๖๗

